

IMPLEMENTERING AV IFRS 16

«Hvordan har den nye regnskapsstandarden for leieavtaler påvirket nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs, med fokus på IT- og industrisektoren?».

«Hvordan hensyntar långivere overgangen til den nye regnskapsstandarden for leieavtaler når de skal vurdere långivning til foretak underlagt IFRS og ved brudd på covenantskrav?»

NINA CATHRINE CHRISTENSEN OG GAIL CECILIE LANGØY

VEILEDER

Geir Haaland

Universitetet i Agder, 2020

Handelshøyskolen ved UiA

Forord

Denne masteroppgaven ble skrevet som en avsluttende del av masterstudiet i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder. Masteroppgaven er en obligatorisk del av siste semester på masterstudiet og utgjør 30 studiepoeng.

Temaet for masteroppgaven knytter seg til hva slags effekt implementeringen av den nye regnskapsstandarden for leieavtaler har hatt på nøkkeltallene til et utvalg selskaper registrert på Oslo Børs. Standarden for leieavtaler trådte i kraft 1. januar 2019. Vi anså det som interessant å se hvordan den nye standarden har påvirket nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs. Det ble tidlig gjort rede for at den nye standarden kom til å påvirke finansielle nøkkeltall hos leietaker, og ville derfor i stor grad påvirke et vesentlig antall selskaper registrert på Oslo Børs. I tillegg til dette anså vi det som viktig å belyse hvordan långivere har hensyntatt overgangen til ny standard ved vurderinger omkring långivning.

Vi har gjennom masterstudiet i regnskap og revisjon og vår arbeidserfaring som revisorer i PricewaterhouseCoopers AS fått stor interesse innenfor temaer knyttet til innregning etter internasjonale regler. Gjennom vårt arbeid som revisor på andre typer IFRS-rapporterende foretak har vi blitt oppmerksomme på opplysninger som er gitt allerede i årsregnskapet for 2018 knyttet til virkningen av den nye standarden. Vi var spesielt interessert i å se hva slags konsekvenser den nye standarden ville ha å si for IFRS-rapporterende foretak.

Vi vil gjerne takke vår veileder Geir Haaland for god veiledning gjennom hele masteroppgaven. I tillegg vil vi takke alle kolleger i PwC avdeling Kristiansand og Arendal for god informasjon og drøftelse underveis i oppgaven. Vi vil også rette en takk til forfatterne av masteroppgaven «IFRS 16 – Hvordan vil den nye standarden for leieavtaler påvirke nøkkeltall hos selskaper registrert på Oslo Børs», som vi har benyttet som inspirasjon til videre forskning omkring implementering av den nye standarden for leieavtaler. Flere kunne også vært nevnt, men selv om ikke disse nevnes ved navn, rettes det også en stor takk til disse.

Kristiansand, våren 2020

Nina Cathrine Christensen og Gail Cecilie Langøy

Sammendrag

Masteroppgaven vår omhandler effekten den nye standarden for leieavtaler har hatt på de finansielle nøkkeltallene til et utvalg selskaper registrert på Oslo Børs. Vi har gjennomgått flere studier der det er blitt forsket på den forventede effekten av implementeringen, men ingen som har forsket på den faktiske effekten. Dette kommer av at standarden ikke ble implementert før 1.januar 2019. I tillegg til dette omhandler masteroppgaven vår hvordan ulike långivere i Norge har hensyntatt overgangen til den nye standarden for leieavtaler ved vurderinger omkring långivning.

Vi starter masteroppgaven vår med en gjennomgang av regnskapsteori. Vi har valgt å gå helt tilbake til det grunnleggende omkring regnskapet og hva som er formålet med regnskapet. Deretter har vi valgt å gå videre på hvilke regnskapsregler som kan benyttes i Norge i dag. Vi har valgt å gå dypere til verks omkring internasjonale regnskapsregler, ettersom vi i denne masteroppgaven skal utrede for konsekvensene av implementeringen av IFRS 16. Deretter har vi gjort en kort gjennomgang av leieavtaler og hvorfor selskaper velger å leie eiendeler fremfor å eie.

Vi har videre gått inn på bakgrunnen for IAS 17 og hvordan leieavtaler skulle håndteres etter denne standarden. IAS 17 skilte mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler. Finansielle leieavtaler ga både en eiendel og en forpliktelse i balansen, samt avskrivninger og amortisert kost i resultatregnskapet. Operasjonelle leieavtaler ga derimot ingen eiendel eller forpliktelse som skulle innregnes i balansen, men en lineær periodisering av leiebetalingen i resultatregnskapet. Fra og med 01.01.19 tok IFRS 16 over for IAS 17. Det er IFRS 16 som har erstattet standarden og er det gjeldende regelverket i dag. Vi har dermed drøftet bakgrunnen for implementeringen av IFRS 16 i lys av den kritikken som over tid har blitt rettet mot IAS 17 og hvordan leieavtaler skal håndteres etter den nye standarden. Etter IFRS 16 blir det ikke lenger gjort et skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Standarden fjernet nærmest alle muligheter for å ikke balanseføre leieavtaler.

Vi har stort sett innhentet tallmateriale til våre analyser gjennom selskapets hjemmesider. Årsregnskapene for 2019 blir vanligvis ikke tilgjengelig før sent ut på våren, og vi har derfor stort sett valgt å benytte 4. kvartalsrapportene for 2019 i våre analyser. I de tilfeller hvor det har vært manglende informasjon i 4. kvartalsrapportene har vi brukt årsregnskapene dersom disse er blitt offentliggjort. Dersom det har vært manglende informasjon både i 4. kvartalsrapporten og årsregnskapet for 2019 har vi kontaktet de respektive selskapene.

Med utgangspunkt i våre innhentede data har vi satt opp en forventning om hvordan regnskapene for 2019 ville sett ut dersom selskapene fremdeles hadde avlagt etter gamle IAS 17. Deretter har vi sammenlignet disse forventningene mot de faktiske avlagte regnskapene etter gjeldende IFRS 16 for de samme selskapene. Vi har videre regnet ut nøkkeltallene for et utvalg selskaper før og etter implementeringen av IFRS 16. Vi har analysert endringen i nøkkeltallene mot hverandre for å kunne vurdere effekten den nye standarden har hatt på de utvalgte selskapene. Analysene våre viser at implementeringen av den nye standarden har hatt en vesentlig påvirkning på nøkkeltallene gjeldsgrad, kapitalens omløpshastighet, EBITDA-margin, EBIT-margin, rentedekningsgrad, ROCE, ROE og likviditetsgrad. Endringen har i stor grad vært i tråd med det som er forventet effekt av implementeringen av IFRS 16.

I tillegg til dette har vi sett på hvordan långivere har hensyntatt overgangen til den nye standarden. Vi har gjennomført intervjuer med utvalgte långivere for å vurdere hvordan den enkelte har vurdert effekten av den nye standarden på sin portefølje. Resultatene våre viser at de enkelte långiverne foretar skjønnsmessige vurderinger omkring långivning og brudd på covenantskrav, uavhengig av hvilke regnskapsregler som er blitt endret.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Innholdsfortegnelse	iv
Begreper og forkortelser	vii
Figuroversikt.....	viii
Tabelloversikt	viii
1. Innledning.....	1
1.1 Valg av tema.....	1
1.2 Problemstilling.....	3
1.2.1 Utdypning av problemstilling.....	4
1.2.2 Avgrensning problemstilling.....	4
2. Teori	6
2.1 Generelt om regnskapet	6
2.1.1 Formålet med regnskapet	7
2.2 IAS og IFRS	9
2.2.1 Hvorfor benytter selskaper seg av leieavtaler?	14
2.3 IAS 17 Leieavtaler.....	15
2.4 IFRS 16 Leieavtaler.....	20
2.4.1 Talleksempel: Effekt av implementering av IFRS 16.....	24
2.4.2 Utvidede noteopplysninger	28
2.4.3 Kritikk til IFRS 16	29
2.5 Forventet implementeringseffekt.....	30
2.5.1 Nøkkeltall.....	30
2.5.2 Effekt på nøkkeltall hos leietaker.....	34
2.6 Oslo Børs og vilkår for notering.....	37
3. Metode.....	38
3.1 Metode	38
3.1.1 Forskningsdesign	38
3.1.2 Datainnsamlingsmetode	39
3.2 Statistiske metoder.....	41
3.2.1 Utdypning statistiske metoder.....	41
3.2.2 Paret T-test	41
3.2.3 Wilcoxon Signed-Rank test	42

3.3	Populasjon og utvelgelse	43
3.4	Gjennomføring av intervju	44
3.4.1	Rekruttering av intervjuobjekter	44
3.4.2	Intervjuguide	45
3.5	Validitet og reliabilitet.....	46
3.6	Personvern og forskningsetikk	48
3.7	Svakheter ved undersøkelsene.....	49
3.8	Utfordringer gjennom masteroppgaven.....	50
3.8.1	Utfordringer knyttet til situasjonen rundt covid-19	50
3.8.2	Endringer i IFRS 16 grunnet covid-19.....	51
4.	Analyse.....	53
4.1	Resultater hovedproblemstilling.....	53
4.1.1	Implementeringstidspunktet.....	53
4.1.2	Full tilbakevirkende anvendelse vs. tilbakevirkende anvendelse	54
4.1.3	Oversikt utvalget.....	56
4.1.4	Forklaring av utførte analyser	57
4.2	Nøkkeltall	58
4.2.1	Effekten på nøkkeltallene	60
4.3	Statistisk signifikante funn	65
4.3.1	Test av normalfordeling	67
4.3.2	Wilcoxon Signed-Rank test – Beskrivende statistikk	68
4.3.3	Wilcoxon Signed-Rank test – Rangering.....	69
4.3.4	Wilcoxon Signed-Rank test – Test statistikk	74
4.4	Oppsummering	78
4.5	Resultater underproblemstilling	81
4.5.1	Svarprosent	81
4.5.2	Intervjuobjekter.....	81
4.5.3	Bakgrunnsinformasjon om intervjuobjektene.....	82
4.5.4	Presentasjon av våre funn	82
5.	Konklusjon og avsluttende bemerkninger.....	86
5.1	Konklusjon hovedproblemstilling	86
5.2	Konklusjon underproblemstilling	87
5.3	Videre forskning	88
6.	Litteratur og kilder	89
6.1	Referanser.....	89

7. Vedlegg	94
Vedlegg 1: Intervjuguide	94
Vedlegg 2: Formeloversikt	96
Vedlegg 3: Data fra SPSS.....	98
Vedlegg 4: Refleksjonsnotat.....	116

Begreper og forkortelser

AS: Aksjeselskap.

ASA: Allmennaksjeselskap.

BC: Basis of conclusions.

CF: The Conceptual Framework for Financial Reporting («Det konseptuelle rammeverket»).

EBIT: Earnings before interest and taxes («Driftsresultat»).

EBITDA: Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization.

EPS: Earnings per share («Resultat per aksje»).

EU: Den Europeiske Union.

FASB: Financial Accounting Standard Board.

GRS: God regnskapsskikk.

IAS: International Accounting Standard.

IASB: International Accounting Standard Board.

IASC: International Accounting Standards Committee.

IFRIC: International Financial Reporting Interpretations Committee.

IFRS: International Financial Reporting Standard.

ISA: International Standard on Auditing.

NSD: Norsk senter for forskningsdata.

PwC: PricewaterhouseCoopers AS.

ROCE: Return on capital employed («Avkastning på sysselsatt kapital»).

ROE: Return on equity («Egenkapitalrentabilitet»).

RSKL: Regnskapsloven.

SEC: Securities & Exchange Commission.

SIC: Standards Interpretation Committee.

SPSS: Statistical Package for Social Sciences.

USD: United States Dollar.

USGAAP: United States Generally Accepted Accounting Principles.

Figuroversikt

Figur 1: Valg av regnskapsspråk	6
Figur 2: Det konseptuelle hierarkiet	10
Figur 3: Forskjell mellom operasjonell- og finansiell leieavtale.....	17
Figur 4: Illustrasjon som viser hvorvidt en kontrakt inneholder en leieavtale.....	21
Figur 5: Innregning av leieavtaler etter IFRS 16.....	23
Figur 6: Effekt på nøkkeltall	36
Figur 7: Implementeringstidspunktet	53
Figur 8: Full tilbakevirkende anvendelse vs. tilbakevirkende anvendelse.....	54
Figur 9: P-verdi	66

Tabelloversikt

Tabell 1: Minsteleie for eiendelen.....	24
Tabell 2: Nåverdi år 1-7	24
Tabell 3: Eiendel og forpliktelse år 1-7.....	25
Tabell 4: Resultatregnskap IAS 17 VS. IFRS 16	25
Tabell 5: Balanse IAS 17	26
Tabell 6: Balanse IFRS 16	26
Tabell 7: Endrede nøkkeltall som følge av overgang til IFRS 16.....	27
Tabell 8: Oversikt over utvalget.....	56
Tabell 9: Effekt på nøkkeltallene	60
Tabell 10: Test av normalfordeling.....	67
Tabell 11: Wilcoxon Signed-Rank - Beskrivende statistikk	69
Tabell 12: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (gjeldsgrad)	70
Tabell 13: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (kapitalens omløpshastighet).....	70
Tabell 14: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (EBITDA-margin).....	71
Tabell 15: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (EBIT-margin).....	71
Tabell 16: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (Rentedekningsgrad)	72
Tabell 17: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (ROCE %)	72
Tabell 18: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (ROE %).....	73
Tabell 19: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (Likviditetsgrad).....	74
Tabell 20: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (gjeldsgrad).....	74
Tabell 21: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (kapitalens omløpshastighet)	75
Tabell 22: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (EBITDA-margin)	75

Tabell 23: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (EBIT-margin)	75
Tabell 24: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (rentedekningsgrad)	76
Tabell 25: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (ROCE %).....	76
Tabell 26: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (ROE %)	77
Tabell 27: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (gjeldsgrad).....	77
Tabell 28: Oppsummering effekt av IFRS 16	78
Tabell 29: Avholdte intervju	81
Tabell 30: Presentasjon av intervjuobjekter	82

1. Innledning

1.1 Valg av tema

Regnskapsmessig behandling av leieavtaler har vært diskutert i mange år. 1. januar 2019 trådte den nye standarden for leieavtaler, IFRS 16, i kraft. Det vil si at årsregnskapene avlagt etter IFRS for 2019 er de første årsregnskapene som avlegges etter at standarden ble implementert. Før IFRS 16 var det IAS 17 som var det gjeldende rammeverket knyttet til innregning av leieavtaler. IAS 17 skilte mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler. Skillet mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler eksisterer ikke i den nye standarden. Klassifiseringen mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler etter IAS 17 ble gjort avhengig av hvorvidt risiko og avkastning ved den leide eiendelen lå hos utleier eller leietaker. Det fulgte av IAS 17 at en leiekontrakt var klassifisert som finansiell dersom det vesentligste av risiko og avkastning forbundet med eiendelen var overført fra utleier til leietaker. Den ble derimot ansett som operasjonell dersom slik risiko og avkastning ikke var overført. Med andre ord var reglene for innregning ulik under IAS 17 og avhengig av om en leieavtale var klassifisert som finansiell eller operasjonell. Dersom en leietaker hadde en finansiell leieavtale etter IAS 17 skulle leietakeren bokføre den finansielle avtalen som en eiendel og en forpliktelse til virkelig verdi i balansen.

I etterfølgende perioder skulle leiebetalingene fordeles mellom finanskostnad og reduksjon av utestående leieforpliktelse. Eiendelen skulle derimot avskrives på vanlig måte etter IAS 16 *Varige driftsmidler*.

Dersom leietaker hadde en operasjonell leieavtale etter IAS 17 skulle leietaker bokføre leiebetalingene direkte som en kostnad lineært i resultatet basert på leiekontraktens lengde.

IAS 17 ble kritisert på grunn av denne ulike behandlingen mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Kritikken gikk ut på at standarden ble ansett å være for kompleks, samt at den ga ulik regnskapsmessig behandling på avtaler som økonomisk sett var veldig like. Det forelå blant annet muligheter for å styre regnskapet i en ønsket retning ved å strukturere avtaler på en slik måte at det ga de ønskede regnskapsmessige effektene. Kritikken mot IAS 17 anses derfor som bakgrunnen for at det er kommet et standardskifte for behandling av leieavtaler og er årsaken til at IFRS 16 ikke skiller mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler (Deloitte).

Det følger av IFRS 16 at selskaper skal innregne en bruksrett («right-of use-asset») og en leieforpliktelse («lease liability»). Leietaker skal måle og innregne bruksretten av eiendelen til

kostpris, og leieforpliktelsen til nåverdien av fremtidige leiebetalinger som ikke er betalt på dette tidspunktet. Denne metoden anses å være tilsvarende den metoden som var benyttet for finansielle leieavtaler etter IAS 17.

En overgang til den nye standarden gjorde at selskaper som tidligere hadde operasjonelle leieavtaler, gikk fra å kostnadsføre leiebetalingene til å måtte balanseføre leieavtalene. En slik overgang får konsekvenser på flere av nøkkeltallene til IFRS-rapporterende foretak. Overgangen kan blant annet medføre endringer i selskapets gjeldsgrad, kapitalens omløpshastighet, rentedekningsgrad, EBITDA, EBIT, driftsresultat, resultat, EPS, avkastning på egenkapital, likviditetsgrad og kontantstrøm fra driften (PricewaterhouseCoopers AS, 2016). Etter IAS 34 *Delårsrapportering* skulle IFRS-rapporterende foretak allerede i første kvartalsrapporten for 2019 forklare effektene av overgangen fra IAS 17 til IFRS 16 knyttet til blant annet presentasjon og noter. (Kvifte, Puri, Strandvold, & Daltveit, 2019). På bakgrunn av forventningen om at nøkkeltallene vil endres som følge av overgangen til ny standard, har vi også valgt å se på hvordan långivere har hensyntatt denne overgangen. Eksterne långivere er blant de største brukerne av regnskapene og det er ofte slik at disse legger nøkkeltall som likviditet og soliditet til grunn i sine vurderinger omkring långivning. Vi anser det derfor som viktig å belyse hvorvidt långivere har hensyntatt dette og eventuelt hvordan. I tillegg kan overgangen til den nye standarden ha medført eventuelle brudd på covenantskrav og det kan spørres om långiver har hensyntatt dette i sine porteføljer.

1.2 Problemstilling

Som nevnt innledningsvis vil overgangen fra IAS 17 til IFRS 16 få konsekvenser for flere IFRS-rapporterende foretak. Flere selskaper vil gå fra direkte kostnadsføring av leieavtaler til balanseføring av leieavtaler. På grunn av dette har vi valgt å knytte følgende problemstilling til temaet vårt for oppgaven:

«Hvordan har den nye regnskapsstandarden for leieavtaler påvirket nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs, med fokus på IT- og industrisektoren?»

Det er i tidligere forskning blitt gjennomført analyser knyttet til hva slags effekt den nye standarden vil komme til å få. I og med at standarden ikke ble implementert før i 2019 foreligger det ingen tidligere forskning som har gjort tilsvarende analyser knyttet til den faktiske implementeringseffekten av IFRS 16.

For å belyse hovedproblemstillingen i detalj har vi valgt å benytte følgende underproblemstilling i oppgaven vår:

«Hvordan hensyntar långivere overgangen til den nye regnskapsstandarden for leieavtaler når de skal vurdere långivning til foretak underlagt IFRS og ved brudd på covenantskrav?»

Långivere vil ofte anses som en av primærbrukerne av regnskapsinformasjonen som børsnoterte foretak rapporter, og benytter den regnskapsinformasjonen som er tilgjengelig når de skal vurdere långivning. Vi anser det som viktig å belyse hvordan långivere håndterer overgangen til den nye standarden for leieavtaler.

1.2.1 Utdypning av problemstilling

Som nevnt går hovedproblemstillingen vår ut på å undersøke hvordan den nye standarden har påvirket de finansielle nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs. Den nye standarden får konsekvenser for både større og mindre selskaper i Norge. Vi har valgt å avgrense temaet for denne oppgaven til kun selskaper registrert på Oslo Børs. Børsnoterte foretak er omfattet av regnskapsloven § 3-9 (3) som vil si at de må anvende internasjonale regnskapsstandarder ved rapportering. Per mars 2020 er det i underkant av 200 selskaper som er registrert på Oslo Børs. Vi har spesifikt valgt å se på hvordan den nye standarden har påvirket nøkkeltallene til et utvalg av disse selskapene. Finansielle nøkkeltall er en økonomisk indikator som gir et raskt overblikk over virksomhetens regnskap og finansielle stilling. Den nye standarden krever at alle vesentlige leieavtaler balanseføres og vil på den måten påvirke selskapets regnskaps- og nøkkeltall. Både regnskap- og nøkkeltall har en vesentlig innvirkning på brukernes oppfatning av regnskapet. Dette med bakgrunn i at brukerne ofte legger nøkkeltall til grunn i sine beslutninger og vurderinger av et selskap.

Vi har valgt å benytte oss av en underproblemstilling for å innhente mer konkret og relevant informasjon knyttet til vurderinger vedrørende långivning og brudd på covenantskrav etter at den nye standarden trådte i kraft. Vi anser det som trolig at overgangen til den nye standarden har påvirket selskapets nøkkeltall. Lønnsomhetsgrad, soliditetsgrad, egenkapitalandel, gjeldsgrad, likviditetsgrad mfl. er sentrale nøkkeltall som benyttes av brukerne av regnskapet. Disse nøkkeltallene er spesielt aktuelle i forbindelse med långivning og investering (Visma, u.d.). Vi mener derfor det er viktig å belyse hvordan en slik overgang håndteres av långivere i forbindelse med långivning og brudd på covenantskrav.

1.2.2 Avgrensning problemstilling

For å kunne besvare hovedproblemstillingen har vi stort sett lagt til grunn regnskapstall for 4. kvartal 2019 i analysene våre. Årsaken til dette er at de fleste børsnoterte foretak ikke avlegger årsregnskapet for 2019 før senere ut på våren 2020. På grunn av tidsmessige begrensninger har vi derfor ikke mulighet til å vente på at alle årsregnskapene for 2019 publiseres. I tilfeller hvor det har vært mangelfull informasjon i 4.kvartalsrapporten har vi likevel valgt å benytte årsregnskapet for 2019 dersom dette har blitt offentliggjort. For at vi skulle ha mulighet til å gjennomføre analysene våre var vi dermed avhengig av at selskapene hadde avlagt 4. kvartalsrapporter eller at selskapene hadde avlagt årsregnskapet før 30. april 2020. Det er dessverre ikke slik at alle selskaper avlegger kvartalsrapporter. Kravet om kvartalsrapportering

ble fjernet i 2017 for selskaper underlagt IFRS og innebærer derfor at ikke alle selskaper på børsen avlegger disse. Selskaper som ikke avlegger 4. kvartalsrapporten og selskaper som ikke avlegger årsregnskapet før 30. april 2020 vil derfor ikke bli inkludert i våre analyser.

Hovedregelen er at alle norske børsnoterte foretak skal anvende IFRS ved rapportering, jf. rskl. § 3-9 (3). Det foreligger likevel et unntak for tredjepartsutsteder. Disse kan blant annet rapportere etter US GAAP og følger forskrift til verdipapirhandelloven § 5-11. Vårt utvalg vil imidlertid kun omfatte selskaper som rapporterer etter IFRS.

Det foreligger et krav om at den nye standarden for leieavtaler senest må benyttes fra 1. januar 2019. De fleste børsnoterte foretak har valgt å implementere standarden på dette tidspunktet, men det har også vært akseptert etter standarden å foreta en tidlig implementering. Noen selskaper har valgt å benytte seg av denne muligheten. I våre analyser har vi kun valgt å fokusere på de selskapene som har holdt seg til hovedregelen og implementert standarden fra og med 1. januar 2019. Dette har vi gjort for å få et sammenligningsgrunnlag som er mest mulig riktig. Vi har også valgt å ekskludere selskaper som har avvikende regnskapsår, det vil si selskaper hvor regnskapsåret ikke går fra 1.1 til 31.12. Dette på samme grunnlag som nevnt ovenfor.

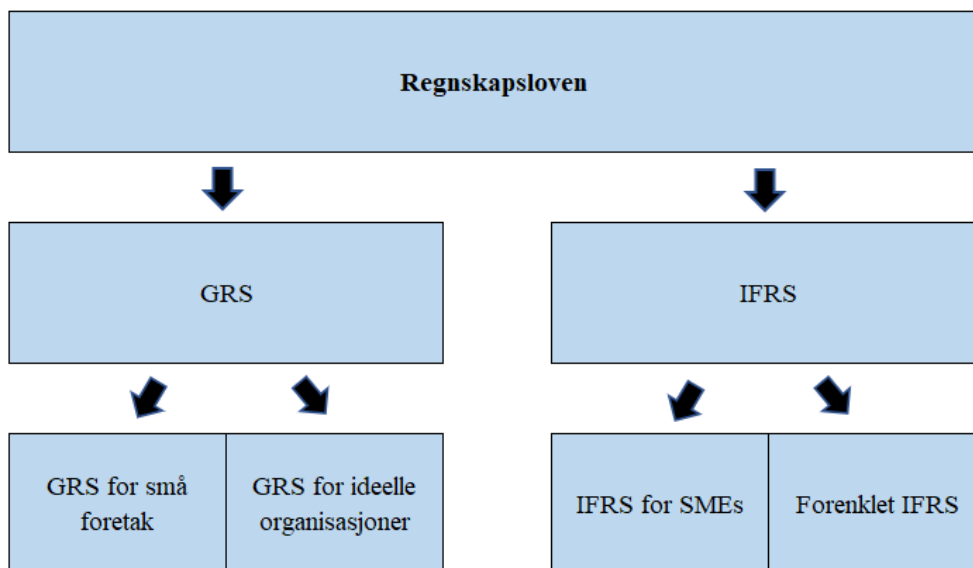
I tillegg til dette har vi gjennom denne oppgaven kun tatt for oss implementeringseffekten av den nye standarden fra leietakers perspektiv. Dette kommer av at det kun foreligger mindre endringer fra IAS 17 til IFRS 16 knyttet til utleier.

2. Teori

2.1 Generelt om regnskapet

Et regnskap er en oversikt over de transaksjonene som har funnet sted i løpet av en periode. Det fremgår av regnskapsloven av 17. juli 1998 § 1-2 hvem som er regnskapspliktige i Norge. Av regnskapsloven § 3-1 fremgår det at «regnskapspliktige for hvert regnskapsår skal utarbeide årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i denne loven». Et årsregnskap er en oversikt over de økonomiske hendelsene som er skjedd det siste året. Et årsregnskap skal inneholde resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger.

I Norge kan selskaper velge mellom ulike regnskapsspråk ved utarbeidelsen av årsregnskapet. Norsk regnskapslovgivning legger rammer for utarbeidelsen av årsregnskapet. Ifølge regnskapsloven § 3-9 åpnes det for bruk av både IFRS (International Financial Reporting Standard) og GRS (God regnskapsskikk) som regnskapsspråk når et selskap skal avlegge årsregnskapet.

Figur 1: Valg av regnskapsspråk

(Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, ss. 24-25).

GRS er å anse som et resultatorientert rammeverk og IFRS er å anse som et balanseorientert rammeverk. GRS følger de de grunnleggende regnskapsprinsippene som er nevnt i regnskapsloven kapittel 4, mens IFRS følger definisjonene av eiendeler og gjeld etter det

konseptuelle rammeverket. Det vil si at resultatposten blir en residual av det som føres i balansen. Vi kommer nærmere inn på definisjonene i det konseptuelle rammeverket senere i dette kapitlet.

2.1.1 Formålet med regnskapet

Hovedformålet med et regnskap er å presentere informasjon om et selskaps økonomiske utvikling og finansielle stilling. Regnskapet skal gi brukerne informasjon som er hensiktsmessig for å foreta beslutninger. Det er viktig at informasjonen som er tilgjengelig i regnskapet er pålitelig og nyttig for brukerne. På denne måten har regnskapsbrukerne en mulighet til å gjøre seg en korrekt oppfatning av selskapet. Selskapene må gjøre vurderinger knyttet hvem som er å anse som brukere av regnskapet når de skal vurdere hva som er relevant og nyttig informasjon. Typiske brukere for et regnskap er nåværende- og potensielle fremtidige investorer, långivere, ansatte, kunder og leverandører samt offentlige myndigheter. IASB definerer eksisterende og potensielle fremtidige investorer, samt långivere som primærbrukere av regnskapsinformasjon. Det forutsettes at slike brukere har en viss kompetanse eller motivasjon til å sette seg inn i regnskapet og den finansielle stillingen til selskapet (Schwencke, Haugen, Stenheim, & Avlesen-Østli, 2018, s. 11). Økt regnskapskvalitet vil generelt føre til at regnskapsbrukerne tar bedre kvalitetsmessige beslutninger.

For at et selskap skal kunne bedre regnskapskvaliteten må selskapet identifisere hva som er formålet med regnskapet. Det skilles mellom tre ulike formål. For det første skal regnskapet redusere asymmetrisk informasjon mellom selskapet og brukerne av regnskapet. For det andre skal regnskapet gi beslutningsnyttig informasjon til brukerne, og for det tredje skal regnskapet gjenspeile foretakets økonomiske realiteter (Stenheim, Sundkvist, & Opsahl, Hva menes med regnskapskvalitet?, 2017).

Regnskapet har som formål å redusere informasjonsasymmetrien ved å gjøre økonomisk informasjon tilgjengelig og offentlig for alle brukere av regnskapet. Myndighetene har pålagt selskaper å avgi og offentliggjøre regnskap for å redusere denne asymmetrien (Baksaas, 2016).

Det andre formålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon. Dette henger sammen med formålet om symmetri. Det vil si at regnskapet vil gi beslutningsnyttig informasjon dersom all informasjon er blitt tilgjengelig.

Det siste formålet med regnskapet er å gjengi selskapets faktiske økonomiske realiteter og vises i form av selskapets finansielle stilling. I en optimal verden skal et regnskap gi et perfekt bilde

av selskapets økonomiske stilling, men er i realiteten lite sannsynlig. Det vil i realiteten ofte foreligge regnskapsmessig støy i regnskapet grunnet måleusikkerhet eller mangel på informasjon (Stenheim, Sundkvist, & Opsahl, Hva menes med regnskapskvalitet?, 2017). Det er ikke bare måleusikkerhet og mangel på informasjon som skaper støy i regnskapet, men det foreligger også en risiko for regnskapsmanipulasjon («earnings management»).

"Regnskapsmanipulasjon er en av de vanligste måtene å føre investorer, kreditorer, det offentlige og øvrige brukere av regnskapet bak lyset» (Økokrim, 09).

Det har gjennom de siste årene og tidligere år vært flere kjente tilfeller av regnskapsmanipulasjon både i Norge og i Verden forøvrig. En av de kanskje mest kjente regnskapsskandalene på dette årtusen knytter seg til selskapet Enron. Enron ble stiftet i 1985 og var en av verdens største energihandelselskap. Enron fikk etterhvert forhøyet konkurranse i markedet og selskapets resultater sank drastisk. Under press fra selskapets aksjonærer begynte selskapets ledere å benytte seg av uredelig regnskapsrapportering, inkludert teknikker for å skjule problemer i selskapet. Alvorlighetsgraden av situasjonen ble mer tydelig i midten av 2001 når en rekke analytikere ønsket å grave i selskapets årsregnskap. Når regnskapsmanipulasjonen ble offentlig kjent falt aksjekursen fra omkring USD 90 per aksje til USD 1 per aksje i løpet av 2001. På tidspunktet for regnskapsskandalen satt Arthur Anderson ikke bare som Enron sin revisor, men arbeidet også som konsulent for selskapet. Skandaler som dette har ledet til en bølge av nye lover og regler (Bondarenko, 2016).

Revisjon er en yrkesprofesjon som har blitt betydelig endret som følge av noen av regnskapsskandalene vi har hatt. I Norge er revisjonsplikten sterkt forankret i det norske lovverket. For mindre selskaper foreligger det likevel oppmykninger i regelverket som gir mulighet til å velge bort revisor dersom man tilfredsstiller gitte terskelverdier. Revisjonsplikten er nærmere definert i revisorloven § 2-1. Formålet med revisor er å øke de tiltenkte brukernes tillit til regnskapet. Dette oppnås ved at revisor avgir en mening i revisjonsberetningen om hvorvidt regnskapet er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering (ISA 200.7).

En revisor er å anse som en uavhengig fagkyndig som det knytter seg strenge uavhengighetsregler til og er med på å bedre brukernes tillit til regnskapet. Blant annet ble det etter regnskapsskandalene innført strenge regler mot at revisor både skulle revidere selskapets årsregnskap og i tillegg være rådgiver for selskapet. Det fremgår tydelig av revisorloven av 1999 § 4-5 at:

«Revisor som reviderer årsregnskap for den revisjonspliktig ikke kan utføre rådgivnings- eller andre tjenester for den revisjonspliktige dersom dette er egnet å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet».

Formålet med dette er som sagt å øke de tiltenkte brukernes tillit til regnskapet.

2.2 IAS og IFRS

Som tidligere nevnt trådte IFRS 16 i kraft 1. januar 2019. Før dette var det IAS 17 som var det gjeldende rammeverket for innregning av leieavtaler. IAS er en forkortelse for International Accounting Standard og er internasjonale regnskapsstandarder utgitt av IASC (International Accounting Standards Committee) (Ernst og Young, 2011, s. 27). Som følge av at det etter andre verdenskrig vokste frem flere multinasjonale selskaper og en stadig økende grad av globalisering, oppsto det et økt behov for å kunne sammenligne regnskap på tvers av landegrensene og kapitalmarkeder. IASC (nå IASB) ble opprettet i 1973 gjennom en avtale mellom profesjonelle regnskapsorganer fra Australia, Canada, Frankrike, Tyskland, Irland, Japan, Mexico, Nederland, Storbritannia og USA (IASplus). I de to siste tiårene er det IASB (International Accounting Standard Board) som har stått for utarbeidelsen av de internasjonale regnskapsstandardene. Standardene utarbeidet av IASB har fått navnet IFRS, en forkortelse for International Financial Reporting Standard. IASB ble opprettet i 2001 som en uavhengig regnskapsstandardsetter. IASB er lokalisert i London der standarder blir utarbeidet og håndhevet (ReadyRatios, u.å). Formålet med standardene utarbeidet av IASC og IASB er å benytte de samme regnskapsreglene internasjonalt. Slike standarder sikrer bedre sammenligningsgrunnlag av regnskaper og bedre samarbeid mellom ulike land (Ernst og Young, 2011, s. 27). Det var i 2002 at EU – kommisjonen vedtok bruk av de internasjonale regnskapsstandardene. I Norge ble det innført en plikt fra og med 2005 at alle børsnoterte foretak måtte avlegge konsernregnskap etter de internasjonale regnskapsstandardene. Dette ble etter hvert også gjeldende i flere andre land. Fra og med 1. januar 2011 ble det også en plikt for børsnoterte foretak å benytte de internasjonale regnskapsreglene ved avleggelsen av selskapsregnskapet (Oslo Børs, 2010).

Det er ikke bare IASC og IASB som har vært sentrale i forhold til utarbeidelse av regnskapsregler. FASB (Financial Accounting Standard Board) introduserte benevnelsen det «konseptuelle rammeverk» allerede tidlig på 70-tallet. FASB valgte å utvikle et konseptuelt

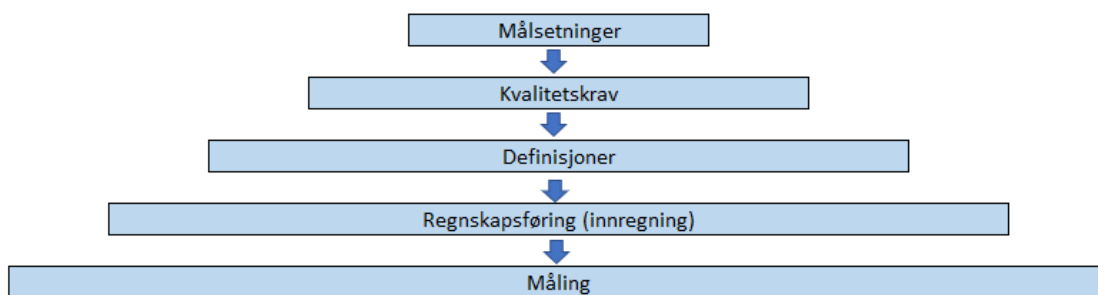
rammeverk som grunnlag for retningslinjer innenfor regnskapsføring i form av regnskapsstandarder.

FASB definerer det konseptuelle rammeverket som:

«Et enhetlig system av sammenhengende målsetninger og underliggende forutsetninger som kan lede til konsistente regnskapsstandarder og som avgrensner og beskriver regnskapsføring og årsregnskap» (Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, ss. 30,32,40).

Formålet med et slikt rammeverk er å gi veiledning knyttet til utarbeidelsen av konkrete regnskapsregler som for øvrig ikke dekkes av eksisterende lover eller standarder. Et slikt rammeverk har som hensikt å øke regnskapsbrukernes tillit og forståelse av regnskapet, samt bedre sammenligningsgrunnlaget på tvers av regnskaper (Revisorforeningen, 2008, s. 15). Andre ledende standardsettere har valgt å bygge på FASB sitt rammeverk ved utarbeidelsen av egne rammeverk (Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, ss. 30,32,40). IASB og FASBs konseptuelle rammeverk følger mye av den samme strukturen. På begynnelsen av 2000-tallet startet IASB og FASB et samarbeid knyttet til fastsettelsen av et nytt konseptuelt rammeverk. Arbeidet med fastsettelsen av det nye rammeverket tok mange år og ble ikke fastsatt før i mars 2018. Et nytt rammeverk skulle blant annet forhindre flere nye store regnskapsskandaler. I det nye rammeverket ble blant annet standardene utformet som mer prinsippbaserte for å redusere sannsynligheten for flere regnskapsskandaler. Det nye rammeverket inkluderte nye begreper og oppdaterte definisjoner som blant annet omhandlet introdusering av forsiktighetsbegrepet (Kinsersdal H. , 2019). Når man setter sammen rammeverkene til de ledende standardsetterne får rammeverket en hierarkisk struktur. Det konseptuelle hierarkiet er avgjørende for innregning etter de internasjonale reglene (Kristoffersen , 2008, s. 137).

Det konseptuelle hierarkiet

Figur 2: Det konseptuelle hierarkiet

(Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, ss. 40-41).

Det konseptuelle hierarkiet består av følgende fem komponenter: 1) målsetninger, 2) kvalitetskrav, 3) definisjoner, 4) regnskapsføring (innregning) og 5) måling. Vi har utdypet de forskjellige komponentene nedenfor.

Målsetninger

Det følger av det konseptuelle rammeverket punkt 1.2 at målsetningen med finansiell rapportering er å gi informasjon om selskapet som er nyttig for eksisterende og potensielle investorer, samt långivere og andre brukere av regnskapet. Investorer, långivere og andre brukere er opptatt av at informasjonen som de mottar er pålitelig og relevant. Dette med bakgrunn i at brukerne skal ha mulighet til å trekke rimelige beslutninger på bakgrunn av den informasjonen som er tilgjengelig.

Kvalitetskrav

De grunnleggende kvalitetskravene i det konseptuelle rammeverket består av relevans og pålitelighet. Finansiell informasjon anses som nyttig dersom informasjonen blir ansett å være relevant og pålitelig for de forhold informasjonen skal benyttes til. Det fremgår av punkt 2.6 i det konseptuelle rammeverket at informasjonen anses som relevant dersom beslutningene brukerne tar basert på regnskapet ikke ville vært annerledes dersom all informasjon var tilgjengelig på beslutningstidspunktet. Det fremgår videre av punkt 2.12 at informasjonen anses som pålitelig dersom den måler det den begir seg ut for å måle.

I tillegg til de grunnleggende kvalitetskravene følger det av det konseptuelle rammeverket punkt 2.4 at informasjonen bør være sammenlignbar, verifiserbar, rettidig og forståelig. Informasjonen anses som pålitelig dersom den måler det den begir seg ut for å måle. Med sammenlignbarhet menes det at brukerne skal kunne sammenligne den økonomiske utviklingen over tid eller sammenligne den økonomiske utviklingen mot andre selskaper. Selskapene må dermed benytte det samme regnskapsspråket for å kunne sammenlignes mot hverandre. Verifiserbarhet betyr at regnskapet skal gi korrekt gjengivelse av de økonomiske hendelsene som er foretatt i selskapet. Med rettidig informasjon menes det at brukerne må være kjent med informasjonen på det tidspunktet de skal foreta beslutningene. Til slutt må regnskapet være forståelig i den forstand av at regnskapet må fremstilles på en oversiktlig måte som er tilpasset brukerne av regnskapet (Schwencke, Haugen, Stenheim, & Avlesen-Østli, 2018, s. 91).

Definisjoner

Det konseptuelle rammeverket er definert med utgangspunkt i eiendeler og gjeld, hvorav vi har følgende definisjon på eiendeler:

Eiendeler: «An asset is a present economic resource controlled by the entity as a result of past events» (CF, 2018, pkt.4.3).

Definisjonen er på norsk oversatt til (fritt oversatt): «En nåværende økonomisk ressurs kontrollert av foretaket som et resultat av en tidligere hendelse. En økonomisk ressurs er en rettighet som potensielt kan gi økonomiske fordeler». Definisjonen sier at eiendelen må være kontrollert av foretaket og eiendelen må være et resultat av en tidligere transaksjon eller hendelse (Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, s. 86). Et av vilkårene som har vært underlagt stor debatt er kontrollbegrepet. Det konseptuelle rammeverket definerer en eiendel ut fra begrepet kontroll, og ikke ut fra hvem som står som eier av eiendelen. Det vil si at en eiendel kan bli bokført i regnskapet til et selskap, selv om eiendelen i teorien tilhører et annet selskap (Accounting simplified , u.d.).

Vi har følgende definisjon på gjeld etter det konseptuelle rammeverket:

Gjeld: «A liability is a present obligation of the entity to transfer an economic resource as a result of past events» (CF, 2018, pkt.4.26).

Definisjonen er på norsk oversatt til (fritt oversatt): «En nåværende forpliktelse for foretaket til å overføre en økonomisk ressurs som et resultat av en tidligere hendelse». En forpliktelse medfører en plikt som foretaket ikke har praktisk mulighet til å komme seg ut av. Definisjonen på gjeld er i prinsippet speilbildet av definisjonen på eiendeler (Kvifte & Johnson, Konseptuelle rammeverk for regnskap, 2008, s. 89).

Regnskapsføring

For at noe skal kunne regnskapsføres etter det konseptuelle rammeverket må posten tilfredsstillende den balanseførte definisjonen, de fremtidige økonomiske fordelene (oppofrelsene) må være sannsynlig og posten må kunne måles pålitelig (Fardal, 2007).

Måling

Når et selskap skal foreta innregning av elementer i regnskapet krever dette et valg av måleprinsipp (CF, 2018, pkt.6.1). Det konseptuelle rammeverket legger opp til måleprinsippene historisk kost og gjenanskaffelsesverdi.

- **Historisk kost (anskaffelseskost):** Historisk kost er kostnaden ved å gjennomføre en transaksjon eller verdien av motytelsen til forpliktelsen på transaksjonstidspunktet (CF, 2018, pkt.6.4).

Gjenanskaffelsesverdi kan deles inn i tre forskjellige målemetoder:

- *Virkelig verdi:* Virkelig verdi er det beløpet en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse kan innfris til i en armlengdes transaksjon mellom markedsaktører på måletidspunktet (CF, 2018, pkt.6.12).
- *Bruksverdi og innfrielsesverdi:* Bruksverdi er nåverdien av kontantstrømmer eller andre økonomiske fordeler som en enhet forventer utledes fra bruken av en eiendel. Innfrielsesverdien er nåverdien som enheten forventer å være forpliktet til å overføre for å innfri forpliktelsen (CF, 2018, pkt.6.17).
- *Gjenanskaffelsesverdi:* Gjenanskaffelsesverdi er kostnaden for å anskaffe en tilsvarende eiendel. Forpliktelsen blir fastsatt til kostnaden for å nedbetale forpliktelsen (CF, 2018, pkt.6.21).

2.2.1 Hvorfor benytter selskaper seg av leieavtaler?

Leasing er en leieavtale mellom utleier og leietaker og fungerer som en form for lånefinansiering for leietaker. Leasing ble først introdusert i Norge på begynnelsen av 1960-tallet. I Norge er det ingen lov som regulerer leasing, men reguleres i stedet gjennom standardavtaler. Leasing gir virksomheter muligheter til å anskaffe driftsmidler uten å benytte seg av selskapets egenkapital eller andre lånekilder. Leietaker betaler leie som skal dekke renter og avskrivninger på driftsmidlet som er leid. Det vil si at kostnadene dekkes av leietaker, mens utleier beholder eiendomsretten gjennom hele leieperioden. Ved utløpet av en leieavtale har leietaker ofte mulighet til å fortsette leieforholdet, kjøpe ut objektet og overta eiendomsretten eller si opp avtalen og levere tilbake objektet til leietaker. Selskaper velger ofte å leie driftsmidler fremfor å kjøpe for å få hurtigere tilgang, og er spesielt aktuelt for selskaper i vekst eller selskaper som vil agere raskt i markedet. Det samme gjelder også i motsatt tilfelle, hvor en ved avgang av kundekontakter hurtigere kan kjøpe seg ut av leieavtalen enn ved egenfinansiering av driftsmidler.

Historisk sett har det vært fordelaktig å leie driftsmidler da et slikt leieforhold hovedsakelig ikke vil påvirke balansen og da heller ikke selskapets finansielle nøkkeltall (Finansieringsselskapenes Forening , 2020).

Når et selskap leier vil ikke totalkapitalen øke som følge av låneopptaket og egenkapitalandelen vil ikke reduseres som følge av økt gjeld. Leien betales ofte med et månedlig beløp, og gjør at slike leieavtaler gir bedre forutsigbarhet for leietaker. Et selskap fordeler derfor likviditetseffekten over perioden man har eiendelen, fremfor en stor investering som egneie ville medført. Dette gir i stedet muligheter til å gjennomføre øvrige løpende lønnsomme investeringer. Leasingavtaler er blant annet svært gunstig for virksomheter som er i oppstartsfasen hvor likviditeten ofte er vanskeligere tilgjengelig. I en oppstartsfase har virksomheter behov for å investere i vesentlige driftsmidler og mange selskaper er avhengig av fysiske driftsmidler for å opprettholde sin konkurranseevne (Ledernytt, 2007).

2.3 IAS 17 Leieavtaler

Bakgrunn

Regnskapsstandarden IAS 17 *Accounting for leases* ble utgitt av IASC i 1982 og implementert i 1984. Hovedformålet med standarden var innregning av leide eiendeler og tilhørende forpliktelser i balansen. Før IAS 17 ble implementert var det vanlig praksis å innregne leieavtalene løpende etterhvert som de forfalt. Mange arbeidet for at denne praksisen fortsatt skulle være gjeldende. Praksisen ga blant annet muligheter for selskaper til å holde leieavtaler utenfor balansen. Som tidligere nevnt ble det konseptuelle rammeverket innført i 1989. Det vil si at IAS 17 ble utviklet før det balanseorienterte rammeverket ble fastsatt. Dette medførte at definisjonen av eiendeler og gjeld etter det konseptuelle rammeverket ikke nødvendigvis samsvarte med definisjonene og innregning etter IAS 17. I 1997 utga IASC en ny IAS 17 *Leases* som skulle overta for den gamle IAS 17 *Accounting for leases*. IAS 17 ble senere i desember 1997 omarbeidet av IASB grunnet spørsmål og kritikk rettet fra ulike interessenter. Hensikten bak arbeidet var å redusere og eliminere alternativer og konflikter innenfor standardene. Kritikken hadde stor påvirkning på det som ble den reviderte IAS 17. I den reviderte IAS 17 ble det blant annet gjort et skille mellom operasjonelle og finansielle avtaler (Ernst og Young, 2011, s. 346). Det var først i desember 2003 at IASB utga en revidert IAS 17. Det følger av IAS punkt 17.1 at målet med standarden var å utarbeide hensiktsmessige regnskapsprinsipper og gi konsekvente opplysninger om leieavtaler. IAS 17 omfattet alle leieavtaler utenom avtaler som knyttet seg til utvinning eller bruk av mineraler, oljer, naturgass og lignende, samt lisensavtaler.

Innregning

IAS 17 definerte en leieavtale som:

«En avtale der utleier mot én eller en serie av betalinger overfører en rett for leietaker til å bruke én eiendel i en nærmere definert periode».

IFRIC 4 inneholdt en nærmere fastsettelse av hvorvidt en avtale inneholdt en leieavtale. IFRIC 4 ble implementert 2. desember 2004, og hadde virkning fra 1. januar 2006 (IAS Plus).

Det fremgår av IFRIC punkt 4.6 at to kriterier måtte være oppfylt for at det skulle foreligge en leieavtale:

1. Oppfyllelsen av avtalen var avhengig av bruken av en særskilt eiendel eller eiendeler.
2. Avtalen overdrar en bruksrett til eiendelen.

Slike leieavtaler ble enten klassifisert som finansielle eller operasjonelle etter IAS 17. Hvorvidt en leieavtale ble klassifisert som finansiell eller operasjonell var avhengig av hvorvidt risiko og avkastning knyttet til eierskapet ble overført fra utleier til leietaker. Risiko omfattet mulighetene for at et tap skulle oppstå grunnet ledig kapasitet eller teknologisk foreldelse, samt variasjoner i avkastning grunnet svingninger i økonomiske forhold. Avkastning knytter seg til hvorvidt det foreligger en forventning om lønnsom drift over eiendelens økonomiske levetid (IAS 17.7).

En finansiell leieavtale er en avtale som overfører all vesentlig risiko og avkastning som er forbundet med eierskapet til en eiendel. En finansiell leieavtale anses som en salgstransaksjon hvor eiendomsretten kan, men ikke nødvendigvis overføres til leietaker etter leieperiodens utløp.

En operasjonell leieavtale er enhver avtale som ikke er definert som en finansiell leieavtale. Det vil si en leieavtale som ikke overfører det vesentlige av risiko og avkastning til leietaker. Hvorvidt en leieavtale ble klassifisert som finansiell eller operasjonell var avgjørende for den regnskapsmessige behandlingen (Ernst og Young, 2011, ss. 346-350). Dette fordi det blant annet hadde en stor konsekvens på selskapets resultater. Dersom et selskap hadde en finansiell leieavtale, skulle det balanseføres både en eiendel og en forpliktelse i balansen. Verdien skulle settes til virkelig verdi. Virkelig verdi skulle etter IAS 17 punkt 20 ikke benyttes dersom nåverdien av minsteleien var lavere enn virkelig verdi av eiendelen. Minsteleien ble definert som de betalinger som leietaker skulle betale eller kunne bli avkrevd for i løpet av leieperioden. Dette med unntak av den variable leien, utgifter til tjenester og skatter som skulle betales av og refunderes utleier (IAS 17.4). Restverdi og beløp for kjøpsopsjonen skulle inkluderes dersom den kunne forventes utøvd. For å beregne nåverdi av minsteleien skulle man benytte diskonteringsrente. Diskonteringsrenten var den implisitte renten som var innebygd i leieavtalene. Dersom den implisitte renten ikke kunne fastsettes skulle leietakers marginale lånerente benyttes (IAS 17.20). Eiendelen skulle avskrives etter IAS 16 *Varige driftsmidler*, mens leieforpliktelsen ga en amortisert kost i resultatet. Operasjonelle leieavtaler derimot skulle kostnadsføres lineært over leieperioden (IAS 17.33). Det vil si at selskaper med operasjonelle

leieavtaler ikke balanseførte eiendeler eller forpliktelser i balansen (Ernst og Young, 2011, ss. 350-351).

Figur 3 viser en oversikt over regnskapsmessig behandling i resultat og balanse basert på om det foreligger en operasjonell- eller finansiell leieavtale.

IAS 17			
Operasjonell		Finansiell	
<i>Resultatregnskapet</i>	<i>Balansen</i>	<i>Resultatregnskapet</i>	<i>Balansen</i>
Lineær periodisering av leiebetalinger	Ingen eiendel eller forpliktelse innregnes (kun periodiseringer og forskudd)	Leid eiendel: Avskrivninger Leieforpliktelse: Amortisert kost (effektiv rente). Variabel leie ikke inkludert i leieforpliktelse.	Leid eiendel og leieforpliktelse.

Figur 3: Forskjell mellom operasjonell- og finansiell leieavtale

Kritikk til IAS 17

Som nevnt allerede i innledningen har IAS 17 høstet en del kritikk gjennom årene. Kritikken baserte seg i all hovedsak på hvordan standarden behandlet forskjellen mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Dette med bakgrunn i at det forelå svært ulik regnskapsmessig behandling avhengig av om leieavtalen var klassifisert som finansiell- eller operasjonell. Forskjellen mellom de to metodene gjorde at det vokste frem muligheter for selskaper å strukturere leieavtaler på en slik måte at det ga selskapet de ønskede regnskapsmessige effektene. Selskapet kunne med andre ord velge mellom å kostnadsføre- eller balanseføre leieavtalene (Vigdel, 2016). Det at et selskap bevisst forsøker å oppnå ønskede resultater kan anses som regnskapsmanipulasjon («Earnings management»).

En av de mest benyttede definisjonene på regnskapsmanipulasjon er fra Healy og Wahlen (1999);

«Earnings management occurs when managers intentionally use judgement in financial reporting and in structuring transactions to alter financial reports to mislead some stakeholders about the underlying economic performance of the firm or to influence contractual outcomes that depend on reported accounting numbers» (Kinserdal F. , 2017).

Ifølge Finn Kinserdal er regnskapsmanipulasjon («Earnings Management») bevisste avvik fra regnskapsregler og balanseførte estimater. Etter IFRS skal den finansielle rapporteringen være komplett, nøytral og uten vesentlige feil. Dersom det er blitt foretatt bevisste brudd på dette, vil det anses som brudd på IFRS og dermed også regnes som manipulering av regnskapet. Hyppigheten av regnskapsmanipulasjon er vanskelig å tallfeste. Dette fordi det er et svært begrenset omfang av regnskapsmanipulasjon som blir oppdaget og publisert for offentligheten. Manipulering av regnskapet har typisk blitt offentliggjort i forbindelse med konkurser, lederskifte eller ved oppkjøp. Men det foreligger også tilfeller hvor et skifte av regnskapsstandard også har medført at regnskapsmanipulasjon er blitt oppdaget. Man antar gjerne at manipulasjon ofte skjer, men at det som oftest forblir ukjent. Typiske former for regnskapsmanipulasjon som tidligere er blitt avdekket er balanseføring av noe som skulle vært kostnadsført. Det har også vært andre typer av manipulasjon, for eksempel unnlattelse av avsetning for forpliktelser, overvurdering av eiendeler og for tidlig inntektsføring.

Når man vurderer risiko omkring manipulering av regnskapet bør man se på ledelsens motiver. Ledelsen kan ha et ønske om å maksimere selskapets verdi, som for eksempel ved å øke aksjekursen. Ledelsen kan også ha et ønske om å maksimere egen gevinst, noe som ofte har sammenheng med ledelsens resultatmålte bonusordninger. Man vurderer ofte sannsynligheten for manipulering og rasjonalisering av manipuleringen (Kinserdal F. , 2017). Det er ofte slik at ledelsens avlønningsordninger er basert på regnskapet og nøkkeltall i regnskapet, slik at ledelsen ofte vil foretrekke operasjonelle leieavtaler fremfor finansielle leieavtaler. For å unngå manipulasjon er det gjort flere begrensninger i regnskapsreglene for å redusere fleksibiliteten. Et eksempel på dette kan for eksempel være at man ikke skiller mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler etter IFRS 16, og reduserer dermed fleksibiliteten omkring innregningen.

Selskaper ville som oftest valgt å strukturere leieavtaler på en slik måte at disse blir klassifisert som operasjonelle. Det fremgår av tidligere empiriske studier at operasjonelle leieavtaler gir bedre nøkkeltall knyttet til selskapets lønnsomhet og soliditet fremfor finansielle leieavtaler

(Bennet & Bradbury , 2003). Selskaper kan altså få økt lønnsomhet og soliditet kun ved å strukturere leieavtalene annerledes. Nøkkeltall som soliditet og lønnsomhet er ofte interessante for brukerne av regnskapet. Hvem som er å anse som brukere av et regnskap er forskjellig fra selskap til selskap. En bruker som ofte er opptatt av slike nøkkeltall er långivere. «Soliditet er et nøkkeltall som viser hvor stor andel av selskapets eiendeler som er finansiert av egenkapital, og hvor godt virksomheten tåler tap» (Visma, u.d.). En långiver vil ofte være mer interessert i et selskaps soliditet enn et selskaps lønnsomhet. Soliditet er spesielt viktig for långiver, da långiver er mest opptatt av om selskapet kan betale renter og avdrag. Et selskap kan slite med lønnsomheten og i perioder tape penger, men likevel ha nok egenkapital til å betale renter og avdrag på lånet. Lønnsomhet er bedriftens evne til å tjene penger på lengre sikt (Holm, 2017).

I forbindelse med låneopptak blir det ofte inngått en avtale mellom långiver og selskapet. Slike avtaler inneholder ofte det som har fått betegnelsen covenantskrav. Covenantskrav er nøkkeltall eller andre forhold som virksomheten må overholde. Slike avtaler er opprettet for å sikre at långivere får tilbakebetalt renter og avdrag og inneholder ofte forskjellig type betingelser. Det kan for eksempel foreligge betingelser vedrørende utskiftning av eiendeler, ytterligere låneopptak, utbetaling av utbytte, krav om revisor eller krav til regnskapsmessige nøkkeltall. Det har tidligere vært spekulert i om covenantskrav har gitt ledelsen insentiver til å klassifisere leieavtaler som operasjonelle fremfor finansielle. Årsaken til dette er at det ofte foreligger betingelser om at selskapet må opprettholde et krav til likvide midler. Slike likvide midler er ofte målt ut fra selskapets nøkkeltall. Brudd på covenantskrav vil utløse reaksjoner hos långiver og kan medføre at lånebetingelsene blir endret. Långiver kan blant annet kreve en høyere rente, ytterligere sikring eller oppsigelse av lånet (Stenheim & Blakstad, Regnskapsmanipulering - definisjon, forutsetninger og incentiver, 2012).

Det er tidligere blitt gjort undersøkelser knyttet til hvordan regnskapsmessig behandling av leieavtaler vil påvirke et selskaps nøkkeltall. Cornaggia, Franzen & Simin (2012) så blant annet en korrelasjon mellom klassifisering av operasjonelle leieavtaler og covenantskrav knyttet til regnskapsmessig nøkkeltall (Cornaggia, Franzen, & Simmin, 2010).

Det er ikke bare långivere som anses som brukere av regnskapet. Det er også mange andre brukere som er interessert i et selskaps regnskap- og nøkkeltall. Regnskapet benyttes til å foreta beslutninger og det er dermed viktig at selskaper ikke får muligheten til å velge den metoden som gir best regnskapsmessig effekt for selskapet selv. Et valg mellom de to metodene kan føre til skjevheter i sammenligning mellom selskaper innenfor samme bransje med tilsvarende leieavtaler. Med andre ord har det vært enkelt for selskaper å få de ønskede resultatene, og er

også årsaken til at en ny standard ble implementert. I tillegg til dette ble IAS 17 også kritisert for mangel på tilstrekkelig noteinformasjon. Kritikken knyttet seg til at regnskapsbrukerne ikke hadde god nok informasjon til å kunne basere beslutningene sine på denne informasjonen. IFRS 16 kom på banen for å håndtere mye av den kritikken som var rettet mot IAS 17.

2.4 IFRS 16 Leieavtaler

Bakgrunn

I januar 2016 utga IASB den nye standarden for innregning av leieavtaler. IFRS 16 erstattet IAS 17, IFRIC 4, SIC-15 og SIC-27. Standarden trådte i kraft fra og med 1. januar 2019. Det var imidlertid tillatt å implementere standarden på et tidligere tidspunkt. Ved tidlig implementering av IFRS 16 forelå det et krav om å implementere IFRS 15 i samme regnskapsperiode (PricewaterhouseCoopers AS , 2016). En tidlig anvendelse av standarden forutsatte også at EU hadde godkjent standarden (Vigdel, 2016). Den nye standarden ble forsøkt utarbeidet i samsvar med det konseptuelle rammeverket, i motsetning til IAS 17. IFRS 16 omhandler prinsipper knyttet til innregning, måling, presentasjon og innhold. Hovedformålet med standarden er å forsikre seg om at leietaker og utleier gir pålitelig og nødvendig informasjon vedrørende leieavtaler. Informasjonen gir regnskapsbrukerne grunnlag til å vurdere effekten leieavtalene vil ha på selskapets finansielle stilling, utøvelse og kontantstrømmer (IFRS 16.1). Standarden innebærer at leietaker må balanseføre nesten alle leieavtaler (Mesrobian, Moen, & Stenheim, 2018).

Innregning

IFRS 16 definerer en leieavtale som (fritt oversatt):

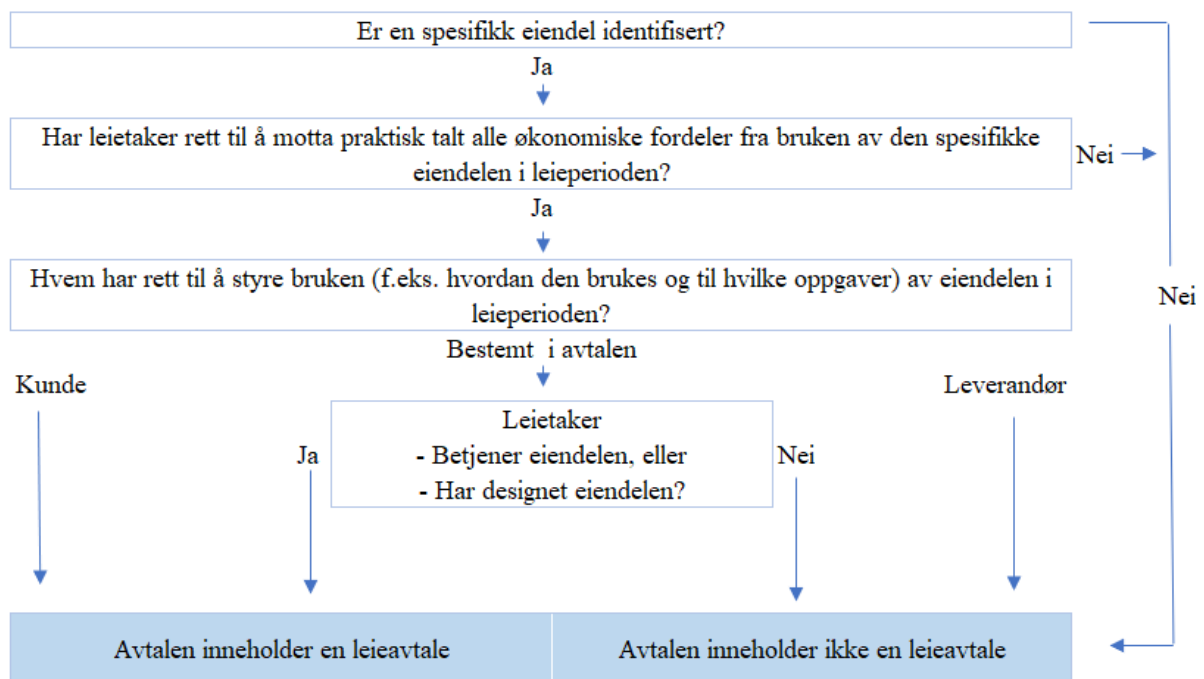
«En kontrakt, eller deler av en kontrakt, som overfører bruksretten til en eiendel (den underliggende eiendelen) for en periode i bytte mot et vederlag» (IFRS 16, Appendix A).

Som vi ser av definisjonen ovenfor har IFRS 16 introdusert en ny definisjon av leieavtaler. Definisjonen etter IFRS 16 er ikke så ulik fra definisjonen etter IAS 17. Det følger av definisjonen at det må foreligge en kontrakt som overfører bruksretten til en eiendel. I praksis kan det være utfordrende å vurdere hvorvidt en kontrakt overfører bruksretten til en eiendel.

Det fremgår av punkt B2 av IFRS 16 at selskapet må vurdere dette ut fra om de to følgende kriteriene er oppfylt;

1. «The right to obtain substantially all of the economic benefits from use of the identified asset, and»
2. «The right to direct use the identified asset»

Hvorvidt en kontrakt inneholder en leieavtale, kan illustreres slik:

Figur 4: Illustrasjon som viser hvorvidt en kontrakt inneholder en leieavtale (PricewaterhouseCoopers AS, 2016).

Dersom kriteriene er oppfylt for at avtalen inneholder en leieavtale, fremgår det av hovedregelen at alle leieavtaler skal balanseføres. Det foreligger likevel to unntak fra denne hovedregelen. Leietaker kan unnlate balanseføring av leieavtaler dersom de anses som kortsiktige eller av lav verdi (IFRS 16.5). En leieavtale anses som kortsiktig dersom varigheten av leieavtalen er på 12 måneder eller mindre. Leieavtalen anses likevel ikke som kortsiktig dersom det foreligger en kjøpsopsjon ved avslutningen av leieforholdet. Hvorvidt en leieavtale er av lav verdi skal vurderes ut fra prisen på eiendelen når den var ny, uavhengig av årene den er blitt leid. En underliggende eiendel kan bare være av lav verdi dersom:

- Leietaker kan ha nytte av bruken av den underliggende eiendelen alene eller sammen med andre ressurser som er lett tilgjengelig for leietaker, og
- Den underliggende eiendelen ikke er avhengig av eller henger sammen med andre eiendeler (IFRS 16.B5).

I henhold til IFRS 16 punkt 6 skal selskapet kostnadsføre leiebetalingene lineært over kontraktens varighet dersom selskapet har kortsiktige leieavtaler eller leieavtaler av lav verdi. IFRS 16 angir ingen nøyaktig beløpsmessig størrelse på hva som er å anse som av lav verdi. Det fremgår likevel av kommentarene i «Basis of conclusions» punkt BC100 at IASB legger til grunn alt under USD 5 000 som lav verdi. Allerede ved kontraktsinngåelse skal selskapet vurdere om det foreligger en leieavtale i kontrakten. En kontrakt inneholder en leieavtale iht. definisjonen dersom kontrakten gir rettigheter til å benytte seg av eiendelen i bestemt periode i bytte mot et vederlag (IFRS 16.9). Leietaker skal allokere vederlaget i kontrakten mellom den delen som gjelder leieavtalen og den delen som ikke gjelder leieavtalen (IFRS 16.13).

Selskapet skal sette leieavtalens varighet til den uoppsigelige perioden av leieavtalen. Dersom det er rimelig sikkert at leietaker skal benytte seg av en opsjon til å forlenge eller si opp avtalen, skal dette legges til grunn i leieavtalens varighet (IFRS 16.18).

Selskapet må hensynta alle relevante fakta og omstendigheter som gir leietaker et incentiv til å forlenge opsjonen eller ved å ikke benytte seg av opsjonen for å si opp leieavtalen (IFRS 16.19).

Som nevnt skiller ikke IFRS 16 mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Etter IFRS 16 skal et selskap nesten balanseføre alle leieavtaler. Leietaker skal balanseføre en bruksrett og en tilsvarende leieforpliktelse på det tidspunktet hvor utleier gjør den underliggende eiendelen tilgjengelig for leietaker (IFRS 16.22). På innregningstidspunktet skal leietaker måle bruksrettigheten til anskaffelseskost og leieforpliktelsen til nåverdien av leiebetalingene som ikke er betalt på tidspunktet for innregningen (IFRS 16.23-26).

I etterfølgende perioder skal leietaker måle bruksrettigheten til eiendelen ved bruk av en kostmodell. Leietaker skal ved bruk av en slik kostmodell måle bruksrettigheten til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og akkumulert verdifall, i tillegg til en justering for eventuell omvurdering av leieforpliktelsen. Kravene til avskrivning følger det som står som definert i IAS 16 *Varige driftsmidler* (IFRS 16.29-30).

I etterfølgende perioder skal leietaker øke balanseført verdi av leieforpliktelsen for å gjenspeile renten til leieforpliktelsen, redusere balanseført verdi for å gjenspeile leiebetalingene som er

foretatt, og måle balanseført verdi på nytt for å gjenspeile en eventuell revurdering eller justering av leie eller faktiske leiebetalinger (IFRS 16.36). Leieforpliktelsen diskonteres ved bruk av enten den implisitte renten som er innebygd i leieavtalene eller den marginale lånerenten (IFRS 16.26). Dette er uendret fra IAS 17. Det som er nytt med IFRS 16 er at diskonteringsrenten skal revurderes ved endring av leieavtalen, leieperioden eller opsjonsutøvelse. Den tilhørende bruksrettigheten skal justeres tilsvarende, men ikke lavere enn til 0. Eventuell restverdi skal føres i resultatregnskapet.

IFRS 16	
<i>Resultatregnskapet</i>	<i>Balansen</i>
Bruksrett: Avskrivninger	Bruksrett og leieforpliktelse for nesten alle leieavtaler.
Leieforpliktelse: Amortisert kost (effektiv rente).	
Variabel leie er ikke inkludert i leieforpliktelse (dvs. ikke basert på indeks/rente).	

I noen tilfeller inneholder en kontrakt flere komponenter. I tillegg til selve leieavtalen kan en kontrakt inneholde en avtale om leveranse av andre produkter eller tjenester. Dette kan være typiske service- og vedlikeholdstjenester. Det fremgår av standarden at komponenter som ikke dreier seg om leie hovedsakelig skal skilles ut. En praktisk tilnærming kan likevel være å ikke skille mellom leieavtalen og de andre komponentene, men heller behandle de som én enkelt leiekomponent.

Figur 5: Innregning av leieavtaler etter IFRS 16

Dette valget anses som et prinsippvalg og skal gjøres per eiendelsklasse. Dersom selskapet velger å skille ut komponentene, skal leietaker fordele vederlaget i kontrakten til hver enkelt komponent. Leietaker skal allokere vederlaget mellom komponentene basert på den relative «stand-alone» prisen for leieelementet og den totale «stand-alone» prisen for de øvrige komponentene. De enkelte komponentene skal vurderes separat etter de respektive standardene for disse komponentene (PricewaterhouseCoopers AS, 2018). I noen tilfeller vil ikke selskapet skille mellom de ulike komponentene og slike tilfeller vil få konsekvenser for selskapets nøkkeltall. Nøkkeltall som sysselsatt kapital, gjeldsgrad og avkastning vil reduseres, mens EBITDA vil økes. Årsaken til dette er at selskapet får større verdier opp i balansen uten at dette gir meravkastning. EBITDA vil øke som følge av at komponenten blir balanseført i stedet for kostnadsført (Vigdel, 2016, s. 24).

2.4.1 Talleksempel: Effekt av implementering av IFRS 16

Vi kan ta i bruk et enkelt talleksempel for å forklare hvordan implementeringen av IFRS 16 forventes å påvirke et selskaps regnskaps- og nøkkeltall. La oss anta at et selskap (leietaker) ønsker å leie en eiendel fra et annet selskap (utleier). La oss anta at den årlige leien er på kr 1 million og at leieforholdet har en varighet på 7 år. Vi antar at eiendelen ikke vil ha noen restverdi ved utløpet av leieperioden og at implisitt rente er satt til 5 %.

1) Beregning av minsteleie for eiendelen

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6	År 7
Leie	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Nåverdi	1 000 000	952 381	907 029	863 838	822 702	783 526	746 215

Tabell 1: Minsteleie for eiendelen

Ovenfor har vi beregnet alle leiebetalingene tilbake til år 1. Dette gjøres ved å neddiskontere de fremtidige leiebetalingene. Formelen for å komme frem til nåverdien vises nedenfor.

$$6\,075\,692 = 1\,000\,000 + \frac{1\,000\,000}{1,05} + \frac{1\,000\,000}{1,05^2} + \frac{1\,000\,000}{1,05^3} + \frac{1\,000\,000}{1,05^4} + \frac{1\,000\,000}{1,05^5} + \frac{1\,000\,000}{1,05^6}$$

Formelen gir oss en nåverdi på kr 6 075 692. Nåverdien forteller oss dagens verdi av de fremtidige leiebetalingene på kr 1 million.

Tabellen nedenfor viser beregnet nåverdi for år 1-7.

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6	År 7
Leie	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
År 1	1 000 000	952 381	907 029	863 838	822 702	783 526	746 215
År 2		1 000 000	952 381	907 029	863 838	822 702	783 526
År 3			1 000 000	952 381	907 029	863 838	822 702
År 4				1 000 000	952 381	907 029	863 838
År 5					1 000 000	952 381	907 029
År 6						1 000 000	952 381
År 7							1 000 000
	1 000 000	1 952 381	2 859 410	3 723 248	4 545 951	5 329 477	6 075 692

Tabell 2: Nåverdi år 1-7

Vi har videre satt opp en tabell som viser eiendelen og forpliktelsen som skal bokføres i balansen for hvert av de 7 årene.

Leie	Forpliktelse 1.1	Avskrivning	Eiendel 1.1	Leiebetaling	Avdrag	Rente
År 1	6 075 692	867 956	6 075 692	1 000 000	746 215	253 785
År 2	5 329 477	867 956	5 207 736	1 000 000	783 526	216 474
År 3	4 545 951	867 956	4 339 780	1 000 000	822 702	177 298
År 4	3 723 248	867 956	3 471 824	1 000 000	863 838	136 162
År 5	2 859 410	867 956	2 603 868	1 000 000	907 029	92 971
År 6	1 952 381	867 956	1 735 912	1 000 000	952 381	47 619
År 7	1 000 000	867 956	867 956	1 000 000	1 000 000	-

Tabell 3: Eiendel og forpliktelse år 1-7

En klassifisering av en leieavtale som operasjonell innebærer som sagt at selskapet må kostnadsføre den årlige leiebetalingen. Det vil si at selskapet ville fått en årlig kostnad på 1 million i resultatregnskapet. Dersom selskapet har en finansiell leieavtale må selskapet balanseføre en eiendel og en forpliktelse i balansen. Dette medfører også at selskapet får en avskrivningskostnad og en rentekostnad i resultatet. Avskrivningskostnaden blir fordelt over leieperioden på 7 år, mens rentekostnaden beregnes basert på gjenstående forpliktelse. Som vi ser av tabellen ovenfor er rentekostnaden høyest de første årene og reduseres for hvert år som går.

Vi har satt opp et fiktivt regnskap for det første året for å vise hvordan resultatet og balansen, samt nøkkeltall endres som følge av ulik klassifisering mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler. Vi har benyttet en skattesats på 22 % for enkelthetens skyld.

År 1		
Resultatregnskap	IAS 17	IFRS 16
Inntekter	43 000 000	43 000 000
Kostnader ex. leiebetaling	-37 000 000	-37 000 000
Leiebetaling	-1 000 000	-
EBITDA	5 000 000	6 000 000
Avskrivninger	-	-867 956
EBIT	5 000 000	5 132 044
Rentekostnad	-87 000	-87 000
Rentekostnad leieavtale	-	-253 785
Total rentekostnad	-87 000	-340 785
Resultat for skatt	4 913 000	4 791 259
Skattekostnad	1 080 860	1 054 077
Resultat etter skatt	3 832 140	3 737 182

Tabell 4: Resultatregnskap IAS 17 VS. IFRS 16

Av tabellen ovenfor ser vi at vi etter IAS 17 får en kostnadsført leiebetaling på kr 1 million det første året, hvor en slik kostnadsføring ikke foreligger etter IFRS 16. IFRS 16 gir oss derimot avskrivninger på kr 867 956 og rentekostnad som følge av leieavtalen på kr 253 785. Dette medfører altså med andre ord at de to ulike metodene gir ulike resultater.

IAS 17			
<i>Balanse</i>	<i>År 1</i>		<i>År 1</i>
Anleggsmidler	2 200 000	Egenkapital	4 000 000
Omløpsmidler	14 000 000	Langsiktig gjeld	12 000 000
		Kortsiktig gjeld	200 000
Sum	16 200 000		16 200 000

Tabell 5: Balanse IAS 17

IFRS 16			
<i>Balanse</i>	<i>År 1</i>		<i>År 1</i>
Anleggsmidler	8 275 692	Egenkapital	4 000 000
Omløpsmidler	14 000 000	Langsiktig gjeld	17 329 477
		Kortsiktig gjeld	946 215
Sum	22 275 692		22 275 692

Tabell 6: Balanse IFRS 16

Forskjellen mellom balansen etter IAS 17 og IFRS 16 skyldes at eiendelen og forpliktelsen på kr 6 075 692 skal balanseføres etter IFRS 16. Av kr 6 075 692 knytter kr 746 215 seg til første års avdrag, og er dermed klassifisert under kortsiktig gjeld i tabellen ovenfor.

Det at leieavtalen skal balanseføres medfører at selskapet får høyere eiendeler og høyere gjeld.

Forskjellene i regnskapstallene som gjennomgått ovenfor fører som sagt til forskjeller i selskapets nøkkeltall. Vi har foretatt noen beregninger for å vise hvordan de ulike nøkkeltallene endres som følge av overgangen til IFRS 16. Formlene til nøkkeltallene er nærmere definert under punkt 2.5.1.

Forskjeller i nøkkeltall				
Nøkkeltall	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
Gjeldsgrad	4,57	3,05	1,52	33 %
Kapitalens omløpshastighet	1,93	2,65	-0,72	-38 %
EBITDA-margin	14 %	12 %	0,02	17 %
EBIT-margin	12 %	12 %	0,00	3 %
Rentedekningsgrad	15	57	-42,41	-282 %
ROE	93 %	96 %	-0,02	-3 %
ROCE	24 %	31 %	-0,07	-30 %
Likviditetsgrad	15	70	-55,20	-373 %

Tabell 7: Endrede nøkkeltall som følge av overgang til IFRS 16

Formelverket til talleksemlene ovenfor fremgår av vedlegg 2 i denne oppgaven.

Implementeringsåret

Som nevnt trådte den nye standarden for leieavtaler i kraft fra og med 1. januar 2019. I overgangsåret kan leietakere hensynta den nye standarden på to ulike måter. Selskapet kan enten velge full tilbakevirkende anvendelse «*full retrospective approach*» med omarbeidelse av sammenligningstall eller tilbakevirkende anvendelse «*modified retrospective approach*» uten omarbeidelse av sammenligningstall. Dersom selskapet velger å hensynta leieavtalene etter første alternativ skal forutgående år behandles etter IAS 8 som endring av regnskapsprinsipp. Effekten av endret regnskapsprinsipp skal vises av inngående balanse på egenkapitalen. Selskapet skal etter IFRS 16 omarbeide alle sammenligningstall slik at tallene reflekterer det som ville vært bokført dersom standarden hadde være gjeldende fra leieavtalens begynnelse (IFRS 16.C7). Dersom selskapet velger å hensynta leieavtalene etter andre alternativ, skal selskapet ta hele effekten av implementeringen i overgangsåret. Det vil si at selskapet ikke skal omarbeide sammenligningstallene basert på denne metoden (IFRS 16.5) (PricewaterhouseCoopers AS , 2016).

Implementeringen av IFRS 16 skal hensyntas ulikt etter om leieavtalen tidligere har vært klassifisert som operasjonell eller finansiell. Dersom leieavtalen tidligere har vært klassifisert som operasjonell skal leietaker bokføre en leieforpliktelse på implementeringstidspunktet. Leieforpliktelsen skal måles til nåverdien av gjenværende leiebetaling, og neddiskonteres ved bruk av leietakers inkrementelle lånerente på datoen for implementeringen. Leietaker skal i tillegg bokføre bruksrettigheten til eiendelen. Selskapet kan velge mellom to ulike måter å måle

bruksrettigheten på. Den første metoden går ut på å bokføre det beløpet som ville vært verdien av leieavtalen dersom standarden hadde vært benyttet fra anskaffelsen og neddiskontere verdien med leietakers inkrementelle lånerente. Den andre metoden går ut på å sette eiendelen lik leieforpliktelsen og justere for eventuelle forskuddsbetalte eller påløpte leiebetalinger. Leietaker må anvende IAS 36 knyttet til nedskrivning av eiendeler til bruksverdi på datoen for implementering (IFRS 16.C8).

For leieavtaler som tidligere har vært klassifisert som finansielle vil bruksrettigheten og leieforpliktelsen på datoen for implementering være lik bokført verdi av eiendelen og forpliktelsen bokført etter IAS 17 (IFRS 16.C11).

2.4.2 Utvidede noteopplysninger

I forbindelse med overgangen fra IAS 17 til IFRS 16 kom det en del endringer knyttet til noteopplysninger. I henhold til IAS 17 forelå det krav om at selskaper skulle presentere informasjon om operasjonelle leieavtaler i note. Det vil si at leieavtaler som ikke ble balanseført skulle presenteres i note. Som følge av overgangen til IFRS 16 ble disse notekravene strammet tilstrekkelig inn. I 2005 publiserte SEC en artikkel om at regelverket for noter var kritikkverdig som følge av at det ikke ble gitt nok informasjon. Informasjonen var ikke tilstrekkelig til at regnskapsbrukerne kunne legge til grunn notene i sine beslutninger. Dette ble også tydeliggjort i et høringsutkast i 2013, hvor flere investorer mente at noteopplysningene burde forbedres (U.S Securities and Exchange Commission, 2005) (IASB , 2013).

I henhold til IFRS 16 skal leietaker presentere informasjon om leieavtaler i egen note til regnskapet. Dersom informasjonen presenteres et annet sted i regnskapet skal det henvises til hvor informasjonen står nedskrevet. For eiendeler må det opplyses om periodens avskrivninger, balanseført verdi ved periodeslutt og eventuelle tilganger i perioden. For leieforpliktelser må det opplyses om rentekostnaden for perioden. Som nevnt tidligere kan leietaker unnlate balanseføring av leieavtaler dersom den/de er klassifisert som kortsiktig eller av lav verdi. Slike avtaler må likevel spesifiseres i note og selskapet må oppgi kostnaden knyttet til disse. Det skal også informeres om kostnader knyttet til variable leiebetalinger som ikke er inkludert i leieforpliktelsen, samt eventuelle inntekter fra fremleie og gevinst eller tap ved salg og tilbakeleie. Selskapet må også presentere totale kontantstrømmer som er betalt i perioden. I tillegg skal det gis diverse informasjon knyttet til fremtidige betalinger og kvalitative opplysninger knyttet til leieavtalene (PricewaterhouseCoopers AS , 2016).

2.4.3 Kritikk til IFRS 16

Som nevnt tidligere dreide mye av kritikken mot IAS 17 seg om den ulike behandlingen mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler. I tillegg til dette ble også standarden kritisert for å ikke oppfylle brukernes behov for finansiell rapportering. Blant annet forelå det et altfor tynt notekrav knyttet til leieavtaler som ikke ble balanseført. IASB skrev i 2016 en effektanalyse hvor de forventet at den nye standarden skulle bedre kvaliteten og gi et bedre sammenligningsgrunnlag. IASB mente at sammenligningsgrunnlaget ville øke som følge av at alle leieavtaler nå skulle behandles likt. I tillegg mente de at kvaliteten ville øke som følge av at den nye standarden skulle være i tråd med det konseptuelle rammeverket (IASB, 2016).

Det er ikke bare IAS 17 som har høstet kritikk fra omverdenen, også IFRS 16 har fått noe kritikk. De som stiller seg som aller kritisk til IFRS 16 stiller seg spørsmål om den nye standarden faktisk bidrar til bedre informasjon. I høringsutkastet til IFRS 16 ble standarden blant annet kritisert for å gi økte kostnader som følge av økt kompleksitet. Kritikken baserte seg altså på at noen mente at kostnaden ved utarbeidelsen var større enn nytten. Den nye standarden krevde blant annet ytterligere skjønnstilpassede vurderinger og komplekse fastsettelse av diskonteringsrenter. IASB satt opp en analyse hvor de listet opp kostnader de anså som sannsynlige i forbindelse med implementeringen av IFRS 16. Disse kostnadene knyttet seg til kostnader ved IT-systemer, fastsettelse av diskonteringsrente, samt opplærings- og kommunikasjonskostnader. Hvor store disse kostnadene ville bli var avhengig av hvilke rutiner og prosesser selskapene hadde før standarden ble implementert. IASB forsvarer noen av kostnadene med at det ikke lenger er nødvendig å foreta vurderinger knyttet til klassifisering av leieavtalene etter IFRS 16. Dette er en kostnad som ikke vil eksistere på grunn av at alle leieavtaler skal behandles likt (Oppi, 2016). Etter den nye standarden skal leietaker innhente implisitt lånerente eller fastsette marginal lånerente for alle leieavtaler for å kunne beregne nåverdien av fremtidige betalinger. Dersom utleier ikke vil opplyse om renten skal selskapene selv beregne og fastsette renten for alle sine leieavtaler. For leieavtaler som tidligere har vært klassifisert som operasjonelle vil dette føre til økte kostnader. Det at de selv står for beregningen fører igjen til fordeler av at de får mer nøyaktig informasjon (Vigdel, 2016). Selskaper vil ved overgangen fra IAS 17 til IFRS 16 blant annet merke at leie av lokaler vil føre til en økt kostnad i regnskapet. Leie av lokaler bygger på markedspris, slik at renteelementet tidligere ikke har fått særskilt fokus. Dette vil trolig føre til at leietaker i de fleste tilfeller nå må beregne den marginale lånerenten for hver enkelt leieavtale. Selv om også IFRS 16 har fått en del kritikk, virker det likevel som standarden har svart på mye av den kritikken som foregikk mot IAS 17.

Det er ikke lenger mulig i like stor grad å strukturere leieavtaler på en måte som gir de ønskede regnskapsmessige effektene. IFRS 16 åpner kun for en måte å innregne og måle leieavtaler på (Oppi, 2016).

2.5 Forventet implementeringseffekt

Før implementeringen av IFRS 16 ble det flagget at en slik overgang ville få konsekvenser på flere av selskapets nøkkeltall. Formålet med regnskapet er som nevnt innledningsvis å gi brukerne av regnskapet informasjon som er hensiktsmessig for å foreta beslutninger. Brukere vil ofte basere vesentlige beslutninger ut fra et selskaps finansielle nøkkeltall. Ved implementeringen av den nye standarden for leieavtaler vil flere nøkkeltall bli vesentlig endret. En slik endring kan medføre at brukerne ser annerledes på selskapet og må gjøre andre vurderinger som følge av implementeringen (Tofteland , 2014, s. 189). Et eksempel på dette kan være vurderinger som foretas av långivere. Långivere legger blant annet ulike nøkkeltall til grunn ved vurdering av brudd på covenantskrav. PwC har i en tidligere artikkel anbefalt selskaper å reforhandle lånebetingelser som påvirkes av IFRS 16 (PricewaterhouseCoopers AS , 2018).

Finansielle nøkkeltall gir blant annet informasjon om lønnsomhet og avkastning på investert kapital i et selskap. Virksomheter benytter ulike forholdstall for å vurdere utviklingen i selskapets evne til å innfri forpliktelser og bære tap. Slike forholdstall gir et oversiktlig bilde av sammenhengen mellom selskapets virksomhet og hvordan de påvirker regnskapsmessig lønnsomhetsmål. Ved bruk av slike analyser forutsettes det generelt at brukerne av regnskapet har nødvendige kunnskaper knyttet til reglene for utarbeidelse av regnskap og fortolkning av lønnsomhetsmåling (Tofteland , 2014, ss. 189-191).

2.5.1 Nøkkeltall

Et selskap og dets brukere benytter som nevnt typiske nøkkeltall som gjeldsgrad, kapitalens omløpshastighet, rentedekningsgrad, EBITDA, EBIT, ROE, ROCE og likviditetsgrad når de skal analysere virksomheter. De ulike nøkkeltallene gir ulik grad av informasjon. I våre analyser har vi tatt utgangspunkt i de vanligste nøkkeltallene som er benyttet i tidligere forskning.

Gjeldsgrad

Gjeldsgrad illustrerer selskapets soliditet og dets evne til å tåle tap, uten at det medfører finansielle problemer. Gjeldsgrad er en funksjon av forholdet mellom selskapets forpliktelser og egenkapital. Desto lavere gjeldsgrad, desto mindre gjeld har selskapet i forhold til egenkapital. En gjeldsgrad på 1 tilsier at egenkapitalen og gjelden er like store (Tofteland , 2014, s. 212).

$$\text{Gjeldsgrad} = \frac{\text{Gjeld}}{\text{Egenkapital}}$$

Kapitalens omløpshastighet

Kapitalens omløpshastighet gir uttrykk for selskapets evne til å anvende egen kapital til å skape inntekter i virksomheten. Kapitalens omløpshastighet er en funksjon av forholdet mellom totale inntekter og gjennomsnittlig totalkapital (Tofteland , 2014, s. 206).

$$\text{Kapitalens omløpshastighet} = \frac{\text{Totale inntekter}}{\text{Gjennomsnittlig totalkapital}}$$

EBITDA

EBITDA (Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization) er et tall som viser inntjening før renter, skatt, avskrivninger og amortisering, og illustrerer virksomhetens evne til å generere resultater (Finanskatalogen, 2017).

$$\begin{aligned} &\text{Net income} \\ &+ \text{Interest Expense} \\ &+ \text{Taxes} \\ &+ \text{Depreciation} \\ &+ \text{Amortization} \end{aligned} = \text{EBITDA}$$

EBITDA-margin måler selskapets EBITDA i prosent av omsetning. Nøkkeltallet viser hvor stor kontantstrøm som er skapt i forhold til hver solgte krone (Finanskatalogen, 2017).

$$\text{EBITDA - margin} = \frac{\text{EBITDA} * 100 \%}{\text{Driftsinntekter}}$$

EBIT

Driftsresultat, eller EBIT (Earnings before interest and taxes) er et tall som viser inntjening før renter og skatt.

$$\begin{aligned} & \text{Net income} \\ & + \text{Interest Expense} \quad = \quad \text{EBIT} \\ & + \text{Taxes} \end{aligned}$$

EBIT-margin måler selskapets EBIT i prosent av omsetning. Nøkkeltallet indikerer hvor lønnsom virksomheten er og viser hvor mye bedriften får igjen for hver omsatte krone før renter og skatt.

$$\text{EBIT - margin} \quad = \quad \frac{\text{EBIT} * 100 \%}{\text{Driftsinntekter}}$$

Rentedekningsgrad

Rentedekningsgraden gir uttrykk for i hvilken grad en virksomhet klarer å dekke sine forpliktelser. Rentedekningsgraden er en funksjon av resultat før skatt og rentekostnader. Ordinært resultat pluss rentekostnad omtales også ofte som EBIT. Hva som anses som en god eller dårlig rentedekningsgrad avhenger av ulike faktorer som rentenivå og kapital. På et overordnet nivå blir det ofte sagt at rentedekningsgraden bør være større enn 2. En rentedekningsgrad på 1 betyr at selskapets overskudd i sin helhet går med til å betale rentekostnadene (Tofteland , 2014, s. 213).

$$\text{Rentedekningsgrad} \quad = \quad \frac{\text{Ordinært resultat før skatt} + \text{Rentekostnad}}{\text{Rentekostnad}}$$

ROCE

Avkastning på sysselsatt kapital, eller ROCE (Return on capital employed) måler hvor effektivt et selskap bruker kapitalen sin (IG Trading, u.d.).

$$\text{ROCE} = \frac{\text{EBIT}}{\text{Totale eiendeler} - \text{Kortsiktig gjeld}}$$

ROE

Egenkapitalrentabilitet, eller ROE (Return on equity) gir en indikasjon på hvordan lønnsomheten i virksomheten er. Egenkapitalrentabilitet er en funksjon av årsresultat fordelt på egenkapital. Hvor høy egenkapitalrentabiliteten bør være vil avhenge av selskapets totale risiko (Tofteland, 2014, s. 195).

$$\text{Egenkapitalrentabilitet} = \frac{\text{Ordinært resultat} \times 100 \%}{\text{Egenkapital}}$$

Likviditetsgrad

Likviditetsgraden måler selskapets evne til å nedbetale den kortsiktige gjelden, med forutsetning om at varebeholdningen eller andre omløpsmidler kan bli solgt for å dekke de kortsiktige forpliktelsene. Likviditetsgraden bør være større enn 2. En likviditetsgrad større enn 2 indikerer at selskapet har nok omløpsmidler til å dekke kortsiktig gjeld. Nøkkeltallet benyttes normalt ved vurderinger omkring selskapets kortsiktige soliditet (Visma, u.d.).

$$\text{Likviditetsgrad} = \frac{\text{Omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$$

2.5.2 Effekt på nøkkeltall hos leietaker

Ved implementeringen av den nye standarden forventer vi som en sagt en påvirkning på flere av nøkkeltallene. Vi har nedenfor gjort rede for hvordan vi forventer at nøkkeltallene vil endres som følge av implementeringen av den nye standarden.

Gjeldsgrad

Gjeldsgrad er en funksjon av forholdet mellom selskapets forpliktelser og egenkapital. En overgang fra IAS 17 til IFRS 16 medfører at nesten alle leieavtaler skal balanseføres. Det vil si at alle leieavtaler som tidligere har vært klassifisert som operasjonelle leieavtaler skal balanseføres etter den nye standarden. Dette medfører en økning i telleren i brøken (*gjeld/egenkapital*), og dermed en økning i gjeldsgraden. En økning i gjeldsgrad tilsier at selskapet har mer gjeld som må betjenes. En høyere gjeld medfører at selskapet må betale høyere avdrag og rente. Dette kan medføre at et selskap får betalingsproblemer og til slutt kan slås konkurs (PricewaterhouseCoopers AS , 2016).

Kapitalens omløpshastighet

Kapitalens omløpshastighet er en funksjon av forholdet mellom totale inntekter og gjennomsnittlig totalkapital. En overgang fra IAS 17 til IFRS 16 vil ikke ha noen påvirkning på de totale inntektene i selskapet, men vil derimot ha en betydning på totalkapitalen i selskapet. Totalkapitalen vil øke som følge av at alle vesentlige leieavtaler skal balanseføres. Det vil si at vi kun har en økning i nevneren i brøken (*totale inntekter/gjennomsnittlig totalkapital*). Det vil si at kapitalens omløpshastighet vil reduseres som følge av overgangen til ny standard, og gir et uttrykk av selskapet er blitt dårligere til å anvende kapital (Mesrobian, Moen, & Stenheim, 2018).

EBITDA – Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization

EBITDA er et tall som viser inntjening før renter, skatt, avskrivninger og amortisering. I og med at alle leieavtaler skal balanseføres etter den nye standarden, vil det oppstå en eiendel og en forpliktelse i balansen. Dersom et selskap hadde klassifisert en leieavtale som operasjonell etter IAS 17 skulle leietaker bokført leiebetalingene lineært i resultatet basert på leiekontraktens lengde. Denne kostnaden faller bort som følge av overgangen til IFRS 16. Det vil si at

overgangen til ny standard vil medføre en lavere kostnad, og dermed en økning i EBITDA (PricewaterhouseCoopers AS , 2016).

EBIT – Earnings before interest and taxes

EBIT er et tall som viser inntjening før renter og skatt. I forbindelse med at alle leieavtaler skal balanseføres oppstår det et krav om at eiendelen skal avskrives over levetiden etter IAS 16 *Varige driftsmidler*. Det vil si at vi får en kostnad i resultatet i forbindelse med avskrivningene. Som nevnt ovenfor vil kostnaden knyttet til leiebetalinger falle bort som følge av overgangen. Vi får dermed en økt kostnad i forbindelse med avskrivninger og en redusert kostnad i forbindelse med at kostnadsførte leiebetalinger vil falle bort. Dette medfører at vi vil få en netto økning i EBIT basert på at avskrivninger er en beløpsmessig lavere kostnad enn leiebetalingene (PricewaterhouseCoopers AS , 2016).

Rentedekningsgrad

Rentedekningsgrad er en funksjon av resultat før skatt og rentekostnader. Etter den nye standarden for leieavtaler vil vi få en forpliktelse i balansen. En slik forpliktelse medfører økte rentekostnader. Som nevnt ovenfor vil det også foreligge en netto økning i EBIT som følge av overgangen til ny standard. Dette medfører med andre ord både en økning i teller og i nevner. Hvorvidt rentedekningsgraden vil økes eller reduseres som følge av overgangen til IFRS 16 bestemmes ut fra forholdene rundt leieavtalene (Stancheva-Todorova & Velinova-Sokolova, 2019). En rentedekningsgrad på 1 betyr at overskuddet fra driften i sin helhet går til å betale rentekostnader. En rentedekningsgrad bør derfor være større enn 2 (Dahl, u.d.). Når rentedekningsgraden går mot 0, betyr dette at rentekostnadene «spiser opp» overskuddet, og kan i et «*worst-case-scenario*» medføre at selskapet går konkurs (Hammerfrø, 2015).

ROCE – Return on capital employed

ROCE er et tall som viser hvor effektivt et selskap bruker kapitalen sin. Som nevnt ovenfor vil EBIT øke som følge av overgangen til IFRS 16. Det samme gjelder også for finansiell gjeld. Hvorvidt ROCE økes eller reduseres som følge av overgangen avhenger av forholdene rundt leieavtalene (Stancheva-Todorova & Velinova-Sokolova, 2019).

ROE – Return on equity

ROE er et tall som gir en indikasjon på hvor lønnsom en virksomhet er. I forbindelse med en overgang til den nye standarden vil vi kunne få både en økning i teller og nevner. Hvorvidt ROE vil økes eller reduseres avhenger av forholdene rundt leieavtalene. ROE vil øke dersom teller forblir konstant ved overgangen. Dette på grunn av at overgangen til IFRS 16 vil medføre at egenkapitalen reduseres (Stancheva-Todorova & Velinova-Sokolova, 2019).

Likviditetsgrad

Likviditetsgrad viser selskapets evne til å nedbetale den kortsiktige gjelden. En overgang til IFRS 16 medfører at selskapet skal balanseføre omtrent alle leieavtaler. Slike leieavtaler er ikke å regne om omløpsmidler, men som anleggsmidler. Det vil si at overgangen til ny standard ikke vil føre til noen endring i omløpsmidlene i selskapet. Implementeringen vil derimot føre til at selskapet får økte forpliktelser i balansen, både i form av kortsiktige forpliktelser og langsiktige forpliktelser. På grunn av dette vil nevneren i brøken øke og likviditetsgraden vil bli svekket som følge av overgangen til ny standard.

I Figur 6 har vi laget en oversikt over de vanligste nøkkeltallene, og hvordan de forventes å være påvirket av overgangen til ny standard.

Nøkkeltall	Forventet effekt av IFRS 16
Gjeldsgrad	↑
Kapitalens omløpshastighet	↓
EBITDA-margin	↑
EBIT-margin	↑
Rentedekningsgrad	↔
ROCE	↔
ROE	↔
Likviditetsgrad	↓

Figur 6: Effekt på nøkkeltall

I forbindelse med forskningen vår vil vi illustrere hvor stor den faktiske effekten blir på nøkkeltallene til et utvalg selskaper notert på Oslo Børs.

2.6 Oslo Børs og vilkår for notering

Oslo Børs er eneste aktør for omsetning av aksjer og andre verdipapirer i Norge. De er sett på som en ledende aktør på internasjonalt nivå innenfor energi, sjømat og shipping. Oslo Børs ble etablert i 1819 hovedsakelig for å tjene handelsinteresser og bidra til at selskaper fikk tilgang til kapital (Oslo Børs, 2019). De overvåker all handel og kvalitetssikrer regelverk. En registrering på Oslo Børs er ansett å være et kvalitetsstempel. De sikrer blant annet at de som kjøper og selger aksjer får gjort dette på en sikker måte (Oslo Børs, u.d.).

Som utgangspunkt kan alle selskaper som er organisert som allmennaksjeselskaper (ASA) eller tilsvarende utenlandske selskaper bli notert på Oslo børs. Et aksjeselskap (AS) kan søke om å bli børsnotert. Årsaken til at flere selskaper velger børsnotering er mulighetene for tilførsel av kapital eller ønsket om å ekspansjon til større internasjonale markeder.

Bokføringsforskriften § 4 inneholder hvilke minimumskrav som gjelder for at et selskap skal kunne børsnoteres. Et av vilkårene for notering er at «aksjene er av allmenn interesse og det kan forventes at aksjene vil være gjenstand for regelmessig omsetning» (Oslo Børs, u.d.). Et selskap som noteres på Oslo Børs vil operere som et offentlig selskap i det åpne markedet, og omtales som et allmennaksjeselskap (ASA). Hvem som helst kan kjøpe aksjer i et selskap som er gjort offentlig på Oslo Børs. Det knytter seg strengere krav til selskaper registrert på Oslo Børs enn det gjør til andre selskaper. Det foreligger blant annet et krav om at børsnoterte foretak må avlegge konsernets årsregnskap og delårsregnskap etter IFRS. Det å være underlagt rapportering etter IFRS vil som nevnt kunne få effekter på nøkkeltall, resultater og egenkapital (Maldan, Midttun, & Jordbræk, 2016).

3. Metode

3.1 Metode

I dette kapitlet kommer vi til å gjennomgå den overordnede planen for gjennomføringen av dette studiet. Vi vil starte med å ta for oss hvilket forskningsdesign som er benyttet for å besvare problemstillingene våre og hvilke datainnsamlingsmetoder vi har valgt å benytte. Deretter har vi gjennomgått ulike statistiske metoder som vi anser som relevante for analysene våre. Videre har vi tatt for oss informasjon om populasjonen og utvalget, og generell informasjon omkring intervjusituasjonen. Vi har gjennomført en vurdering av reliabilitet og validitet av innhentede data. Vi har til slutt valgt å avslutte dette kapitlet med hvordan vi har hensyntatt personvern, svakheter ved undersøkelsene og utfordringer vi har møtt på underveis i denne masteroppgaven.

3.1.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign kan defineres som følgende:

«En overordnet plan for studiene som forteller hvordan problemstillingen skal belyses og besvares».

Planen skal gi en beskrivelse av hvordan analyseprosessen legges opp for å besvare problemstillingen. Det skilles vanligvis mellom tre typer forskningsdesign; kausalt design, deskriptivt (beskrivende) design og eksplorativt design (Sander, Forskningsdesign, 2019).

Kausalt design vil være hensiktsmessig å bruke for å se om det foreligger et årsaks- og/eller virkningsforhold. Dette benyttes for å se om det foreligger en korrelasjon mellom to variabler, hvor én variabel er uavhengig og én variabel er avhengig. Den uavhengige variabelen påvirker den avhengige variabelen (Sander, Kausalt design, 2019). I vår studie skal vi se på effekten av implementeringen av IFRS 16 på et utvalg børsnoterte foretak. Vi ønsker å se om det foreligger en årsakssammenheng mellom implementeringen av den nye standarden for leieavtaler og endringene i de finansielle nøkkeltallene. I vårt tilfelle vil implementeringen av IFRS 16 være den uavhengige variabelen, mens de finansielle nøkkeltallene vil være den avhengige variabelen.

Deskriptivt (beskrivende) design benyttes ofte når en har grunnleggende forståelse av et problemområde, hvor formålet er å beskrive situasjonen på et bestemt område. Dette kan for

eksempel være ved å se på én enkelt variabel eller sammenhengen mellom flere variabler (Sander, Deskriptivt design, 2019).

I vår oppgave ser vi på endring i finansielle nøkkeltall som følge av implementeringen av IFRS 16. Vi vil derfor ikke bruke deskriptivt design i vår oppgave.

Eksplorativt design benyttes oftest der en har lite informasjon om et bestemt område fra før. Det er vanlig å lese gjennom tidligere forskning på et bestemt område ved anvendelse av eksplorativt design. Eksplorativt design blir også kalt for utforskende design og benyttes for å gi økt innsikt og forståelse om et fenomen det mangler informasjon om (Sander, Eksplorerende design, 2019). Vi vil benytte eksplorativt design for innhenting av data knyttet til underproblemstillingen vår. Det vil si at vi vil innhente data for å få økt innsikt og forståelse omkring långivers vurdering ved långivning og covenantskrav etter at den nye standarden ble implementert. Vi vil dermed gjennomføre individuelle intervju med långivere.

3.1.2 Datainnsamlingsmetode

For å besvare problemstillingene som er nevnt innledningsvis har vi valgt å gå for en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode. *Hovedproblemstillingen* vår går ut på å analysere hva slags effekt den nye regnskapsstandarden for leieavtaler har hatt på nøkkeltallene til et utvalg selskaper registrert på Oslo Børs. I forbindelse med denne problemstillingen har vi valgt å benytte kvantitativ metode for innhenting av data. Kvantitativ metode anses som den mest hensiktsmessige metoden for innhenting av data knyttet til implementeringseffekten av den nye standarden. Kvantitativ metode kommer av å kvantifisere og betyr å tallfeste. Ved bruk av kvantitativ metode kan vi si noe om hvor utbredt noe er (Fangen, 2011, s. 72). Ved innhenting av data er det en mulighet for å samle inn informasjon i form av primærdata eller sekundærdata. Primærdata er data som vi selv samler inn og sekundærdata er data som er samlet inn av andre. Sekundærdata betyr med andre ord at dataene eksisterer forut for forskningen (Fangen, 2011, ss. 71-77).

For å kunne belyse hovedproblemstillingen vår har vi valgt å benytte både primærdata og sekundærdata ved innhenting av informasjon. Vi har hovedsakelig prøvd å få tak i den informasjonen vi trenger gjennom tilgjengelige rapporter som selskapene har lagt ut på sine egne hjemmesider. Vi har tatt utgangspunkt i 4. kvartalsrapportene for 2019 som grunnlag i våre analyser. Årsaken til dette er at de fleste årsregnskapene for 2019 ikke blir publisert før senere ut på våren. I noen tilfeller foreligger det mangelfull informasjon i 4. kvartalsrapportene,

og i disse tilfellene har vi valgt å benytte informasjon fra årsregnskapene for 2019 dersom disse har blitt offentliggjort.

Vi har måttet ekskludere selskaper som har offentliggjort årsregnskapene etter 30. april grunnet tidsmessige begrensninger. Dette gjelder kun i de tilfeller hvor 4. kvartalsrapportene ikke inneholder tilstrekkelig informasjon. Vi har sett det som nødvendig å sette siste frist til 30. april for at det skal være mulig for oss å gjennomføre alle analyser innenfor de gitte frister for denne masteroppgaven.

I noen tilfeller har verken årsregnskapene eller kvartalsrapportene inneholdt den informasjonen vi trenger for å gjennomføre analysene våre. I disse tilfellene har vi sendt ut en mail til de selskapene det gjelder og bedt de fylle inn den informasjonen som vi mangler for å gjennomføre analysene våre.

Vi har ekskludert de selskapene som har svart negativt på forespørsel og de selskapene som ikke har svart på forespørsel innen 1. mai. Dette på samme grunnlag som nevnt i avsnittet ovenfor.

I vår underproblemstilling ser vi på hvordan långivere har hensyntatt overgangen til den nye standarden når de skal vurdere långivning til foretak underlagt IFRS. I forbindelse med denne problemstillingen har vi valgt å benytte kvalitativ metode for innhenting av data. Kvalitativ metode er teoriutvikling og fortolkning av datamaterialer som forskeren selv samler inn. Metoden benyttes for å innhente materiell og få økt forståelse innenfor et tema. Vi har valgt å benytte kvalitativ metode for å se hvordan långivere tenker og handler i forbindelse med implementeringen av den nye standarden (Askheim & Grenness, 2008, s. 13). Til underproblemstillingen vår har vi valgt å innhente primærdata i form av intervju med forskjellige långivere. Vi var interessert i å undersøke hva slags vurderinger långivere gjør i forbindelse med kredittgiving og ved brudd på covenantskrav. I tillegg var vi interessert i å se hvordan deres vurderinger er endret som følge av implementeringen av den nye standarden. Som nevnt tidligere er det grunn til å tro at balanseføring av det som før var klassifisert som operasjonelle leieavtaler kunne medføre brudd på opprinnelig låneklausuler. PwC anbefalte blant annet i en artikkel «*Regnskapsføring av leiekontrakter etter IFRS*», at selskaper burde reforhandle lånebetingelser som følge av overgangen til IFRS 16 (PricewaterhouseCoopers AS, 2018).

Det eksisterer flere ulike metoder å innhente kvalitative data på. De mest brukte metodene er dybdeintervju, fokusgrupper og observasjon. I vår forskning anses dybdeintervju som det beste

alternativet for å kunne besvare vår underproblemstilling. Et dybdeintervju brukes som en felles betegnelse for et intervju med enkeltpersoner. I et dybdeintervju er ikke intervjuet bundet opp av et forhåndsbestemt spørreskjema med svaralternativer. Vi ønsker i vår forskning å gjennomføre intervju med enkeltpersoner hver for seg. Et slikt intervju kan være mest praktisk og hensiktsmessig grunnet anonymisering av intervjuobjektene, og kalles ofte et «semistrukturert intervju» eller «kvalitativt intervju». Et dybdeintervju består ofte av en ustrukturert samtale, men kan også være styrt av en intervjuguide (Askheim & Grenness, 2008, ss. 87-88). Vi har valgt å benytte oss av intervjuguide i våre intervjuer. Vi kommer nærmere inn på intervjuguiden og detaljer rundt intervjuet i kapittel 3.4.

3.2 Statistiske metoder

I vår oppgave har vi valgt å benytte oss av statistiske metoder for å analysere og tolke innsamlede data til hovedproblemstillingen vår. Hvilke statistisk metoder som skal benyttes er avhengig av hva vi ønsker å se på, hvor mange variabler vi har og hvordan hypotesen vår er formulert. Vi vil i det videre gå inn på ulike statistiske metoder som vi har valgt å benytte i forskningen vår.

3.2.1 Utdypning statistiske metoder

Ved bruk av statistiske metoder ønsker vi å se om det foreligger signifikante forskjeller i nøkkeltallene til et utvalg selskaper på Oslo Børs før og etter implementeringen av IFRS 16. Vi skal altså se på forskjellen i samme gruppe før og etter implementeringen av IFRS 16. Vi anser testene som er nevnt videre som hensiktsmessig til vårt formål (Sekaran & Bougie, 2016, s. 312).

3.2.2 Paret T-test

En paret T-test ser på to observasjoner av én bestemt populasjon på to ulike perioder. For å utføre denne testen må vi ha en nullhypotese og en alternativhypotese. Nullhypotesen angir at det ikke er noen sammenheng mellom variablene, mens den alternativhypotesen angir at det er sammenheng mellom variablene (Sekaran & Bougie, 2016, s. 305).

H_0 : Det er ingen forskjell i nøkkeltallene før og etter implementering av IFRS 16.

H_A : Det er en forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

For å kunne gjennomføre en parett T-test må følgende fire forutsetninger være til stede for at testen skal kunne benyttes:

1. Den avhengige variabelen må være kontinuerlig.
2. Observasjonene må være uavhengige av hverandre.
3. Den avhengige variabelen skal være tilnærmet normalfordelt.
4. Den avhengige variabelen skal ikke inneholde såkalte «outliers».

(Statistics Solutions, UD)

I vårt tilfelle beregnes nøkkeltallene på de samme selskapene, men på to ulike tidspunkt. Det ene tidspunktet er før implementeringen og det andre tidspunktet er etter implementeringen. Observasjonene i et selskap vil ikke ha noen påvirkning på observasjonene i et annet selskap, og anses dermed som uavhengige av hverandre. Testing av hvorvidt dataene i våre analyser er normalfordelt fremgår videre av punkt 4.3.1.

3.2.3 Wilcoxon Signed-Rank test

Wilcoxon Signed-Rank test er en ikke-parametrisk test for å undersøke signifikante forskjeller mellom repeterte målinger. Denne brukes ofte som et alternativ til en parett t-test når populasjonen ikke er normalfordelt (Sekaran & Bougie, 2016, s. 307). Vi vil gjennomgående i vår forskning teste for om dataene er normalfordelt slik at vi på ethvert tidspunkt benytter oss av de mest hensiktsmessige testene i SPSS.

3.3 Populasjon og utvelgelse

En populasjon består av en gruppe som vi ønsker å generalisere funnene våre til og som vi trekker et utvalg fra. Generalisering vil si å benytte statistiske metoder til å trekke konklusjoner om hele populasjonen kun basert på et utvalg.

Populasjonen i forbindelse med hovedproblemstillingen vår er definert som alle selskaper registrert på Oslo Børs på tidspunktet hvor masteroppgaven skrives. Det vil si at populasjonen vår består av i underkant 200 selskaper, som igjen kan deles inn i 13 sektorer. Vi har begrenset utvalget vårt i denne masteroppgaven til å kun omhandle to sektorer. Årsaken til dette er at vi må foreta en detaljert analyse av hvert enkelt selskap. Vi har valgt å foreta en detaljert analyse innenfor sektorene IT og industri. Utvalget av de to sektorene er basert på en helt tilfeldig utvelgelse fra Oslo Børs sine hjemmesider. Vi vil foreta en detaljert analyse på hvert av selskapene som er registrert innenfor disse to sektorene, med unntak av de avgrensningene som fremgår av innledningen til denne oppgaven.

I forbindelse med underproblemstillingen vår vil populasjonen bestå av alle långivere i Norge. Det er både tid- og kostnadskrevende å skulle gjennomføre et intervju med alle långivere i Norge, og vi har derfor avgrenset populasjonen vår til et mindre utvalg långivere. I forbindelse med dybdeintervju er det vanlig å foreta avgrensninger i forhold til utvalgsstørrelsen. Dette med bakgrunn i at et slikt intervju krever at vi går mer i dybden på hvert enkelt intervjuobjekt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148). Vi ønsker spesifikt å snakke med långivere som har klienter som er underlagt IFRS 16 og långivere som har kjennskap til de internasjonale regnskapsstandardene. På grunn av tidsmessig begrensninger har vi tatt et skjønsmessig utvalg på 16 långivere.

Vi valgte bevisst å være tidlig ute med å kontakte de potensielle intervjuobjektene for å forebygge noen av utfordringene med å skaffe intervju. Covid-19 har likevel medført at vi har møtt på andre problemer. Utfordringer knyttet til covid-19 er nærmere omtalt i punkt 3.8.1.

3.4 Gjennomføring av intervju

Samtlige av intervjuene ble gjennomført i perioden februar til mars 2020. Intervjuene ble gjennomført på intervjuobjektets kontor eller per telefon, hvor begge forfatterne av denne oppgaven var til stede eller deltok telefonsamtalen. Vi valgte å sende ut intervjuguiden og samtykkeerklæringen til intervjuobjektene i forkant av alle intervjuene. Dette slik at intervjuobjektet kunne gjøre seg opp noen tanker på forhånd. Deling av intervjuguiden i forkant kan imidlertid også medføre noen ulemper. Kjennskap til intervjuguiden reduserer sannsynligheten for spontane, levende og uventede svar. Vi anser likevel ikke dette som et stort problem i den typen intervju vi gjennomfører.

Under intervjuet tok vi utgangspunkt i intervjuguiden som var blitt sendt ut til intervjuobjektet i forkant og stilte oppfølgingsspørsmål der dette var aktuelt. Intervjuguiden ble ikke fulgt slavisk, men ble benyttet som et verktøy for å huske alle temaer vi ønsket å gjennomgå. Vi startet med å presentere oss selv og studiet som vi gjennomfører i forbindelse med vår master i regnskap og revisjon. Videre innledet vi med småprat for å bli bedre kjent med intervjuobjektet. Dette for at intervjusituasjonen skal oppleves som trygg både for intervjuobjektet og for forskerne selv.

Vi estimerte i forkant en tidsbruk for intervjuet på rundt 45 minutter, men i realiteten ble det brukt ca. 30 minutter per intervjuobjekt. De ble i forkant av intervjuet gjort oppmerksom på at det ville bli utført et lydopptak, men at dette ikke ville kunne spores tilbake til dem som person eller virksomheten de jobber i. Lydopptakene ble tatt opp med typen Zoom H1n lydopptaker. Denne ble lånt på biblioteket ved Universitetet i Agder og anses som godkjent lydopptaker i henhold til retningslinjer fra NSD.

3.4.1 Rekruttering av intervjuobjekter

For å kunne besvare underproblemstillingen vår var vi avhengig av å innhente intervjuobjekter til intervjuet vårt. Vi valgte ut 16 långivere vi trodde kunne ha klienter som var underlagt de internasjonale regnskapsstandardene. For hver av de 16 långiverne gikk vi inn på hjemmesidene deres og hentet ut kontaktinformasjonen deres. Vi utformet deretter e-poster med en kort introduksjon av oss og hva vi ønsket undersøke, samt en forespørsel om intervjuobjektets anledning til å la seg intervju. Eposten ble sendt til den aktuelle långiver eller direkte til personen vi ønsket å intervju. Begrenset kontaktinformasjon på hjemmesidene til de aktuelle långiverne ga oss noen utfordringer underveis. Kontaktinformasjonen på hjemmesidene bestod

ofte av kun av et telefonnummer og en mail til kundeservice. På denne måten var det vanskelig å finne ut hvem som var riktig intervjuobjekt å ta kontakt med. For å unngå noen av disse tilfellene spesifiserte vi i e-posten at det hadde vært til stor hjelp om personen kunne henvise oss videre til en kvalifisert person for undersøkelsen. En kvalifisert person er å regne som en finansiell rådgiver på bedriftsmarkedet som har klienter som er underlagt de internasjonale regnskapsreglene, derav IFRS 16. Vi har i tillegg innhentet informasjon om kontaktopplysninger gjennom eget nettverk. Vi henvendte oss til långivere helt fra Telemark i øst til Stavanger i vest.

3.4.2 Intervjuguide

Vi utarbeidet en intervjuguide for å forsikre oss om at intervjuene blir strukturert tilsvarende likt for alle långiverne. Dette har vi gjort med tanke på å sikre bedre kvalitet på dataene som blir innhentet. Intervjuguiden kan ses under vedlegg 1 til denne masteroppgaven. Guiden er utformet for å gi en oversikt over de temaene som vi skal innom gjennom intervjuet og som en huskeliste for oss selv. En god intervjuguide beveger seg fra det generelle til det spesifikke og har som regel tre hovedfaser. Første delen går ut på å etablere en relasjon mellom intervjuobjekt og intervjuer i form av en introduksjon. I den første delen av intervjuet vårt blir intervjuobjektene spurt om bakgrunn og erfaring innen bransjen, i tillegg til stillingen personen har i virksomheten.

Hovedtyngden ligger i andre del av intervjuet. I denne delen blir intervjuobjektets synspunkter kartlagt og vi kommer inn på hovedtemaet i oppgaven. Vi vil innhente informasjon om hvorvidt intervjuobjektet er kjent med de internasjonale regnskapsstandardene og om intervjuobjektet har kunder som er regulert av disse. Videre går vi inn på hva intervjuobjektet legger vekt på ved långivning til kunder i bedriftsmarkedet. Deretter gjør vi oss kjent med intervjuobjektets kjennskap til implementeringen av den nye standarden for leieavtaler, og hvordan intervjuobjektet har hensyntatt implementeringen innenfor långivning og ved vurdering omkring brudd på covenantskrav. I den siste delen av intervjuet skal funnene oppsummeres og forhold som ikke er belyst skal utdypes (Askheim & Grenness, 2008, s. 121). Den siste delen av intervjuet ble avsluttet med eventuelle andre tilpasninger som intervjuobjektet har foretatt som følge av den nye standarden og om intervjuobjektet sitter inne på andre kommentarer som de ønsker å tilføye.

3.5 Validitet og reliabilitet

Validitet dreier seg om i hvilken grad vi måler det vi ønsker å måle, og reliabilitet dreier seg om hvorvidt undersøkelsen er gjennomført på en måte som unngår feil registrering av data. Det er fortsatt mulighet for at validiteten er lav selv om vi har høy reliabilitet. Det vil si at selv om vi både måler nøyaktig og pålitelig, er et ikke sikkert vi måler det vi faktisk skal måle. I vår forskning har vi valgt å ta utgangspunkt i både primærdata og sekundærdata. Det er ofte slik at sekundærdata generelt gir lavere validitet enn primærdata. Bakgrunnen for dette er at dataene er samlet inn til et annet formål (Fangen, 2011, s. 82).

I våre analyser har vi lagt til grunn både regnskapstall hentet fra selskapets 4. kvartalsrapporter, og i noen tilfeller selskapets årsregnskap for 2019. Vi har brukt årsregnskapene for 2019 dersom det har vært mangelfull informasjon i 4. kvartalsrapportene. Årsregnskap som er offentliggjort etter 30. april er ikke blitt inkludert i våre analyser.

Det vil si at vi stort sett har hentet informasjon i form av sekundærdata. I noen tilfeller har ikke selskapet offentliggjort den informasjonen som vi har trengt til å gjennomføre våre analyser, og vi har dermed måttet kontakte de respektive selskapene på Oslo Børs selv. Vi har kun hentet den informasjonen som har vært nødvendig for å gjennomføre våre analyser, og har tatt utgangspunkt i den informasjonen som allerede forelå i 4. kvartalsrapportene eller årsregnskapene for 2019. Det vil si at vi i liten grad har innhentet informasjon gjennom primærdata, men at vi i stor grad har tatt utgangspunkt i sekundærdata. Vi har benyttet det tallmaterialet vi har innhentet til å beregne selskapets nøkkeltall.

Regnskapstallene er som nevnt hentet fra 4.kvartalsrapporten for 2019, årsregnskapet for 2019 eller mottatt direkte på mail fra selskapet selv. Vi har sett at notegrunnlaget knyttet til implementeringen av IFRS 16 har vært noe varierende fra selskap til selskap, noe som også er årsaken til at vi har sendt mail direkte til selskapet. Felles for de tre måtene vi har innhentet tallmaterialet på er at alle tallene er blitt manuelt behandlet i Excel. Vi har dobbeltsjekket alle tallene for å sikre at informasjon som er lagt inn i Excel er korrekt. På den måten har vi redusert sannsynligheten for feil ved innleggelsen av dataene og økt påliteligheten av datagrunnlaget. Informasjonen hentet fra selskapets noter er kontrollert på tilsvarende måte. Det vil alltid foreligge risiko for målefeil i et regnskap, og slike målefeil kan svekke oppgavens validitet. Årsaken til dette er at flere regnskapsposter kan være basert på skjønsmessige vurderinger. For eksempel kan selskapet ha gjort en feilaktig beslutning knyttet til den implisitte renten ved

beregning av selskapets forpliktelser. Slike målefeil vil ikke bli hensyntatt i analysene utført av oss.

Vi har også selv beregnet nøkkeltallene på bakgrunn av den informasjonen som vi har innhentet, og det kan dermed foreligge en risiko for feil i formelverket vårt i Excel. Vi har prøvd å forhindre slike feil ved å dobbeltsjekke formelverket og gjøre en manuell rimelighetsvurdering av de nøkkeltallene som vi har beregnet.

Reliabilitet innebærer at en tilsvarende forskning vil gi samme resultater. Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet har vi valgt å samle inn data både i form av kvalitativ data og kvantitativ data. Selskaper på Oslo Børs er underlagt strenge krav til rapportering. Dette gjør at det knytter seg sterk reliabilitet til selskapenes 4. kvartalsrapporter. Oslo Børs fjernet fra og med 2018 kravet om kvartalsrapportering for selskaper notert på Oslo Børs, men har likevel anbefalt selskapene å utarbeide delårsregnskaper (PricewaterhouseCoopers AS , 2016). Etter vår gjennomgang av selskapene på Oslo Børs har vi merket oss at majoriteten av selskapene fortsatt publiserer kvartalsrapporter i 2019. Selskapene som rapporterer kvartalsrapportene har rapportert dette i henhold til IAS 34 *Delårsrapportering*. Det vi må merke oss er at kvartalsrapporter ikke er underlagt revisjon. Dette gir oss en lavere reliabilitet enn når vi benytter oss av årsregnskapet for 2019 i våre analyser. Det fremgår av revisorloven av 1999 § 5-1 at revisor skal vurdere om årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med lov og forskrifter. Det vil si at det ikke foreligger noen plikt om at delårsregnskaper skal revideres av en revisor. Men det kan også foreligge feil selv om revisor har revidert et årsregnskap. Revisor uttaler kun at regnskapet er uten vesentlige feil. Det vil si at det kan foreligge ikke-vesentlige feil, men også uoppdagede feil i regnskapene. I de tilfellene hvor årsregnskapene for 2019 er blitt tilgjengelig, har vi foretatt en kontroll av 2019 tallene i årsregnskapet mot 2019 tallene i 4. kvartalsrapportene. Dette for å kontrollere at det ikke er blitt gjort noen store endringer i tallene. I noen tilfeller ser vi at det er blitt gjort mindre endringer, og har oppdatert tallene slik at disse stemmer med det som oppgis i årsregnskapet for 2019. Årsaken til dette er at årsregnskapet for 2019 er revidert, og vi anser derfor disse tallene som mer troverdige enn de som er oppgitt i 4. kvartalsrapporten for 2019 som ikke er revidert.

I forbindelse med underproblemstillingen vår har vi valgt å innhente data i form av dybdeintervju med ulike långivere. I forbindelse med dybdeintervjuene har strukturen på spørsmålene vært tilnærmet like for alle intervjuobjektene. Det foreligger likevel et problem knyttet til at noen intervjuobjekter har trengt nærmere utdypning og på denne måten fått mer informasjon enn de andre intervjuobjektene. Basert på dette kan en eventuell gjentakelse av

intervjuet føre til at ikke alle svarene vil gi nøyaktig samme resultater. I noen tilfeller foreligger det også en mulighet for at intervjuobjektet har misforstått spørsmålene, og på den måten svart på noe annet enn det spørsmålet som ble stilt. I mange tilfeller vil slike misforståelser bli oppdaget underveis i intervjuet. Vi anser likevel ikke punktene som nevnt ovenfor som noe stort problem, og anser svarene som tilfredsstillende med bakgrunn av at spørsmålene er standardiserte.

3.6 Personvern og forskningsetikk

I forbindelse med besvarelse av underproblemstillingen vår har vi som nevnt innhentet data fra långivere i form av et dybdeintervju. Før vi kunne rette en slik forespørsel mot långiver måtte vi kontrollere om vi var meldepliktig i henhold til NSD (Norsk senter for forskningsdata) sine retningslinjer.

Oppgaven vår kvalifiserte som meldepliktig grunnet behandlingen av personopplysninger i forskningen. Dette blant annet på grunn av bruk av diktafon i intervjuene. Det at oppgaven kvalifiserte som meldepliktig innebærer å sende inn et meldeskjema til NSD. Vi sendte dermed i forkant av studiet inn et meldeskjema til NSD for godkjenning omkring behandling av personopplysninger. Meldeskjemaet bestod av en ferdig utarbeidet mal som inneholdt en sjekklister som måtte vurderes ut fra hvilke opplysninger som skulle behandles, informasjon om studiet, intervjuguide og informasjonsskriv som skulle sendes til intervjuobjektene.

Informasjonsskrivet inneholdt en samtykkeerklæring hvor långiver skulle godkjenne for bruk av diktafon i intervjuet. Intervjuobjektet ble gjort oppmerksom på at lydopptaket transkriberes og slettes etter avslutning av studiet. Lydopptaket ble tatt opp med en ikke-kommuniserbar diktafon. Opptakene ble ikke lagret underveis, men kun transkribert etter bruk.

Vi har også i forbindelse med besvarelse av hovedproblemstillingen vår foretatt vurderinger om hvorvidt vi er å anse som meldepliktig. Som sagt har det i noen tilfeller vært noe mangelfull informasjon i kvartalsrapportene og årsregnskapene for 2019 i forhold til vårt behov for informasjon. Vi har dermed ansett det som nødvendig å kontakte et utvalg av selskaper på Oslo Børs for innhenting av data. I den forbindelse var vi noe usikre på om vi var å anse som meldepliktig, og tok dermed kontakt med NSD. NSD mente at meldeplikten ville være avhengig av hvordan regnskapstallene ble utlevert. Konklusjonen ble at dette ikke var

meldepliktig grunnet at informasjonen som ble innhentet kun var tallmateriale uten personopplysninger.

Opplysninger innhentet gjennom dette forskningsstudiet er kun blitt benyttet i forbindelse med dette studiet. Vi har behandlet alle opplysninger konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Vi har hensyntatt personvern og anonymitet gjennom hele forskningen vår. Etter at dette forskningsstudiet er avsluttet vil alle personopplysninger og transkribering av lydopptak bli slettet.

3.7 Svakheter ved undersøkelsene

Vi har underveis i denne oppgaven måtte foreta en del avgrensninger grunnet tidsperspektivet på oppgaven. Dersom vi hadde hatt mer tid til disposisjon, kunne vi basert forskningen vår på endelig avlagt årsregnskapet for 2019 for alle selskapene. Årsaken til at vi ikke har benyttet endelig årsregnskap for 2019 for alle selskapene er knyttet til at noen av selskapene ikke publiserer årsregnskapet før sent ut på våren. Dette ville gitt oss begrenset med tid til å gjennomføre analyse av dataene, og vi anså det dermed som nødvendig å sette en frist for endelig avlagt årsregnskap til 30. april 2020.

Vi har som nevnt tidligere kontaktet et utvalg av selskaper på Oslo Børs for å få tak i den informasjonen som ikke var tilgjengelig verken i årsregnskapet for 2019 eller 4. kvartalsrapporten for 2019. Forskningen kunne være enda mer interessant dersom vi hadde tatt direkte kontakt med alle selskapene i utvalget vårt. Også ved forespørsel til selskapene har vi ansett det som nødvendig å sette frist for svar på forespørsel til 30. april 2020. Årsaken til dette er at vi ikke kan vente lenger med å gjennomføre analysene våre grunnet innleveringsfristen på denne masteroppgaven. Tilgjengelig data har altså vært en begrensning i oppgaven vår. I og med at vi ikke har tilgang på primærdata av leieavtalene til selskapene, har vi måttet benytte sekundærdata. Vi kunne som nevnt tatt kontakt med alle selskapene i utvalget vårt og ikke bare utvalgte selskaper for å innhente selskapsspesifikk informasjon. Årsaken til at dette ikke er blitt foretatt er at vi mest sannsynlig ville slitt med å få tilgang til slik informasjon, da slik informasjon ofte kan regnes som innsideinformasjon etter verdipapirhandelloven § 3-2.

En annen mulighet kunne også være å øke utvalgsstørrelsen til å omfatte flere sektorer enn de to sektorene som vi har valgt å innhente detaljert informasjon om. Dette hadde vært mulig dersom vi hadde hatt mer tilgjengelig tid til å gjennomføre slike omfattende analyser.

I tillegg har vi gjennom forskningen vår hatt problemer med å få tak i långivere til intervjuene våre. Dersom vi hadde hatt mer tilgjengelig tid hadde vi prøvd å få tak i et enda større utvalg av långivere og utvidet det geografiske omfanget for å få tak i flere intervjuobjekter. Flere intervjuobjekter til forskningen vår kunne sikret enda bedre kvalitet på dataene som er innhentet. Dersom vi hadde hatt mer tid kunne vi reist rundt til långivere og fått en bedre personlig kontakt med dem. Et besøk hos långiver kunne økt sjansene våre for positivt svar på forespørsel om intervju. Det er enklere for en långiver å unnlate å svare på en e-post, enn å unnlate å svare dersom vi hadde forespurt ansikt til ansikt.

3.8 utfordringer gjennom masteroppgaven

3.8.1 utfordringer knyttet til situasjonen rundt covid-19

Siden midten av mars 2020 har hele landet stått ovenfor signifikante omstillinger som følge av covid-19. Hele nasjonen er blitt underlagt karantener og restriksjoner for å kunne gjøre smitten håndterbar og sikre at pandemien ikke tar overhånd. Tiltakene som er blitt satt i verk er de strengeste restriksjonene vi har hatt i Norge siden andre verdenskrig. Selv om tiltakene i hovedsak er rettet mot menneskers helse, har dette også hatt ringvirkninger for det makroøkonomiske bildet både nasjonalt og internasjonalt. Flere butikker er blitt pålagt å stenge, mennesker er blitt permittert og butikkene sliter hardt økonomisk. Den norske kronen har aldri vært så svak som nå og på Oslo Børs faller aksjekursene.

For å kunne besvare både hoved- og underproblemstillingen vår har vi i stor grad vært avhengig av å få tak i både nøkkelpersoner hos selskaper registrert på Oslo Børs og långivere. Det å få kontakt med disse har vært svært utfordrende etter at covid-19 brøt ut. Noen av de som er hardest rammet av dette viruset er selskaper på Oslo Børs og långivere. Flere selskaper på Oslo Børs har svart at de vanligvis er positive til slike henvendelser, men at de ikke kan prioritere dette grunnet slik situasjonen er. Vi har full forståelse for at både långivere og selskaper på Oslo Børs har andre prioriteringer enn å bidra til vår masteroppgave på dette tidspunktet. Likevel kan det ikke utelukkes at det trolig har bidratt til at vi ikke har fått svar fra alle de vi måtte ønske å snakke med. Vi har løpende i oppgaven belyst for hvor dette særskilt har satt sine spor og begrensninger for våre resultater.

I tillegg til manglende svar på forespørsler har også covid-19 medført at Universitetet i Agder har stengt skolen for fysisk oppmøte. Dette har forårsaket manglende tilgjengelighet på bøker

på biblioteket og begrensninger i forhold til veiledning ansikt til ansikt. Dette gjorde at muligheten for veiledning ansikt til ansikt ikke var mulig for oss siste halvdel av semesteret. Vi har tilpasset oss ved å ha digitale møter via Zoom. I tillegg til dette bor forfatterne av denne masteroppgaven i to forskjellige byer, og har dermed medført mindre samarbeid ansikt til ansikt. Vi har likevel forsøkt å gjøre disse utfordringene mindre ved å skrive masteroppgaven i Google Docs (skybasert dokument), slik at vi har mulighet til å lese og redigere i samme dokument. Vi har også hatt regelmessige møter i Teams og per telefon underveis ved behov.

3.8.2 Endringer i IFRS 16 grunnet covid-19

IASB hadde 17 april 2020 et styremøte for å diskutere covid-19 relaterte saker. I styremøtet bestemte de seg for å hjelpe selskaper vedrørende utfordringer knyttet til endringer i husleie (IASB, 2020). Som følge av koronakrisen har en rekke selskaper fått likviditetsproblemer, og flere selskaper har på bakgrunn av dette fått til betalingsfrie perioder eller betalingsutsettelse. IASB har dermed foreslått midlertidige unntaksregler for å lette arbeidet med anvendelsen av IFRS 16 i en vanskelig tid (Ernst & Young, 2020).

Den 24. april 2020 presenterte IASB et høringsutkast knyttet til endring av IFRS 16. Standarden endres blant annet for leietaker, slik at fritak fra leie eller reduksjon i leie ikke behandles som en modifikasjon i leien, men kan alternativt vurderes som en variabel leie. Det vil si at leien resultatføres i perioden hvor leibeløpene reduseres, i stedet for å spre leien over gjenværende levetid. Standarden skal anvendes retrospektivt.

Det fremgår av styremøte at IASB skal oppdatere IFRS 16 med følgende:

- i. «Provide lessees with an optional exemption from assessing whether a covid-19-related rent concession is a lease modification»;
- ii. «Require lessees that apply the exemption to account for covid-19-related rent concessions as if such concessions were not lease modifications»;
- iii. «Require lessees that apply the exemption to disclose that fact»;
- iv. «Require lessees to apply the exemption retrospectively, recognizing the cumulative effect of initially applying the amendment as an adjustment to the opening balance of retained earnings (or other component of equity, as appropriate) at the beginning of the reporting period in which a lessee first applies the amendment»;
- v. «Make the exemption immediately effective on issue of the final amendment; and»

- vi. «Allow 14 days for comment on an exposure draft of the proposed amendment to IFRS 16, subject to approval from the Trustees of the IFRS Foundation». (IASB, 2020).

Alle de 14 styremedlemmene var enige i beslutningene som nevnt ovenfor. Høringsfristen for utkastet gikk ut 8. mai 2020 (PricewaterhouseCoopers AS , 2020). Det kom inn over 100 høringsvar etter at høringsfristen gikk ut. Alle høringsvarene er publisert på hjemmesiden til IASB (IASB, 2020). IASB avholdt igjen et styremøte 15. mai 2020 hvor høringsvarene skulle behandles (IASB, 2020). I styremøtet ble styret enige om å fullføre høringsutkastet med tre endringer, hvor 13 av 14 styremedlemmer var enige i denne beslutningen (IASB, 2020).

Endringen er blitt foreslått å skulle gjelde for årsregnskaper som avlegges 1. juni 2020 eller senere, men det åpnes også for at dette kan anvendes på et tidligere tidspunkt (Ernst & Young , 2020).

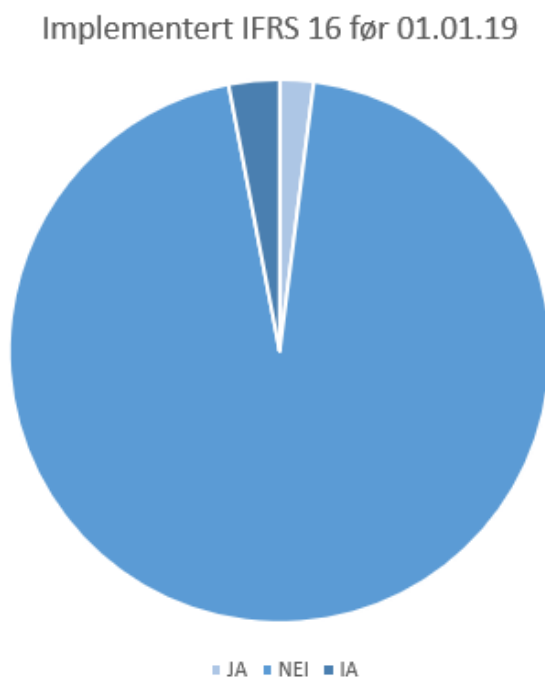
4. Analyse

Hensikten med en analyse er å fremstille de underliggende dataene på en slik måte at det gir et helhetsbilde av det vi ønsker å studere (Fangen, 2011, s. 83). I kapittel 4.1 til kapittel 4.4 vil vi først og fremst analysere resultatene våre knyttet til hva slags effekt implementeringen av den nye standarden har hatt på et utvalg selskaper registrert på Oslo Børs. Deretter vil vi i kapittel 4.5 analysere mottatte svar fra intervjuobjektene for å kunne besvare problemstillingen vår knyttet til hvordan långivere har hensyntatt overgangen til IFRS 16.

4.1 Resultater hovedproblemstilling

4.1.1 Implementeringstidspunktet

Som nevnt innledningsvis trådte den nye standarden for leieavtaler i kraft 1. januar 2019. Det var imidlertid tillatt å implementere standarden på et tidligere tidspunkt. I gjennomgangen vår av alle selskapene på Oslo Børs har vi identifisert hvor mange av selskapene som valgte å implementere standarden fra 1. januar 2019 og hvor mange som valgte å implementere standarden på et tidligere tidspunkt.

Figur 7: Implementeringstidspunktet

Figuren viser at det kun er et fåtall av selskapene som frivillig har valgt å implementere den nye standarden på et tidligere tidspunkt. Totalt av selskapene på Oslo Børs er det kun 2 % som

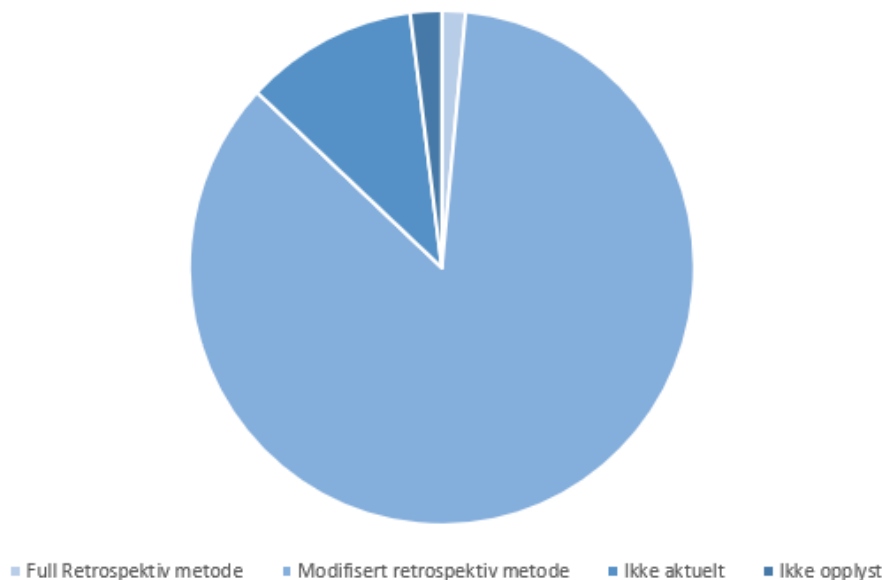
har valgt tidlig implementering. Figuren viser at 95 % av de børsnoterte foretakene valgte å beholde den gamle standarden så lenge som mulig. For de resterende 3 % av selskapene er det ikke gitt ytterligere informasjon om implementeringstidspunktet. Årsaken til dette er at selskapet ikke er omfattet av IFRS 16 eller at selskapet er strøket fra Oslo Børs.

Som nevnt innledningsvis har vi valgt å ekskludere selskaper som har implementert standarden på et tidligere tidspunkt fra forskningen vår. Årsaken til dette er at dersom et selskap velger frivillig overgang på et tidligere tidspunkt kan dette påvirke sammenligningsgrunnlaget mot de andre selskapene i samme sektor.

4.1.2 Full tilbakevirkende anvendelse vs. tilbakevirkende anvendelse

Selskapene regulert av IFRS hadde to alternative fremgangsmåter å implementere den nye standarden på. Selskapene kunne velge mellom full tilbakevirkende anvendelse «*full retrospective approach*» eller tilbakevirkende anvendelse «*modified retrospective approach*». Gjennomgangen vår av alle selskapene på Oslo Børs har avdekket hvor mange av selskapene som benytter seg av de ulike metodene.

Full tilbakevirkende anvendelse vs. tilbakevirkende anvendelse

Figur 8: Full tilbakevirkende anvendelse vs. tilbakevirkende anvendelse

Som vi ser av figuren ovenfor har de fleste selskapene på Oslo Børs valgt å benytte seg av modifisert retrospektiv metode. Totalt er det 85 % av selskapene på Oslo Børs som har valgt å benytte seg av denne metoden. Figuren viser videre at det kun er 2% som har valgt å benytte

seg av full retrospektiv metode. I noen tilfeller har ikke selskapene opplyst om hvilken metode som er benyttet i verken årsregnskapet for 2018/2019 eller kvartalsrapporten for 2019. Denne kategorien utgjør 2 % av selskapene på Oslo Børs. Kategorien «ikke aktuelt» viser hvor mange selskaper som har opplyst at IFRS 16 ikke vil ha vesentlig effekt på regnskapstallene som følge av implementeringen. Kategorien består også av selskaper som ikke har leieavtaler som er omfattet av IFRS 16. Denne kategorien utgjør 11 % av selskapene på Oslo Børs.

Figuren illustrerer at flertallet av selskapene på Oslo Børs har valgt modifisert retrospektiv metode. Årsaken til dette er trolig at denne metoden ikke krever omarbeidelse av sammenligningsgrunnlaget og gjør at arbeidet knyttet til implementeringen blir sterkt redusert.

4.1.3 Oversikt utvalget

For at det skulle være mulig for oss å gjennomføre detaljerte analyser av selskapene på Oslo Børs innenfor de tidsmessige begrensningene som er gitt, vurderte vi det som tilstrekkelig å kun ta utgangspunkt i utvalgte sektorer. Derfor valgte vi å foreta detaljerte analyser innenfor IT og industri sektoren. Disse to sektorene utgjør 57 av selskapene på Oslo Børs, det vil si 29 % av selskapene som er registrert per mars 2020. I innledningen til denne oppgaven har vi skrevet litt om avgrensninger vi har måttet ta i denne masteroppgaven. Nedenfor har vi laget en oversikt over de selskapene som vi har ekskludert fra utvalget vårt og hva som er årsaken til ekskluderingen.

Sektorer	Antall
IT	21
Industri	36
Totalt	57

Begrunnelse for ekskludering - IT:	Antall
Ikke tilstrekkelig notegrunnlag	5
Implementert IFRS 16 før 01.01.19	1
Totalt	6

Begrunnelse for ekskludering - Industri:	Antall
Ikke tilstrekkelig notegrunnlag	3
Ingen vesentlig effekt	8
Avvikende regnskapsår	2
Regnskapsføres USGAAP	1
Totalt	14

Sektorer	Antall
IT	15
Industri	22
Selskaper analysert	37

Tabell 8: Oversikt over utvalget

Tabellen ovenfor viser at innenfor IT og industri sektoren var det nødvendig for oss å ekskludere 35 % av selskapene. Dette på bakgrunn av de forklaringene som er gjengitt ovenfor i tabellen. Det vil si at vi har utført detaljerte analyser på de resterende 65 % av disse selskapene. For selskapene hvor det ikke har vært tilstrekkelig notegrunnlag i kvartalsrapporten eller årsregnskapet har vi sendt ut en mail til selskapet. For å øke sannsynligheten for positive svar

fra selskapene førte vi inn regnskapet til den enkelte manuelt inn i Excel, og markerte de kolonnene hvor vi forventet at de skulle legge inn manglende informasjon i gult. Dette gjorde vi for at selskapet selv skulle bruke minst mulig tid på vår forespørsel og for å sikre at innleggelsen av dataene ble korrekt. I forespørselen til selskapet forespurte vi om den tallmessige effekten som IFRS 16 hadde hatt på regnskapstallene for 2019, slik at vi kunne beregne oss tilbake til hvordan tallene ville sett ut dersom selskapet fortsatt hadde benyttet IAS 17 som regnskapsstandard. Vi fikk en del positive svare på forespørslene våre til selskapet, men også en del av dem var negative. I noen av tilfellene mottok vi ikke noen form for svar i det hele tatt. I disse tilfellene ble selskapene purret to ganger i tillegg til ordinær forespørsel. Av de negative svarene vi fikk på forespørselen vår var det en del av de samme svarene som gikk igjen. De fleste begrunnet svarene sine med at selskapet gjerne skulle svart på forespørsel, men at selskapet var i en presset situasjon grunnet covid-19 og hadde dermed ikke tilstrekkelig tid til å prioritere en slik forespørsel. Vi skulle gjerne hatt flere svar på forespørslene våre, men et virus i form av covid-19 er utenfor vår kontroll.

4.1.4 Forklaring av utførte analyser

I de videre utførte analysene har vi som nevnt innhentet tallmaterialet enten fra 4. kvartalsrapporten for 2019, årsregnskapet for 2019 eller innhentet dokumentasjon fra selskapet selv etter forespørsler utformet av oss. Likevel har vi ikke fått all den dokumentasjonen vi skulle måtte ønske til våre analyser.

På grunn av dette har vi måttet foreta følgende justeringer:

I. Skatt

I svært sjelden grad har selskapet opplyst om effekten implementeringen av den nye standarden har hatt på skattekostnaden. Vi har dermed tatt en forutsetning om at skattekostnaden ikke endres som følge av implementeringen av IFRS 16. Det vil si at det ikke er noen forskjell i skattekostnaden etter IFRS 16 og IAS 17 i våre analyser. Beregningen av nøkkeltallet egenkapitalrentabilitet vil dermed bli noe misvisende, da endringen i skattekostnad ikke blir hensyntatt i årsresultatet.

II. Egenkapital

I tallmaterialet som vi har innhentet har vi fått informasjon om hvordan tallene ville sett ut dersom selskapet fortsatt hadde tatt i bruk IAS 17 i stedet for IFRS 16. Det vil si at vi har fått opplysninger om bruksrettigheten på eiendelssiden og leieforpliktelsen på gjeldssiden. Det er slik at det vil foreligge en differanse mellom eiendelssiden og

leieforpliktelsen grunnet amortisering. Denne differansen har vi ført mot egenkapitalen i våre analyser.

III. *Kapitalens omløpshastighet*

I formelen til kapitalens omløpshastighet består nevneren av gjennomsnittlig totalkapital. Vi anser det ikke som hensiktsmessig å benytte gjennomsnittlig totalkapital i nevneren da vi kun har sammenligningstall for tallmaterialet hvor IAS 17 er benyttet. I og med at IFRS 16 ble implementert i 2019 vil ikke totalkapitalen for 2018 være tilstrekkelig sammenlignbar. Dersom vi hadde benyttet totalkapitalen for 2018 kunne dette gitt oss misvisende resultater. Vi har dermed i våre analyser beregnet kapitalens omløpshastighet som følgende:

$$\textit{Kapitalens omløpshastighet} = \frac{\textit{Totale inntekter}}{\textit{Totalkapital}}$$

4.2 Nøkkeltall

I analysene til dette underkapitlet har vi sett på prosentvis endring i regnskapsposter og nøkkeltall før og etter implementeringen av IFRS 16. Vi har tatt for oss nøkkeltallene hver for seg, hvor vi har gjennomgått endringene i nøkkeltallene fra IAS 17 til IFRS 16. I tillegg har vi undersøkt tallmaterialet for statistisk signifikante funn, før vi helt til slutt har laget en oppsummering over alle nøkkeltallene.

Vi har i våre oversikter ikke hensyntatt de ulike valutaene som er blitt benyttet i regnskapene, da vi kun har sett på forholdstall. I tillegg til dette er flere av regnskapene oppgitt i ulike tallstørrelser, for eksempel er noen oppgitt i hele 1000, mens andre er oppgitt i hele 1 000 000. Dette er ikke hensyntatt i våre analyser, og vil dermed få en konsekvens på at noen av nøkkeltallene vil avvike med noen desimaler. Dette anses som ikke-vesentlige avvik i våre analyser.

Tallene oppgitt i analysene våre i de neste underkapitlene er basert på et gjennomsnitt for alle selskapene som er analysert innenfor den spesifikke sektoren.

I tabellene har vi sett på prosentvis endring i nøkkeltall for de to ulike sektorene.

Endring i % er beregnet ved bruk av følgende formel:

$$\text{Endring \%} = \frac{\text{Nøkkeltall IFRS 16} - \text{Nøkkeltall IAS 17}}{\text{Nøkkeltall IFRS 16}}$$

En slik formel kan medføre en ulempe ved håndtering av regnskapsposter som står oppført med negativt fortegn. Dette kan forklares ved bruk av et enkelt eksempel: Dersom vi har en nedgang i EBITDA-margin fra -9 % etter IAS 17 til -10 % etter IFRS 16 vil dette bli ansett som en prosentvis økning ved bruk av formelen. Vi har derfor kontrollert alle de prosentvise endringene manuelt slik at fortegnet blir korrekt når vi skal tolke resultatene av analysene nedenfor.

I tillegg til dette vil ulikhetene i fortegnene i regnskapene til den enkelte også skape en del «støy» i beregningene våre. For eksempel vil kostnader i noen regnskap stå med minus, mens i andre regnskap vil kostnadene stå i pluss. Vi har manuelt gjennomgått alle beregningene våre knyttet til nøkkeltallene og endringene i nøkkeltallene, slik at fortegnet blir behandlet tilsvarende likt for alle selskapene som er inkludert i analysene våre. Dette har blant annet vært aktuelt når vi har gjennomført beregninger knyttet til rentedekningsgraden, hvor rentekostnadene i noen tilfeller er oppført i pluss og andre tilfeller i minus.

4.2.1 Effekten på nøkkeltallene

Nedenfor har vi laget en oversikt over nøkkeltallene etter IAS 17 og IFRS 16, samt endring og endring i %. I det videre har vi kommentert hvert enkelt nøkkeltall hver for seg.

Gjeldsgrad	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	1,7124	1,4582	0,2542	14,85 %
<i>Industri</i>	2,7812	2,0816	0,6995	25,15 %

Kapitalens omløpshastighet	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	1,3312	1,4598	-0,1286	-9,66 %
<i>Industri</i>	0,7417	0,8474	-0,1057	-14,25 %

EBITDA-margin	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	-602,32 %	-617,40 %	15,08 %	2,50 %
<i>Industri</i>	17,60 %	13,30 %	4,30 %	24,42 %

EBIT-margin	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	-650,80 %	-650,78 %	-0,02 %	0,00 %
<i>Industri</i>	7,89 %	7,55 %	0,34 %	4,33 %

Rentedekningsgrad	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	-36,4894	-199,9344	163,4450	447,92 %
<i>Industri</i>	6,0679	3,5691	2,4988	41,18 %

ROCE %	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	-10,75 %	-6,72 %	-4,03 %	-37,51 %
<i>Industri</i>	5,51 %	6,07 %	-0,55 %	-10,00 %

ROE %	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	-10,55 %	-10,12 %	-0,42 %	-4,03 %
<i>Industri</i>	3,86 %	5,24 %	-1,39 %	-35,93 %

Likviditetsgrad	IFRS 16	IAS 17	Endring	Endring %
<i>IT</i>	1,9611	2,1293	-0,1683	-8,58 %
<i>Industri</i>	1,3514	1,4613	-0,1099	-8,13 %

Tabell 9: Effekt på nøkkeltallene

I avsnittene nedenfor vedrørende de ulike nøkkeltallene har vi i noen tilfeller nevnt selskaper ved navn, og i andre tilfeller ikke. Årsaken til dette er at informasjonen om regnskapstallene som vi har mottatt på mail er konfidensiell, og gjør at vi ikke kan nevne disse selskapene ved navn. I de tilfellene hvor vi har nevnt selskapene ved navn er regnskapstallene offentlig tilgjengelig på selskapets hjemmesider.

Gjeldsgrad

Analysene våre viser at gjeldsgraden i begge sektorene er økt som følge av overgangen til IFRS 16. Økningen skyldes at nesten alle leieavtaler balanseføres etter den nye standarden, og vil dermed medføre en økning i selskapets forpliktelser. Når selskapets forpliktelser øker vil dette medføre en økning i selskapets gjeldsgrad. Desto høyere gjeldsgrad, desto mer gjeld har selskapet i forhold til egenkapital. Fra brukernes perspektiv kan en økning i gjeldsgrad medføre at brukerne danner seg en oppfatning om at selskapet har hatt en økning i forpliktelser sammenlignet med fjoråret. Dette selv om økningen i forpliktelsene kun knytter seg til endring av regnskapsstandard. Hvordan långivere har hensyntatt dette fremgår videre av kapittel 4.5.

Vi ser at den prosentvise endringen i gjeldsgraden er større i sektoren industri enn i sektoren IT. Hovedårsaken til dette er at Norwegian Air Shuttle trekker opp gjennomsnittlig gjeldsgrad i stor grad. Dersom vi ikke hadde hensyntatt Norwegian Air Shuttle ASA i våre analyser ville gjennomsnittlig gjeldsgrad etter IFRS 16 og IAS 17 endret seg til henholdsvis 1,976 og 1,7170. Dette ville medført en endring på 0,2590 og en endring på 13,11 %. Det vil si at dersom vi hadde ekskludert Norwegian Air Shuttle ASA så ville endringen i gjennomsnittlig gjeldsgrad for sektoren IT vært større enn for sektoren industri.

Kapitalens omløpshastighet

Analysene våre viser at kapitalens omløpshastighet i begge sektorene er blitt redusert som følge av overgangen. Reduksjonen skyldes at selskapet får økt totalkapital som følge av at leieavtalene nå skal balanseføres, mens implementeringen av IFRS 16 ikke vil få noen konsekvens på selskapets bokførte inntekter. Dette medfører dermed en reduksjon i kapitalens omløpshastighet. Fra brukernes perspektiv kan en reduksjon i kapitalens omløpshastighet gi uttrykk for at selskapet er blitt dårligere til å anvende kapitalen i selskapet sammenlignet med fjoråret. Vi ser at den prosentvise endringen i kapitalens omløpshastighet er større for sektoren industri, enn den er for sektoren IT.

EBITDA-margin

Analysene våre viser at EBITDA-marginen i begge sektorene er økt som følge av overgangen. Økningen skyldes at alle leieavtaler etter IAS 17 ble kostnadsført, men etter IFRS 16 blir disse balanseført. Dette medfører at selskapet får redusert leiekostnaden i resultatet. Med andre ord får selskapet reduserte kostnader, som igjen medfører at selskapet får økt EBITDA-margin. Fra brukernes perspektiv kan dette gi et inntrykk om at selskapet er blitt bedre til å generere resultater.

Vi ser at den prosentvise endringen i EBITDA-marginen er større for sektoren industri, enn den er for sektoren IT. I tillegg ser vi at EBITDA-marginen er mye lavere i sektoren IT og at denne er negativ. Dette skyldes i hovedsak tre selskaper. Alle de tre selskapene har negativ EBITDA og har i tillegg veldig lave driftsinntekter i forhold til EBITDA. Dersom vi hadde ekskludert de tre selskapene fra våre analyser hadde vi hatt en EBITDA-margin i henhold til IFRS 16 og IAS 17 på 8,37 % og på 7,08 %.

EBIT-margin

Analysene våre viser at EBIT-marginen i sektoren IT er blitt marginalt redusert, mens EBIT-marginen i sektoren industri er økt. I teorien forventer vi en økning i EBIT-marginen, men tallene oppgitt for noen av selskapene viser at EBIT-marginen er blitt marginalt redusert. Forventningen er at EBIT-marginen skal ha netto økning som følge av redusert leiekostnad og økt kostnad i forbindelse med avskrivninger. Fra brukernes perspektiv tilsier en økning i EBIT-marginen at selskapet har blitt mer lønnsomt, mens en nedgang viser at selskapet har blitt mindre lønnsomt.

Vi ser i tillegg at EBIT-marginen er vesentlig lavere i sektoren IT og at denne er negativ. Dette skyldes i hovedsak tre selskaper. Alle de tre selskapene har negativ EBIT og i tillegg veldig lave driftsinntekter i forhold til EBIT. Dersom vi hadde ekskludert de tre selskapene fra våre analyser hadde vi hatt en EBIT-margin i henhold til IFRS 16 og IAS 17 på henholdsvis 3,64 % og på 3,67 %.

Rentedekningsgrad

Analysene våre viser at rentedekningsgraden i begge sektorene er økt som følge av overgangen. Økningen skyldes at netto økning i EBIT er større enn økningen i rentekostnadene, og fører dermed til økt rentedekningsgrad. Fra brukernes perspektiv tilsier økt rentedekningsgrad at selskapet i større grad klarer å dekke sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

Vi ser av det underliggende tallmaterialet at noen selskaper oppgir rentekostnaden i minus og noen selskaper oppgir rentekostnaden i pluss. Når vi har regnet ut rentedekningsgraden har vi satt alle rentekostnadene til samme fortegn, altså pluss. Dette for at vi skal ha tilsvarende likt fortegn på alle selskapene, slik at det gir oss best mulig grunnlag for analyseformål.

Analysene våre viser at den prosentvise endringen i rentedekningsgraden er større for sektoren IT enn den er for sektoren industri. I tillegg ser vi at rentedekningsgraden generelt er veldig lav i sektoren IT og at denne er negativ. Dette skyldes i hovedsak fire selskaper, hvor alle selskapene har veldig lav rentekostnad i forhold til EBIT. Dersom vi hadde ekskludert de fire selskapene fra våre analyser hadde vi hatt en rentedekningsgrad etter IFRS 16 og IAS 17 på henholdsvis 5,064 og på 7,271.

ROCE %

Analysene våre viser at ROCE % i begge sektorene er blitt redusert som følge av overgangen til den nye standarden. Reduksjonen skyldes at sysselsatt kapital øker mer enn økningen i EBIT. Fra brukernes perspektiv kan en nedgang i ROCE % forstås som om selskapet er blitt mindre effektiv i måten de bruker kapitalen sin på.

Vi ser at den prosentvise endringen i ROCE % er mye større for sektoren IT enn for sektoren industri. I tillegg ser vi generelt at ROCE % er mye lavere i sektoren IT og at denne er negativ. Årsaken til dette er at det er to selskaper i denne sektoren som har et relativt høyt negativt driftsresultat (EBIT) i forhold til sysselsatt kapital. Dette gjelder spesielt for selskapene IDEX Biometrics ASA og Next Biometrics Group ASA. I tillegg til dette er det to selskaper som har hatt et ganske stort fall i ROCE % som følge av overgangen til den nye standarden. Dersom vi hadde ekskludert disse fra våre analyser ville gjennomsnittlig ROCE % etter IFRS 16 og IAS 17 kommet på henholdsvis 1,78 % og 2,32 % for sektoren IT. Endringen i % ville dermed blitt redusert fra -37,51 % til 30,33 %.

ROE %

Analysene våre viser at ROE % i begge sektorene er blitt redusert som følge av overgangen til den nye standarden. Reduksjonen skyldes at egenkapitalen øker mer en årsresultatet. Fra brukernes perspektiv vil en nedgang i ROE % tilsi at selskapet er blitt mindre lønnsomt.

Vi ser at den prosentvise endringen i ROE % er mye større for sektoren industri enn for sektoren IT. Årsaken til den store endringen i % kan knyttes til selskapet Norwegian Air Shuttle ASA. Dersom vi hadde ekskludert selskapet hadde ROE % etter IFRS 16 og IAS 17 kommet på henholdsvis 5,9 % og 6,33 %. Dette ville kun gitt en endring på -0,44 % fra IAS 17 til IFRS 16 og endring på 7,4 % totalt.

I tillegg ser vi generelt at ROE % er mye lavere i sektoren IT og at denne er negativ. Årsaken til dette er at det er noen selskaper i denne sektoren som har et relativt høyt årsresultat/underskudd i forhold til egenkapital. Dette gjelder spesielt for tre selskaper. Dersom vi hadde ekskludert disse fra våre analyser ville gjennomsnittlig ROE % etter IFRS 16 og IAS 17 kommet på henholdsvis 4,83 % og 4,95 %.

Det er viktig å nevne at vi har tatt noen forutsetninger når det kommer til analysearbeidet utført av oss. Som nevnt har vi valgt å legge til grunn samme skattekostnad etter IFRS 16 og IAS 17. Dersom vi hadde lagt til grunn den faktiske skattekostnaden etter IAS 17 ville analysene våre av ROE % muligens sett noe annerledes ut.

Likviditetsgrad

Analysene våre viser at likviditetsgraden i begge sektorene er blitt redusert som følge av overgangen til den nye standarden. Reduksjonen skyldes at omløpsmidler ikke blir påvirket av den nye standarden, men at selskapet får økte forpliktelser. Fra brukernes perspektiv kan dette sees på som om selskapet har dårligere evne til å nedbetale den kortsiktige gjelden sammenlignet med tidligere år. Vi ser av analysene våre at de to sektorene etter IFRS 16 har en likviditetsgrad som er lavere enn den anbefalte likviditetsgraden på 2. Dette kan tolkes av brukerne som om selskapet sliter med likviditeten, dette til tross for at gjennomsnittlig likviditetsgrad for sektoren IT var over 2 etter IAS 17. Med andre ord, dersom brukere av regnskapet er spesielt opptatt av likviditetsgrad når de vurderer et selskap, kan en overgang til

IFRS 16 medføre at brukerne tar andre beslutninger enn de ellers ville gjort dersom selskapet innregnet leieavtaler etter IAS 17.

Vi ser generelt av analysene at den prosentvise endringen i likviditetsgraden er litt større i sektoren IT enn i sektoren industri. I tillegg ser vi generelt at likviditetsgraden er litt høyere i sektoren IT.

4.3 Statistisk signifikante funn

Før vi kan gjennomføre statistiske tester for å besvare forskningsspørsmålene, må vi undersøke om variablene er normalt distribuert. Resultatet av normalfordelingen får konsekvenser for om vi skal gjennomføre parametriske eller ikke-parametriske statistiske tester. Parametriske tester forutsetter at variablene følger en spesifikk statistisk fordeling, hvor ikke-parametriske tester ikke krever slike statistiske fordelinger (Sarstedt & Mooi, 2014, s. 142). Vi har brukt SPSS for å foreta en vurdering av hvorvidt nøkkeltallene er normalfordelt før og etter implementeringen av IFRS 16. Vi kan se om dataene er normalt distribuert ved bruk av to tester: Kolmogorov-Smirnov og Shapiro-Wilk. Siden det er mindre enn 50 observasjoner i hver gruppe som skal analyseres bør vi bruke Shapiro-Wilk (Sarstedt & Mooi, 2014, s. 225).

Vi har formulert følgende hypoteser til analysene våre:

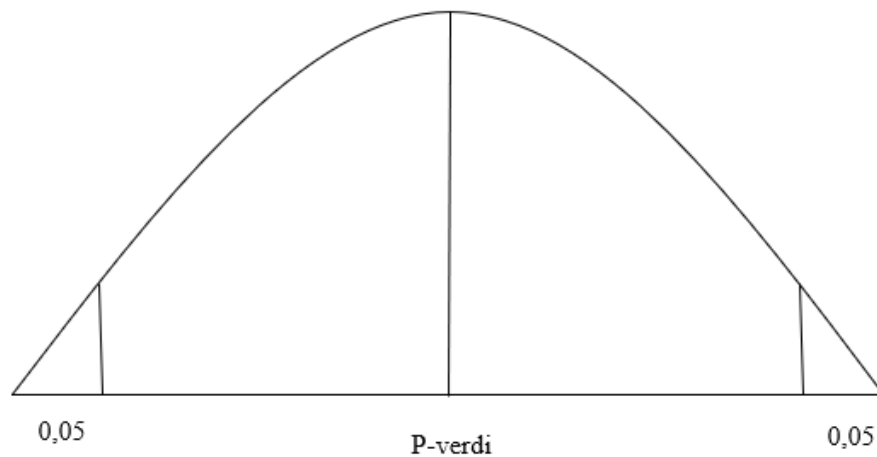
H_0 : Det er ingen forskjell i nøkkeltallene før og etter implementering av IFRS 16.

H_A : Det er en forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

Videre i dette kapitlet har vi først sett på om dataene er normalt distribuert og deretter sett på en beskrivende statistikk av alle nøkkeltallene. Til slutt har vi gjennomgått de enkelte nøkkeltallene hver for seg knyttet til rangering og statistisk signifikante funn. Grunnlaget til dataene fra SPSS er lagt ved i vedlegg 3.

Når vi skal vurdere dataene for statistisk signifikans ser vi på P-verdien (Sig). P-verdien tar utgangspunkt i nullhypotesen og alternativhypotesen. P-verdien vurderes opp mot signifikansnivået. Signifikansnivået er sannsynligheten for å forkaste nullhypotesen gitt at den er sann. Det er vanlig å sette signifikansnivået til 5 % (Pripp, 2015). I alle analysene gjennomført av oss i SPSS har vi satt signifikansnivået til 5 %, noe som også er lagt inn som standard i programmet.

Hvorvidt det er signifikante forskjeller i dataene kan illustreres ved et eksempel:

Figur 9: P-verdi

La oss anta at vi har et signifikansnivå på 5 %. Ved å ta i bruk statistisk analyse i SPSS har vi muligheten til å finne ut hvor stor P-verdien er basert på tallmaterialet som vi har lagt inn. P-verdien sier hvor stor sannsynligheten er for å oppnå det resultatet vi har fått, dersom nullhypotesen er sann. Det vil si at dersom vi får en P-verdi på 0,032, vil det si at det er 3,2 % sannsynlighet for at vi vil oppnå dette resultatet dersom det ikke er noe forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

$P\text{-verdi} < 0,05 = \text{Forkast } H_0$. Det vil si at dersom P-verdien er mindre enn 5 % kan vi forkaste nullhypotesen og konkludere med at det er en forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

$P\text{-verdi} > 0,05 = \text{Behold } H_0$. Det vil si at dersom P-verdien er større enn 5 % kan vi beholde nullhypotesen og konkludere med at det er ingen forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

Det er viktig å merke seg at vi kan konkludere om at vi aksepterer nullhypotesen vår selv om det er en tallmessig forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16. Årsaken til dette er at vi går ut fra at dataene skyldes tilfeldig variasjon og ikke reell statistisk forskjell.

4.3.1 Test av normalfordeling

Shapiro-Wilk			Shapiro-Wilk		
Nøkkeltall	IT	Industri	Nøkkeltall	IT	Industri
Gjeldsgrad	Endring	Endring	Rentedekningsgrad	Endring	Endring
Statistic	0,713	0,330	Statistic	0,377	0,600
df	15	22	df	15	22
Sig	0,000	0,000	Sig	0,000	0,000
Kapitalens omløpshastighet	Endring	Endring	ROCE	Endring	Endring
Statistic	0,687	0,611	Statistic	0,585	0,756
df	15	22	df	15	22
Sig	0,000	0,000	Sig	0,000	0,000
EBITDA-margin	Endring	Endring	ROE	Endring	Endring
Statistic	0,382	0,413	Statistic	0,744	0,428
df	15	22	df	15	22
Sig	0,000	0,000	Sig	0,001	0,000
EBIT-margin	Endring	Endring	Likviditetsgrad	Endring	Endring
Statistic	0,638	0,825	Statistic	0,719	0,828
df	15	22	df	15	22
Sig	0,000	0,001	Sig	0,000	0,001

Tabell 10: Test av normalfordeling

Vi har gjennomført en test av normalfordeling i SPSS på alle nøkkeltallene som vist av tabellen ovenfor. Når vi skal kontrollere dataene for normalfordeling gjør vi ikke noen separat vurdering av hvorvidt observasjonene etter IAS 17 og IFRS 16 er normalfordelt. Vi kontrollerer om endringen mellom nøkkeltallene etter IFRS 16 og IAS 17 er normalfordelt.

Som nevnt ovenfor bør vi bruke Shapiro-Wilk når vi har mindre enn 50 observasjoner i hver gruppe. Vi har analysert nøkkeltallene for 15 selskaper innenfor sektoren IT og 22 selskaper innenfor sektoren industri. Det vil si at Shapiro-Wilk vil være den beste statistiske testen å benytte i begge sektorene når vi skal teste om dataene vi har er normalt distribuert. Basert på tabellen ovenfor kan vi se at P-verdien ligger mellom 0,000 og 0,001. Det vil si at P-verdien er lavere enn signifikansnivået på 0,05 og vi forkaster dermed nullhypotesen vår om at dataene er normalfordelt. Vi kan dermed konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i dataene. Som nevnt tidligere må vi i slike tilfeller benytte oss av ikke-parametriske tester. Vi benytter Wilcoxon Signed-Rank test ettersom populasjonen ikke er normalfordelt. En parett-test vil dermed ikke være hensiktsmessig i vårt tilfelle, da den ikke tilfredsstiller forutsetningen om at dataene må være normalt distribuert.

4.3.2 Wilcoxon Signed-Rank test – Beskrivende statistikk

I de videre analysene har vi benyttet Wilcoxon Signed-Rank test for å undersøke dataene for statistisk signifikante funn. Vi har ved hjelp av SPSS hentet ut en beskrivende statistikk av dataene vi analyserer. Den beskrivende statistikken inneholder informasjon om antall observasjoner, gjennomsnitt, standardavvik, i tillegg til minimum og maksimum observasjon.

N (antall observasjoner): Antall observasjoner sier noe om hvor mange selskaper som analysen vår inkluderer.

Mean (gjennomsnitt): Gjennomsnittet sier hva som er middelverdien av alle nøkkeltallene.

Std. Deviation (standardavvik): Standardavviket sier hvor stor spredningen i nøkkeltallene er.

Minimum (minimum): Minimum sier hva som er det laveste nøkkeltallet.

Maximum (maksimum): Maksimum sier hva som er det høyeste nøkkeltallet.

Descriptive Statistics				
	IT		Industri	
	IAS 17	IFRS 16	IAS 17	IFRS 16
Gjeldsgrad				
N	15	15	22	22
Mean	1,45827	1,71240	2,08155	2,78114
Std. Deviation	1,598639	1,775796	2,202087	4,057842
Minimum	0,100	0,113	0,493	0,582
Maximum	5,896	6,138	9,739	19,690
Kapitalens omløpshastighet				
N	15	15	22	22
Mean	1,46000	1,33120	0,847400	0,741718
Std. Deviation	0,992925	0,893359	0,5766488	0,481423
Minimum	0,019	0,018	0,0890	0,0888
Maximum	3,354	3,259	2,2908	1,7591
EBITDA-margin				
N	15	15	22	22
Mean	-6,17399	-6,02315	0,13301	0,17597
Std. Deviation	19,223311	18,782198	0,092056	0,145624
Minimum	-73,575	-71,871	0,021	0,031
Maximum	0,139	0,164	0,331	0,710
EBIT-margin				
N	15	15	22	22
Mean	-6,50782	-6,50804	0,07550	0,07893
Std. Deviation	19,869050	19,854566	0,103158	0,104244
Minimum	-75,785	-75,730	-0,112	-0,096
Maximum	0,117	0,109	0,354	0,381

Descriptive Statistics				
	IT		Industri	
	IAS 17	IFRS 16	IAS 17	IFRS 16
Rentedekningsgrad				
N	15	15	22	22
Mean	-199,934380	-36,489380	6,067891	3,569100
Std. Deviation	629,4834498	108,4898928	10,6000429	5,7484513
Minimum	-2353,5735	-358,1765	-2,3302	-1,6262
Maximum	96,7843	31,3667	35,6486	22,6271
ROCE %				
N	15	15	22	22
Mean	-0,06717	-0,10748	0,060655	0,055155
Std. Deviation	0,678615	0,612690	0,0828064	0,0714633
Minimum	-1,799	-1,741	-0,0773	-0,0629
Maximum	1,005	0,677	0,3461	0,3019
ROE %				
N	15	15	22	22
Mean	-0,101200	-0,105460	0,052423	0,038564
Std. Deviation	0,6559109	-0,6609779	0,1144759	0,1404550
Minimum	-1,8204	-1,8243	-0,1769	-0,3901
Maximum	0,9013	0,8973	0,3417	0,3424
Likviditetsgrad				
N	15	15	22	22
Mean	2,12933	1,96107	1,46136	1,35140
Std. Deviation	1,644225	1,472529	0,937008	0,920979
Minimum	0,758	0,728	0,551	0,536
Maximum	6,016	5,545	5,078	4,912

Tabell 11: Wilcoxon Signed-Rank - Beskrivende statistikk

4.3.3 Wilcoxon Signed-Rank test – Rangering

I tillegg til den beskrivende statistikken som vi har gjennomgått ovenfor har vi også hentet ut informasjon om rangering av nøkkeltallene i våre analyser. Rangeringen viser antall observasjoner som er positive, negative eller uavgjort. Negativ rangering betyr at nøkkeltallet er større etter IAS 17 enn etter IFRS 16 og positiv rangering betyr at nøkkeltallet er større etter IFRS 16 enn etter IAS 17. Uavgjort betyr at nøkkeltallet er uendret fra IAS 17 til IFRS 16.

Negative ranks: IFRS 16 < IAS 17

Positive ranks: IFRS 16 > IAS 17

Ties: IFRS 16 = IAS 17

Gjeldsgrad

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	0	0	0	0	0	0
Positive Ranks	15	8	120	22	11,5	253
Ties	0			0		
Total	15			22		

Tabell 12: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (gjeldsgrad)

Analysene våre viser at gjeldsgraden etter IFRS 16 er høyere enn gjeldsgraden etter IAS 17 hos alle selskapene, både i sektoren IT og industri. Det vil si at det ikke foreligger noen tilfeller hvor gjeldsgraden etter IAS 17 er høyere enn gjeldsgraden etter IFRS 16. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2.

Kapitalens omløpshastighet

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	15	8	120	22	11,5	253
Positive Ranks	0	0	0	0	0	0
Ties	0			0		
Total	15			22		

Tabell 13: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (kapitalens omløpshastighet)

Analysene våre viser at det ikke foreligger noen tilfeller hvor kapitalens omløpshastighet etter IAS 17 er lavere enn kapitalens omløpshastighet etter IFRS 16. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2.

EBITDA-margin

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	0	0	0	0	0	0
Positive Ranks	15	8	120	22	11,5	253
Ties	0			0		
Total	15			22		

Tabell 14: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (EBITDA-margin)

Analysene våre viser at det ikke foreligger noen tilfeller hvor EBITDA-marginen etter IAS 17 er høyere enn EBITDA-marginen etter IFRS 16. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2.

EBIT-margin

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	3	11	33	2	17,5	35
Positive Ranks	12	7,25	87	19	10,32	196
Ties	0			1		
Total	15			22		

Tabell 15: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (EBIT-margin)

Analysene våre viser at på 3 av selskapene i sektoren IT så er EBIT-marginen høyere etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Analysene viser videre at på 12 av selskapene så er EBIT-marginen høyere etter IFRS 16 enn IAS 17.

I industrisektoren viser analysene våre at 2 av selskapene har høyere EBIT-margin etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Videre viser de at på 19 av selskapene så er EBIT-marginen høyere etter IFRS 16 enn IAS 17, og at i 1 av tilfellene så er EBIT-marginen uendret fra IAS 17 til IFRS 16. Dette er ikke helt tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2. Likevel kan vi se at på flertallet av selskapene så er EBIT-marginen økt, fremfor redusert. I de tilfellene hvor EBIT-marginen er redusert er endringen marginal.

Rentedekningsgrad

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	10	7,4	74	17	11,82	201
Positive Ranks	5	9,2	46	5	10,4	52
Ties	0			0		
Total	15			22		

Tabell 16: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (Rentedekningsgrad)

Analysene våre viser at på 10 av selskapene i sektoren IT så er rentedekningsgraden høyere etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Analysene viser videre at på 5 av selskapene så er rentedekningsgraden høyere etter IFRS 16 enn IAS 17.

I industrisektoren viser analysene våre at 17 av selskapene har høyere rentedekningsgrad etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Videre viser de at på 5 av selskapene så er rentedekningsgraden høyere etter IFRS 16 enn IAS 17. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2, altså at det ville variere fra selskap til selskap basert på den enkeltes vurdering av leieavtalene. Basert på resultatene kan vi likevel konkludere med at det foreligger størst sannsynlighet for at rentedekningsgraden øker som følge av overgangen til den nye standarden.

ROCE %

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	10	8,65	86,5	12	12,25	147
Positive Ranks	5	6,7	33,5	9	9,33	84
Ties	0			1		
Total	15			22		

Tabell 17: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (ROCE %)

Analysene våre viser at på 10 av selskapene i sektoren IT så er ROCE % høyere etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Analysene viser videre at på 5 av selskapene så er ROCE % høyere etter IFRS 16 enn IAS 17.

I industrisektoren viser analysene våre at 12 av selskapene har høyere ROCE % etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Videre viser de at på 9 av selskapene så er ROCE % høyere etter IFRS 16 enn IAS 17, og i 1 av tilfellene så er ROCE % uendret. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2, altså at det ville variere fra selskap til selskap basert på den enkeltes vurdering av leieavtalene. Basert på resultatene kan vi likevel konkludere med at det foreligger størst sannsynlighet for at ROCE % vil reduseres som følge av overgangen til den nye standarden.

ROE %

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	10	6,6	66	16	10,38	166
Positive Ranks	2	6	12	4	11	44
Ties	3			2		
Total	15			22		

Tabell 18: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (ROE %)

Analysene våre viser at på 10 av selskapene i sektoren IT så er ROE % høyere etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Analysene viser videre at på 2 av selskapene så er ROE % høyere etter IFRS 16 enn IAS 17, og i 3 av tilfellene så er ROE % uendret.

I industrisektoren viser analysene våre derimot at 16 av selskapene har høyere ROE % etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Videre viser de at på 4 av selskapene så er ROE % høyere etter IFRS 16 enn IAS 17, og i 2 av tilfellene så er ROE % uendret. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2, altså at det ville variere fra selskap til selskap basert på den enkeltes vurdering av leieavtalene. Basert på resultatene kan vi likevel konkludere med at det foreligger størst sannsynlighet for at ROE % vil reduseres som følge av overgangen til den nye standarden.

Likviditetsgrad

Rangering						
	IT			Industri		
SPSS	N	Mean Rank	Sum of Ranks	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Negative Ranks	15	8	120	22	11,5	253
Positive Ranks	0	0	0	0	0	0
Ties	0			0		
Total	15			22		

Tabell 19: Wilcoxon Signed-Rank - Rangering (Likviditetsgrad)

Analysene i begge sektorene viser at på alle de 37 selskapene vi har analysert så er likviditetsgraden større etter IAS 17 enn etter IFRS 16. Dette er i tråd med de forventningene vi hadde til nøkkeltallene som er beskrevet i punkt 2.5.2.

4.3.4 Wilcoxon Signed-Rank test – Test statistikk

I tillegg til gjennomgangen av rangeringene vi har gjennomgått ovenfor, har vi også innhentet informasjon angående test statistikkene. Test statistikken sier noe om hvorvidt vi skal forkaste nullhypotesen eller ikke.

Gjeldsgrad

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-3,408	-4,107
Asymp. Sig (2-tailed)	0,001	0,000

Tabell 20: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (gjeldsgrad)

Analysene våre viser at vi har en P-verdi på gjeldsgraden mellom 0,000 og 0,001 og er lavere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

Kapitalens omløpshastighet

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-3,409	-4,107
Asymp. Sig (2-tailed)	0,001	0,000

Tabell 21: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (kapitalens omløpshastighet)

Analysene våre viser at P-verdien ligger mellom 0,000 og 0,001 på kapitalens omløpshastighet, og er lavere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

EBITDA-margin

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-3,408	-4,107
Asymp. Sig (2-tailed)	0,001	0,000

Tabell 22: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (EBITDA-margin)

Analysene våre viser at P-verdien på EBITDA-marginen ligger mellom 0,000 og 0,001, og er dermed lavere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

EBIT-margin

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-1,534	-2,799
Asymp. Sig (2-tailed)	0,125	0,005

Tabell 23: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (EBIT-margin)

Analysene våre viser at P-verdien på EBIT-marginen ligger på 0,125 i sektoren IT og er dermed høyere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det ikke foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16. P-verdien i sektoren industri ligger derimot på 0,005, og er lavere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

Rentedekningsgrad

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-0,795	-2,419
Asymp. Sig (2-tailed)	0,427	0,016

Tabell 24: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (rentedekningsgrad)

Analysene våre viser at P-verdien på rentedekningsgraden ligger på 0,427 i sektoren IT og er dermed høyere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det ikke foreligger en forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16. P-verdien i sektoren industri ligger derimot på 0,016 og er derfor lavere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

ROCE %

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-1,505	-1,095
Asymp. Sig (2-tailed)	0,132	0,273

Tabell 25: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (ROCE %)

Analysene våre viser at P-verdien på ROCE % ligger mellom 0,132 og 0,273, og er dermed høyere enn et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at vi kan konkludere med at det ikke foreligger en forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

ROE %

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-2,119	-2,277
Asymp. Sig (2-tailed)	0,034	0,023

Tabell 26: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (ROE %)

Analysene våre viser at P-verdien på ROE % ligger mellom 0,023 og 0,034, og er dermed lavere enn et signifikansnivå på 0,05 for begge sektorer. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

Likviditetsgrad

Test statistics		
	IT	Industri
SPSS	IFRS 16-IAS 17	IFRS 16-IAS 17
Z	-3,408	-4,107
Asymp. Sig (2-tailed)	0,001	0,000

Tabell 27: Wilcoxon Signed-Rank - Test statistikk (gjeldsgrad)

Analysene våre viser en P-verdi på likviditetsgraden ligger mellom 0,001 og 0,000, og er dermed lavere enn et signifikansnivå på 0,05 for begge sektorene. Det betyr at vi kan konkludere med at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16.

4.4 Oppsummering

Nedenfor har vi laget en oppsummering som viser hvordan de ulike nøkkeltallene i de to sektorene er blitt påvirket som følge av overgangen til den nye standarden.

Nøkkeltall	Oppsummering effekt av IFRS 16	
	IT	Industri
Gjeldsgrad	↑	↑
Kapitalens omløpshastighet	↓	↓
EBITDA-margin	↑	↑
EBIT-margin	↓	↑
Rentedekningsgrad	↑	↑
ROCE	↓	↓
ROE	↓	↓
Likviditetsgrad	↓	↓

Tabell 28: Oppsummering effekt av IFRS 16

Vi ser av oversikten at implementeringen av IFRS 16 stort sett har gitt like effekter i de to sektorene, med unntak av EBIT-marginen i IT-sektoren. Analysene våre viser at IT-sektoren har hatt en marginal nedgang i EBIT-margin. I og med at endringen er marginal anser vi det ikke som nødvendig å foreta videre gransking knyttet til hva som er årsaken bak nedgangen. I tillegg til dette så har EBIT-marginen i IT-sektoren på de fleste selskapene økt, og ikke blitt redusert.

Våre undersøkelser viser at noen av nøkkeltallene er forbedret, mens andre forverret. Stort sett vil ikke en økt gjeldsgrad eller en reduksjon i kapitalens omløpshastighet, ROCE, ROE og likviditetsgrad ses på som noe positivt fra selskapets side. Derimot kan en økning i EBITDA-margin, EBIT-margin og rentedekningsgrad bli sett på som noe positivt. Hvorvidt implementeringen kan anses som en fordel eller ulempe for selskapene er vanskelig å avgjøre på et overordnet nivå. Dersom ledelsen i et selskap er underlagt resultatorienterte bonusordninger vil en økt EBIT/EBITDA tilflyte ledelsen i positiv grad, mens en reduksjon i gjeldsgrad kan få konsekvenser for selskapets finansieringsmuligheter. En reduksjon i ROE derimot kan få konsekvenser for eiernes utbetaling av utbytte. Konsekvensene er totalt sett mange og avhenger av selskapets struktur og kapitalbehov.

IASB har i forkant av implementeringen av IFRS 16, uttalt at godene ved å implementere standarden er større enn ulempene. IASB uttalte blant annet at de hadde en forventning om at selskaper som tidligere hadde mange leieavtaler utenfor balansen, ville dra fordeler av å nå behandle alle leieavtaler på samme måte. Selv om selskapene har all informasjon om leieavtalene tilgjengelig, mente IASB at det foreligger en mulighet for at selskapene har lagt mindre vekt på effektiviteten av leieavtalene. Dette spesielt i de tilfellene hvor avgjørelser knyttet til leieavtalene er desentralisert. IASB forventet altså med andre ord at IFRS 16 skulle forbedre kvaliteten rundt den finansielle rapporteringen, spesielt for selskaper som hadde vesentlige leieavtaler som ikke var innregnet i balansen. Vurderingene til IASB tar ikke bare hensyn til hvordan dette påvirker selskapet selv, men legger også vekt på hvordan dette påvirker eksterne brukere av regnskapet. IASB har konkludert med at balanseføring av eiendeler og forpliktelser vil gi en mer troverdig representasjon av den finansielle stillingen til selskapet og økt åpenhet rundt selskapets forpliktelser og sysselsatt kapital. De mener altså at IFRS 16 vil resultere i forbedret beslutningstaking og sammenlignbarhet av finansiell informasjon på tvers av selskaper. IASB er ikke fremmed for at implementeringen av standarden kan medføre konsekvenser omkring lånefinansiering og brudd på covenantskrav (IASB, 2016). Vi har undersøkt hvordan långivere har hensyntatt overgangen til den nye standarden knyttet til akkurat dette, og fremgår av punkt 4.5

Analysene våre viser også at i de fleste tilfellene så har implementeringen av IFRS 16 ført til signifikante endringer i selskapenes nøkkeltall. Dette er ikke overraskende med tanke på at det har vært store endringer i flere av nøkkeltallene som følge av overgangen til den nye standarden. Årsaken til dette er at mange av selskapene tidligere har holdt flere av sine leieavtaler utenfor balansen, som vil si at disse har vært klassifisert som operasjonelle. Det at det nå er signifikante endringer i selskapenes nøkkeltall viser at det er et vesentlig omfang av leieavtaler som tidligere er blitt holdt utenfor selskapenes regnskaper. Analysene våre viser at det har vært større endringer innenfor IT-sektoren enn for industri-sektoren. Dette skyldes trolig at industrivirksomheter har større behov for å disponere eiendeler for å utøve sin virksomhet, enn det IT-sektoren trolig vil være avhengig av.

Sammenligning mot tidligere forskning

Som nevnt innledningsvis i oppgaven er det i tidligere forskning blitt gjennomført analyser knyttet til hva slags effekt IFRS 16 vil komme til å få på selskapers regnskaps- og nøkkeltall. En artikkel i tidsskriftet *Magma* fra 2016 illustrerte effekten som den nye standarden ville få for børsnoterte foretak i Norge. Analysene deres viste den gang at noen av bransjene ville bli vesentlig påvirket av overgangen til ny standard, mens andre kun ville bli marginalt påvirket av overgangen fra IAS 17 til IFRS 16. Samlet sett så de at balanseførte eiendeler økte med i underkant av 7 %, med unntak av finanssektoren. Økningen i finanssektoren var en del større enn hva IASB hadde forutsett. Analysene deres viste også at overgangen til ny standard ville føre til en økning i EBIT og EBITDA. Dette kan også bekreftes av våre analyser basert på de faktiske regnskapstallene etter IFRS 16. I tillegg viste resultatene deres at forpliktelsene i balansen økte, noe som også gjenspeiles i våre analyser i form av økt gjeldsgrad (Mesrobian, Moen, & Stenheim, 2018).

I 2017 ble det også publisert en masteroppgave av to masterstudenter ved Universitetet i Agder, hvor de ved hjelp av en kapitaliseringsmodell beregnet seg frem til hvordan tallstørrelsene kom til å se ut når en gikk fra IAS 17 til IFRS 16. Deretter gjennomførte de analyser for å se hva slags effekt implementeringen av den nye standarden ville komme til å få på nøkkeltall hos selskaper registrert på Oslo Børs. Analysene deres viste at gjeldsgraden ville gå opp og at likviditeten ville reduseres som følge av overgangen. Dette er også i tråd med våre resultater. For nøkkeltall knyttet til fortjeneste (ROE og ROCE) estimerte de at påvirkningen ville være noe mindre, men at relativ endring ville gå i positiv retning. Dette er ikke i tråd med våre analyser, hvor vi har sett at nøkkeltallene ROE og ROCE hos de fleste selskapene reduseres som følge av overgangen til ny standard. De har ikke gjort noen analyse av nøkkeltallene EBIT og EBITDA, men har forutsett at EPS vil økes som følge av implementeringen av IFRS 16. Også dette er i tråd med resultatene av våre analyser (Gjersdal & Thorsdahl, 2017).

4.5 Resultater underproblemstilling

I forbindelse med innhenting av informasjon til underproblemstillingen vår ble det avholdt intervju med et utvalg långivere i Norge. I kapittel 3.3 har vi gjennomgått hvilke intervjuobjekter som har vært en del av utvalget til dette forskningsprosjektet. I dette kapitlet vil vi gjennomgå svarprosenten, kort oppsummering av intervjuobjektets bakgrunnsinformasjon og til slutt resultatene av intervjuene.

4.5.1 Svarprosent

I forbindelse med forskningen vår har vi sendt ut mail til 16 långivere i Norge. Forespørselene om intervju ble sendt ut til begge kjønn, men vi fikk kun tak i menn for gjennomføring av intervjuene. Oppgaven er skrevet i en periode som er hektisk for mange bransjer. Pandemien og situasjonen rundt covid-19 har ikke gjort det enklere for oss å få tak i intervjuobjekter. Ytterligere informasjon knyttet til covid-19 er beskrevet i kapittel 3.8.1. Dette har blant annet medført at potensielle intervjuobjekter ikke har svart, ikke har hatt tid eller mulighet til å delta på intervju. Det har også i enkelte tilfeller vært vanskelig for oss å komme i kontakt med riktige intervjuobjekter. Dette har også medført at potensielle intervjuobjekter har sagt at de ikke har riktig kompetanse for problemstillingen vår. Også flere av bankene vi har vært i kontakt med har ikke kunder som er underlagt IFRS. Som følge av disse utfordringene er det kun tre långivere som har stilt til intervju. Av totalt 16 långivere har vi mottatt svar fra 15 långivere. Det vil si at det kun er én långiver vi ikke har fått svar fra. Denne långiveren er blitt purret to ganger i tillegg til ordinær forespørsel.

4.5.2 Intervjuobjekter

Dato	Varighet	Type	Långiver
24.02.2020	Ca. 30 minutter	Personintervju	Långiver 10
03.03.2020	Ca. 30 minutter	Personintervju	Långiver 8
16.03.2020	Ca. 30 minutter	Telefonintervju	Långiver 4

Tabell 29: Avholdte intervju

Alle intervjuene skulle etter planen vært gjennomført ansikt til ansikt med intervjuobjektet, men i lys av situasjon rundt covid-19 som beskrevet i kapittel 3.8.1 ble det siste intervjuet gjennomført per telefon.

4.5.3 Bakgrunnsinformasjon om intervjuobjektene

I dette kapitlet vil vi presentere bakgrunnsinformasjon innhentet gjennom intervjuene med intervjuobjektene.

Intervjuobjekt	Arbeidstittel	Erfaring	Arbeidsområde
L8	Leder for bedriftsmarked.	Har vært 5 år i nåværende bank. Har tidligere arbeidet som revisor og arbeidet på bedriftsmarked i en annen bank.	Finansiell rådgivning mot bedriftsmarked med egen portefølje og leder for bedriftsmarked i sin bank.
L10	Kreditsjef på bedriftsmarked.	Har hatt nåværende stilling i 3 år og har arbeidet i samme bransje i 35 år både på bedrifts- og personmarked i tre ulike banker.	Finansiell rådgivning mot bedriftsmarked med egen portefølje og leder for kredittavdeling i sin bank.
L4	Ansvarlig bedriftsmarked Sørlandet.	Hatt nåværende stilling i 12 år og totalt 40 års erfaring innen bank og finans.	Leder og ansvarlig for bedriftsmarked Sørlandet.

Tabell 30: Presentasjon av intervjuobjekter

Alle långiverne som svarte positivt på forespørsel om intervju tilhørte Kristiansandsområdet. Samtlige av intervjuobjektene hadde ledende stillinger innenfor bedriftsmarkedet i banken og hadde minst 10 års erfaring innen bank eller finans.

4.5.4 Presentasjon av våre funn

I det påfølgende kapitlet skal vi presentere funnene våre som skal besvare vår underproblemstilling. Våre funn er hentet fra de tre semistrukturerte intervjuene vi har avholdt. Intervjuobjektene som er beskrevet ovenfor har relativt lik stilling og bakgrunn. Dette gjør det mulig for oss å belyse eventuelle likheter eller forskjeller mellom de ulike långiveres vurderinger. For at vi enkelt skal kunne skille mellom långiverne, er disse blitt klassifisert med bokstaven L for långiver, etterfulgt av et tall for å skille dem fra hverandre.

Spørsmålene våre innledningsvis startet med å kartlegge intervjuobjektets bakgrunn og deres kjennskap til IAS 17, IFRS 16 og deres vurderinger knyttet til konsekvensen omkring implementeringen av ny standard. Dette ble gjort for å få innsyn i intervjuobjektets kjennskap til standardene.

I hoveddelen gikk vi dypere inn på långivers tilnærming til standarden. Ettersom ikke alle intervjuobjektene har vært borte i situasjoner der de har måttet foreta vurderinger som følge av implementeringen av ny standard, la vi frem ulike scenarioer for långiverne. Dette ble gjort for å få frem hvordan långiver ville ha handlet og foretatt vurderinger dersom situasjonen skulle oppstått. Vi var dermed også interessert i å se hvordan långiverne tidligere har håndtert andre lovendringer som har medført endringer i kundenes finansielle situasjon.

Gjennomgangen med L8 viste at han hadde god kjennskap til standarden for leieavtaler og hadde i tillegg kunder som var regulert av dette regelverket. Långiver hadde selv best kjennskap til de internasjonale regnskapsreglene som eiendomsbransjen var underlagt. Selv om långiver ikke hadde vært stort borte i den nye standarden tidligere, anså långiver det som svært sannsynlig at denne problemstillingen ville dukke opp på et senere tidspunkt.

Gjennomgangen med L10 viste noe mindre kjennskap til IFRS. Dette ettersom långiver ikke hadde mange kunder som var underlagt dette regelverket. Han mente likevel at denne var aktuell for hans klienter. Dette på bakgrunn av at det oppstår andre lovendringer som må hensyntas på samme måte som den nye standarden for leieavtaler. Gjennomgangen med L4 viste kjennskap til IFRS, men på et overordnet nivå. Långiver var kjent med leasing, og derav problemstillingen, men hadde et svært begrenset omfang av kunder som var underlagt IFRS.

Etter å ha kartlagt intervjuobjektene kjennskap til den nye standarden gikk vi videre inn på hvordan den enkelte långiver vurderte slike situasjoner. Vi ønsket å få kjennskap til hvordan endringer i regnskapstall som følge av endrede regnskapsregler ble hensyntatt. I tillegg ønsket vi å innhente informasjon om hvordan påvirkningen på nøkkeltallene blir hensyntatt i vurderinger omkring brudd på covenantskrav.

L8 ga uttrykk for at de først og fremst vurderte selskapet på et overordnet nivå når de foretok vurderinger omkring långivning. De så først og fremst på selskapets drift, og deretter på selskapets betalingsevne. Det viktigste for långiver var selvfølgelig at kunden hadde mulighet til å betale tilbake lånet, og ville således ikke påvirkes av nøkkeltallene til selskapet.

L8 så på hva selskapet hadde av eiendeler som kunne selges, pantsettes og andre likvide midler som virksomheten kunne benytte for å betjene lånet. Dette for å vite at kunden hadde noe å gå på dersom selskapet ville oppleve nedgangstider. L8 hadde krav til hvilket nivå de finansielle nøkkeltallene skulle ligge på, men at disse ville være avhengig av bransjen virksomheten opererte i. Långiver var åpen om at dersom en kunde havnet i brudd som følge av endringer i lovverket eller standarder, ville det blitt foretatt ny vurdering av betingelsene. Overordnet mente L8 at endringer i standarden ikke vil ha noen direkte påvirkning på hvorvidt kunden ville få kreditt eller ikke, men at standarden heller vil bidra til å synliggjøre de forpliktelsene som kunden allerede hadde. L8 mente likevel at det teoretisk kunne påvirke noe, ettersom långiver ble mer oppmerksom på selskapets forpliktelser. Han sier også at de alltid leser notene før de gjør vurderinger, men er åpen om at ikke alle rådgivere nødvendigvis har den nødvendige kompetansen til å identifisere leiekontrakter i notene dersom disse ikke har vært balanseført.

Gjennomgangen med L10 tilsier at virksomheten først og fremst fokuserer på kundens betalingsevne og kontantstrøm når de vurderer långivning. Deretter ser de på hvordan selskapet disponerer eiendeler. Dersom kunden i stor grad leier eiendeler og dermed har begrenset eiendeler å pantsette, legges det ofte inn et kausjonsansvar.

Gjennomgangen med L4 avdekket at selskapet generelt legger til grunn fire vurderingskriterier ved långivning. (1) Internrisiko. Dette innebærer en vurdering av ledelsen, styringssystemer, vurdering av styret med videre. (2) Markedsrisiko. Dette innebærer vurderinger omkring bedriftens posisjon i markedet, hvilke risikoer som ligger i markedet som kunden befinner seg i, hvilket segment kunden er i og hvilke risikoer det medfører. (3) Finansielle nøkkeltall. Her er långiver opptatt av soliditet, gjeldsbetjeningsevne og likviditet. Her gjør långiver egne analyser basert på kundens regnskap og budsjetter. Det innebærer at de også legger et «worst-case-scenario» til grunn. Det viktigste for L4 er som for de andre långiverne, altså betalingsevne. På bakgrunn av dette mente L4 at en lovendring ikke vil medføre noen konsekvenser for innvilgning av lån eller brudd på covenantskrav. Han mener en lovendring kun medfører at regnskapet bør leses på en annen måte. Ettersom den nye standarden kan påvirke selskapets nøkkeltall negativt, vil långiver foreta manuelle justeringer dersom det blir aktuelt.

Ettersom den nye standarden kan medføre endringer i nøkkeltall og finansiell informasjon, kan dette bidra til at noen selskaper kommer i brudd med covenantskrav. Vi var derfor interessert i å høre hvordan långiverne på et overordnet nivå har håndtert disse og hvordan de følger opp om et selskap er kommet i brudd med covenantskrav.

Basert på intervjuet med L8 kom det frem at långiver årlig utførte kontroller av covenantskrav på kunder som var å anse som av vesentlig størrelse. På de aller største kundene ble det utført hyppigere kontroll, gjerne kvartalsvis. De innhentet da dokumentasjonen fra kunden selv og utførte manuelle kontroller. Basert på erfaring hadde de lite forekomster av brudd på covenantskrav, men at dette kunne skje. På de største kundene var det minimalt med brudd, og dette var trolig på grunn av revisjonsplikten og bedre internkontroll. Utover de finansielle kravene hadde L8 også krav i forhold til eierendringer. Dersom selskapet skulle gjøre endringer på eiersiden måtte dette godkjennes av långiver. Långiver var spesielt opptatt av tillit til eieren i selskapet. Ved vurderinger omkring kassekreditt så de også på verdier av kundefordringene i selskapet.

L10 forklarte at de ikke hadde noen spesifikke rutiner på hvordan brudd på covenantskrav skulle avdekkes utover engasjementfornyelsen. Engasjementsfornyelsen ble gjennomført en gang i året. Denne gjennomgangen gjennomføres kun på de største kundene, da dette er en manuell og omfattende jobb. L4 forklarte at de foretar en gjennomgang av de største kundene i forbindelse med brudd på covenantskrav, men at det hovedsakelig er kundens ansvar å informere om at de er kommet i brudd. L4 oppga ikke spesifikke krav, men la til grunn at de er opptatt av betryggende betalingsevne og tilfredsstillende likviditet. De har også noen krav til endringer på eiersiden utover de finansielle kravene.

Avslutningsvis ba vi alle långiverne å komme med egne kommentarer dersom det var noe de ønsket å tilføye. L10 tilføyde at kompetansen til ledelsen og eier er viktig, ettersom det er disse långiver er i tett dialog med. L10 mente det kan foreligge svakheter i kommunikasjonen, hvor endringer i regnskap og revisjon ikke blir kommunisert videre. De merker at dette ofte er tilfelle for selskaper av mindre størrelse og blir av långiver ansett som en svakhet. Dette på grunn av at långiver ikke har ledig kapasitet til å holde seg oppdatert på alle lovendringer som er foretatt i bransjer som kundene er omfattet av. L8 sa at de fra tidligere av hadde erfaring med å måtte tilpasse seg regelendringer, og trakk særlig frem vurdering av eiendeler til virkelig verdi. De vil kontinuerlig oppdatere seg på lovendringer som påvirker deres kunder. L4 tilføyde at den interne risikoen for kunden ofte er undervurdert og at det her bør gjøres en grundig sjekk. Ved gjennomgang av konkurser har långiver lagt merke til at dette er noe som er blitt oversett.

5. Konklusjon og avsluttende bemerkninger

5.1 Konklusjon hovedproblemstilling

Vi har gjennomgående i vår masteroppgave undersøkt effekten implementeringen av IFRS 16 har hatt for nøkkeltallene til to utvalgte sektorer på Oslo Børs.

Problemstillingen vi har undersøkt er:

«Hvordan har den nye regnskapsstandarden for leieavtaler påvirket nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs, med fokus på IT- og industrisektoren?»

Ved hjelp av 4.kvartalsrapportene, årsregnskapet for 2019 og informasjon innhentet fra selskapene selv har vi fått oversikt over hvordan regnskapstallene ville sett ut dersom IAS 17 fortsatt hadde vært gjeldende regnskapsstandard. Regnskapstallene etter IAS 17 er dermed sammenlignet med tallene som er oppgitt i regnskapet til selskapene for 2019. Vi har deretter beregnet hvordan nøkkeltallene ville sett ut etter IFRS 16 og IAS 17, og sett på endringen mellom de to standardene.

Analysene som vi har gjennomført i denne masteroppgaven viser at de fleste nøkkeltallene er vesentlig endret som følge av implementeringen av den nye standarden. De viser en økning i nøkkeltallene gjeldsgrad, EBITDA-margin, EBIT-margin og rentedekningsgrad, med unntak av nedgang i EBIT-marginen i IT-sektoren. Tilsvarende viser analysene våre at vi har hatt en nedgang i nøkkeltallene kapitalens omløpshastighet, ROCE %, ROE % og likviditetsgrad. Noen av endringene i nøkkeltallene er positive for selskapet, mens andre er negative for selskapet. Hvorvidt de anses som positive eller negative kommer an på hva de enkelte selskapene legger vekt på. Endrede nøkkeltall kan medføre at et selskap kommer i brudd på covenantskrav. Dette er blant annet blitt nærmere undersøkt i underproblemstillingen vår, hvor konklusjonen er nærmere omtalt i avsnittet 5.2.

Vi har også utført statistiske tester i SPSS for å se om det er signifikante forskjeller mellom nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16. Konklusjonen vår ble at vi måtte forkaste nullhypotesen vår på de fleste nøkkeltallene. Det vil si at det foreligger en signifikant forskjell i nøkkeltallene før og etter implementeringen av IFRS 16. Dette med unntak av ROCE % både i IT og industri sektoren, og nøkkeltallene EBIT-margin og rentedekningsgrad i IT-sektoren. På disse foreligger det ingen signifikant forskjell i nøkkeltallene.

5.2 Konklusjon underproblemstilling

Vi har gjennomgående i vår masteroppgave undersøkt hvordan långivere har hensyntatt overgangen til IFRS 16.

Problemstillingen vi har undersøkt er:

«Hvordan hensyntar långivere overgangen til den nye regnskapsstandarden for leieavtaler når de skal vurdere långivning til foretak underlagt IFRS og ved brudd på covenantskrav?»»

For å finne ut hvordan långiver har hensyntatt overgangen til den nye standarden har vi avholdt intervjuer med et utvalg av långivere. Som følge av situasjonen rundt covid-19 har vi i tillegg stått ovenfor en del utfordringer som nevnt avslutningsvis i kapittel 3. Pandemien har blant annet medført utfordringer med å skaffe intervju med et større antall långivere. På grunn av dette har vi kun grunnlag for å konkludere basert på et fåtall av intervjuobjekter.

Vi så at det var flere momenter som var gjennomgående for alle intervjuobjektene. Vi så blant annet at det var kundens betalingsevne som var viktigst for långiver. I tillegg har vi sett at mange av vurderingene som blir tatt er basert på skjønn og at man i stor grad vurderer hver enkelt kunde, uavhengig av hvilke regnskapsregler som er blitt endret. Långiverne er også gjennomgående enige om at overgangen til den nye standarden ikke vil få konsekvenser for mulighetene til å ta opp lån. Långiverne er oppmerksomme på at selskapets leieavtaler, herunder eiendeler og forpliktelser skal balanseføres etter den nye standarden, og at dette kan få konsekvenser dersom långiver tidligere ikke har vært oppmerksom på avtaler som før var klassifisert som operasjonelle.

Utover dette har vi også sett at oppfølging omkring brudd på covenantskrav varierte ut fra størrelsen på kunden. Dette ble stort sett kun kontrollert på de aller største kundene, hvor også hyppigheten av kontrollen var avhengig av størrelsen på kunden. Samtidig ble det også nevnt at de største kundene var de selskapene som hadde best internkontroll og bedre oppfølging i form av kontroll fra regnskapsfører og/eller revisor. Det kan dermed stilles spørsmål til hvordan overholdelsen er blant de minste kundene.

5.3 Videre forskning

Vi har underveis i forskningen kommet på flere vinklinger i oppgaven som vi kunne gått dypere til verks på. På grunn av tidsmessige begrensninger underveis i oppgaven har det ikke vært mulig for oss å dekke alle mulige vinklinger.

Vi synes det hadde vært interessant å se om den nye standarden har ført til bedre sammenlignbarhet mellom selskapene med- og uten leieavtaler. Det å se om lik klassifisering av leieavtaler vil føre til bedre sammenlignbarhet og dermed mer nyttig informasjon til brukerne av regnskapet. I tillegg hadde det vært spennende å se om implementeringen har påvirket regnskapsbrukerne og om disse er fornøyd med den nye standarden som er tredd i kraft.

Etter IFRS 16 skal nesten alle leieavtaler balanseføres, hvor det eneste unntaket for balanseføring er leieavtaler av lav verdi eller leieavtaler som er kortsiktige. Det hadde vært interessant å se om implementeringen av IFRS 16 har ført til at flere selskaper velger mer kortsiktige leieavtaler eller leieavtaler av lav verdi for å unnlate balanseføring.

Statistikken i oppgaven vår viser at 85 % har valgt modifisert retrospektiv metode ved implementeringen av IFRS 16 og 2 % av selskapene har valgt full retrospektiv metode. Resterende selskaper på Oslo Børs har ikke oppgitt valg av metode eller har ikke leieavtaler som er av vesentlig betydning. Det hadde vært interessant å undersøke hvorfor de fleste selskapene velger modifisert retrospektiv metode, og om dette har noen påvirkning på brukerne av regnskapet. Ved bruk av modifisert retrospektiv metode vil ikke sammenligningstallene omarbeides, men hele effekten på inngående balanse kommer på egenkapitalen i overgangsåret.

Gjennom intervjuene våre så vi at långivers kontroll omkring overholdelse av covenantskrav hovedsakelig kun ble kontrollert på de største kundene. Samtidig ble det også sagt at det var de største kundene som hadde best internkontroll og oppfølging av revisor og/eller regnskapsfører. Det kunne derfor være interessant å se på hvordan de minste kundene overholder covenantskrav, og hvordan bankene hensyntar eventuelle brudd på covenantskrav i dette segmentet.

6. Litteratur og kilder

6.1 Referanser

- Accounting simplified . (n.d.). *Accounting simplified*. Retrieved from Recognition Criteria of Assets : <https://accounting-simplified.com/assets-recognition.html>
- Askheim, O. G., & Grenness, T. (2008). *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag* . Oslo: Universitetsforlaget .
- Baksaas, K. M. (2016, Februar 5). *Revisjon - en viktig samfunnsordning*. Retrieved from Econa: <https://www.econa.no/revisjon-en-viktig-samfunnsordning>
- Bennet, B., & Bradbury , M. (2003, Juni 19). Capitalizing Non-cancelable Operating LEases . doi:10.1111/1467-646X.00091
- Bondarenko, P. (2016, Februar 05). *Enron scandal*. Retrieved from Britannica: <https://www.britannica.com/event/Enron-scandal>
- Cornaggia, K., Franzen, L., & Simmin, T. (2010, September 21). *Bringing leased assets onto the balance sheet*. Retrieved from SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1680077&download=yeshttps://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1680077&download=yes
- Dahl, G. (n.d.). *Lederkilden*. Retrieved from Rentedekningsdrag: <https://www.lederkilden.no/tema/rentedekningsgrad>
- Deloitte. (n.d.). *IASB har endelig vedtatt IFRS 16 leieavtaler*. Retrieved from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/audit/IASB-har-vedtatt-ny-IFRS-16-om-leieavtaler.pdf>
- Ernst & Young . (2020, April 29). *Endring i leiekontraktene - IASB foreslår et unntak til IFRS 16*. Retrieved from Ernst & Young: https://www.ey.com/no_no/covid-19/endring-i-leiekontraktene---iasb-foreslar-et-unntak-til-ifrs-16
- Ernst og Young. (2011). *IFRS i Norge: tema- og bransjeartikler*. Ernst og Young.
- Fangen, K. (2011). *Mange ulike metoder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag .
- Fardal, A. (2007, 3). IFRS og norske regnskapsregler . *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* .
- Finansieringsselskapenes Forening . (2020). *Finansieringsselskapenes Forening* . Retrieved from Leasing .
- Finanskatalogen. (2017, Juni 21). *EBITDA - hva betyr det?* Retrieved from Finanskatalogen: <https://finanskatalogen.wordpress.com/2017/06/21/ebitda-hva-betyr-det/>
- Gjersdal, E., & Thorsdahl, L. (2017). *IFRS 16 - Hvordan vil den nye standarden for leieavtaler påvirke nøkkeltall hos selskap registrert på Oslo Børs?* Universitetet i Agder. Retrieved from <https://uia.brage.unit.no/uia->

xmlui/bitstream/handle/11250/2454794/Gjersdal%2c%20Eline%20og%20Thorsdahl%2c%20Linn.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR3xHwFCgcuMCKdF6re_V8S7SWmqvQ7mQHypoS3-FGUiG7OIf_vkvHtbIrl

- Hammerfrø, H. (2015, Juli). faresignaler i regnskapet . *Revisjon og Regnskap* , pp. 23-27.
- Holm, J. (2017, Desember 3). *Hva kjennetegner en sunn bedrift?* Retrieved from Monner: <https://blogg.monner.no/hva-kjennetegner-en-sunn-bedrift/>
- IAS Plus. (n.d.). *IFRIC 4 - Determining Whether an Arrangement Contains a Lease* . Retrieved from Deloitte : <https://www.iasplus.com/en/standards/ifric/ifric4>
- IASB . (2013). *Summary of investor outreach* . Retrieved from IFRS: <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/educational-materials/lessee-accounting-investor-outreach-summary-may-to-september-2013.pdf>
- IASB . (n.d.). *International Accounting Standard* .
- IASB. (2016, Januar). *IFRS 16 Effect Analysis* . Retrieved from IFRS: <http://www.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>
- IASB. (2018, Mars). *Conceptual Framework*. Retrieved from The Conceptual Framework for Financial Reporting .
- IASB. (2020, Mai). *Exposure Draft and comments letters: Covid-19-Related Rents Concessions*. Retrieved from IFRS: <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/ifrs-16-and-covid-19/comment-letters-projects/exposure-draft-and-comment-letters-covid-19-related-rent-concessions/#consultation>
- IASB. (2020, April 17). *IASB amends work plan and proposes amendment to IFRS 16*. Retrieved from IFRS: <https://www.ifrs.org/news-and-events/2020/04/iasb-amends-work-plan-and-proposes-amendment-to-ifrs-16/>
- IASB. (2020, April). *IFRS 16 and covid-19*. Retrieved from IFRS : <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/ifrs-16-and-covid-19/>
- IASB. (2020). *International Accounting Standard Board* . Retrieved from IASB: <https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/#meetings>
- IASB. (2020, MAy 15). *Supplementary IASB Update May 2020 - Covid-19-related matters*. Retrieved from IASB: <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/iasb-updates/supplementary-may-2020/>
- IASB. (2020, April). *Supplementary IASB Update April 2020 - Impact of covid-19*. Retrieved from IFRS: <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/iasb-updates/supplementary-april-2020/#3>
- IASplus. (n.d.). *IASplus - About the international Accounting Standards Committee (IASC)*. Retrieved from Deloitte: <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25>
- IG Trading. (n.d.). *ROCE definisjon*. Retrieved from IG Trading : <https://www.ig.com/no/trading-ordliste/roce-definisjon>

- ISA 200.3. (n.d.). *Revisjonsstandardene (ISA)*. Retrieved from Revisorforeningen:
<https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- ISA 200.7. (n.d.). ISA 200. *Overordnede mål for den uavhengige revisor og gjennomføringen av en revisjon i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene*.
- Kinserdal, F. (2017, Januar). Hva er regnskapsmanipulasjon, og hvordan kan den best avdekkes? . *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* , pp. 69-78.
- Kinserdal, H. (2019, 1). Nytt konseptuelt rammeverk fra IASB . *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* , pp. 54-64.
- Kristoffersen , T. (2008). *Regnskapsteori med introduksjon til internasjonale regnskapsstandarder (IFRS)*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvifte, S. S., & Johnson, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S., Puri, A., Strandvold, A., & Daltveit, V. (2019, 6). Fokus på implementeringen av IFRS 16 - Praksisundersøkelsen 2019. *Revisjon og regnskap*.
- Ledernytt. (2007, Desember 3). *Leasing - Større handlefrihet eller kostbar affære?* Retrieved from Kursagenten: <https://www.kursagenten.no/artikkel/Leasing-Storre-handlefrihet-eller-kostbar-affare-1398>
- Lovdata. (n.d.). *Lovdata*. Retrieved from forskrift om gjennomføring av EØS-regler om vedtatte internasjonale regnskapsstandarder :
https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2004-12-17-1852/KAPITTEL_1-2-12#KAPITTEL_1-2-12
https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2004-12-17-1852/KAPITTEL_1-2-12#KAPITTEL_1-2-12
- Maldan, N., Midttun, J., & Jordbræk, R. (2016, Januar). Børsnotering eller ikke? *Praktisk økonomi og finans*, pp. 90-98. Retrieved from Deloitte .
- Mesrobian, H., Moen, K. T., & Stenheim, T. (2018, Januar). Effekter av ny leasingstandard IFRS 16 for børsnoterte foretak i Norge . *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* , pp. 25-34.
- Oppi, N. S. (2016, Februar). Effekten av ny leasingsstandard . *Revisjon og Regnskap* , pp. 19-21.
- Oslo Børs. (2010, Oktober 25). *Plikt til å anvende IFRS i årsregnskapet for norske utstedere som ikke har konsernregnskapsplikt*. Retrieved from Oslo Børs:
<https://www.oslobors.no/Oslo-Boers/Regelverk/Boerssirkulaerer-arkiv/6-2010-Plikt-til-aa-anvende-IFRS-i-aarsregnskapet-for-norske-utstedere-som-ikke-har-konsernregnskapsplikt.-Plikt-til-aa-etablere-revisjonsutvalg-for-alle-utstedere>
- Oslo Børs. (2019). *Historien i tekst og bilder* . Retrieved from Oslo Børs:
<https://www.oslobors.no/jubileum>

- Oslo Børs. (n.d.). *Om Oslo Børs*. Retrieved from Oslo Børs: <https://www.oslobors.no/Oslo-Boers/Om-Oslo-Boers>
- PricewaterhouseCoopers AS . (2016, April). *Ny IFRS-standard for regnskapsføring av leieavtaler*. Retrieved from PricewaterhouseCoopers AS : <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/ifrs/regnskapsforing-av-leieavtaler.pdf>
- PricewaterhouseCoopers AS . (2016, Desember 15). *Oslo Børs: Ikke lenger krav om kvartalsrapportering*. Retrieved from pwc.no: <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/oslo-bors-ikke-lenger-krav-om-kvartalsrapportering.html>
- PricewaterhouseCoopers AS . (2018, September). *Regnskapsføring av leiekontrakter etter IFRS 16*. Retrieved from PricewaterhouseCoopers AS : https://www.pwc.no/no/publikasjoner/regnskapsf%C3%B8ring-av-leiekontrakter-etter-ifrs-16.pdf?fbclid=IwAR0R4hhBs3oxuasfNcJTCrQTBgfQT_2eA3Hmwc3Ro5FmlZqxLU39LZq1Ubo
- PricewaterhouseCoopers AS . (2020, April 28). *IASB foreslår hasteendring i IFRS 16 for covid-19 relaterte leiereduksjoner*. Retrieved from PricewaterhouseCoopers AS : <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/iasb-foreslar-hasteendring-i-ifrs-16-for-covid-19.html>
- PricewaterhouseCoopers AS. (2016, April). *Ny IFRS-standard for regnskapsføring av leieavtaler*. Retrieved from pwc.no: <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/ifrs/regnskapsforing-av-leieavtaler.pdf>
- Pripp, A. H. (2015, September 8). Hvorfor p-verdien er signifikant. *Tidsskriftet - Den norske legeforening*. doi:10.4045
- ReadyRatios. (u.å). *International Accounting Standard Board (IASB)*. Retrieved from IFRS financial reporting and analysis software: https://www.readyratios.com/reference/accounting/international_accounting_standards_board_iasb.html
- Revisorforeningen. (2008). *Internasjonale regnskapsstandarder - en presentasjon av IFRS*. Oslo.
- Sander, K. (2019, September 15). *Deskriptivt design*. Retrieved from Estudie.no: <https://estudie.no/deskriptivt-design/>
- Sander, K. (2019, August 30). *Eksplorerende design*. Retrieved from Estudie.no.
- Sander, K. (2019, September 22). *Forskningsdesign*. Retrieved from Estudie.no: <https://estudie.no/hva-er-forskningsdesign/>
- Sander, K. (2019, September 15). *Kausalt design*. Retrieved from Estudie.no: <https://estudie.no/kausalt-design/>
- Sarstedt , M., & Mooi, E. (2014). *A Concise Guide to Market Research* . Springer .
- Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Stenheim, T., & Avlesen-Østli, E. (2018). *Årsregnskapet i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal.

- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research Methods For Business: A Skill Building Approach*, 7th Edition. United Kingdom: Wiley .
- Stancheva-Todorova, E., & Velinova-Sokolova, N. (2019, 1 Januar). IFRS 16 Leases and Its impact on Company's Financial Reporting, Financial Ratios and Performance Metrics . *Economic Alternatives* , pp. 44-62.
- Statistics Solutions. (UD). *Paired Sample T-test*. Retrieved from Statistics Solutions: <https://www.statisticssolutions.com/manova-analysis-paired-sample-t-test/>
- Stenheim, T., & Blakstad, L. (2012). *Regnskapsmanipulering - definisjon, forutsetninger og incentiver*. Retrieved from <https://openarchive.usn.no/usn-xmllui/bitstream/handle/11250/142361/Stenheim2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Stenheim, T., Sundkvist, C. H., & Opsahl, A. (2017, 1). Hva menes med regnskapskvalitet? *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* , pp. 64-68.
- Tofteland , A. (2014). *Finansregnskap - vurdering og analyse* . Bergen: Fagbokforlaget.
- U.S Securities and Exchange Comission. (2005). *Report and recommendations Pursuant to Section 401(c) of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 On Arrangements with Off-Balance Sheet Implications, Special Purpose Entities, and Transparency of Filings by Issuers* . Retrieved from U.S Securities and Exchange Comission : <https://www.sec.gov/news/studies/soxoffbalancerpt.pdf>
- Vigdel, L. R. (2016, Januar). Ny regnskapsstandard for leasing . *Magma - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse* , pp. 54-58.
- Visma. (n.d.). *Hva er et nøkkeltall?* Retrieved from Visma eAccounting: <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/n/nokkeltall/>
- Visma. (n.d.). *Hva er soliditet?* Retrieved from Visma : <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/s/soliditet/>
- Visma. (n.d.). *Likviditetsgrad 1*. Retrieved from Visma Økonomioversikt: https://help.visma.net/no_no/financial-overview/content/online-help/kpi-current-ratio.htm
- Økokrim. (09, Januar 16). *Regjeringen*. Retrieved from regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/fma/horingssvar/2008_10_09_nou_16_foretaksstyring/okokrim.pdf

7. Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Del 1: Generelt om intervjuobjektet

1. Hva er din stilling i virksomheten?
2. Hvor mange års erfaring har du i yrket ditt?
 - Hvor lenge har du arbeidet i banken?
 - Hvilken bakgrunn har du?

Del 2: Praksis av ny regnskapsstandard

3. På en generell basis, hvor kjent er du med IFRS og hvor mange av dine kunder er regulert av internasjonale regnskapsstandarder? (Eventuelt gjøre intervjuobjektet kjent med vilkår han ikke er kjent med).
4. Hva er hovedelementene som legges til grunn ved långivning av klienter i bedriftsmarkedet?
5. Hvor godt kjent er du med implementeringen av den nye standarden for leieavtaler (IFRS 16)?
6. Har dere virksomheten endret retningslinjer som følge av den nye standarden for leieavtaler (IFRS 16)?
 - Hensyntas standarden ved beregning av nøkkeltall?
 - Hensyntas standarden ved vurdering av brudd på covenantskrav?
 - Er det andre endringer eller utføres det andre tilnærminger knyttet til overgangen til den nye standarden for leieavtaler.
7. Blir det på noen måte tatt hensyn til at selskapene har fått ny standard knyttet til innregning av leieavtaler?
8. Har du fått henvendelser fra klienter som er omfattet av standarden med forespørsel om endringer i covenantskrav eller låneavtaler i forbindelse med overgangen til IFRS 16?
9. Tror du at den nye standarden vil påvirke muligheten for långivning negativt?
 - Spesielt med tanke på at det trolig vil påvirke nøkkeltall negativt og selskapet vil få en gjeldspost i balansen (kostnadsført tidligere).

Del 3: Avslutningsvis

10. Tror du banker (eller deres bank) i fremtiden vil gjøre ytterligere tilpasninger i forhold til den nye standarden?

11. Har du noe du ønsker å tilføye?

Vedlegg 2: Formeloversikt

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6	År 7
Leie	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000
Nåverdi	=C3	=D3/1,05^1	=E3/1,05^2	=F3/1,05^3	=G3/1,05^4	=H3/1,05^5	=I3/1,05^6

NPV =SUM(C4:I4)

Tabell 1: Minsteleie for eiendelen

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6	År 7
Leie	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000	1000000
År 1	=C32	=D32/1,05	=E32/1,05^2	=F32/1,05^3	=G32/1,05^4	=H32/1,05^5	=I32/1,05^6
År 2		=D32	=E32/1,05	=F32/1,05^2	=G32/1,05^3	=H32/1,05^4	=I32/1,05^5
År 3			=E32	=F32/1,05	=G32/1,05^2	=H32/1,05^3	=I32/1,05^4
År 4				=F32	=G32/1,05	=H32/1,05^2	=I32/1,05^3
År 5					=G32	=H32/1,05	=I32/1,05^2
År 6						=H32	=I32/1,05
År 7							=I32
	=SUM(C33:C39)	=SUM(D33:D39)	=SUM(E33:E39)	=SUM(F33:F39)	=SUM(G33:G39)	=SUM(H33:H39)	=SUM(I33:I39)

Tabell 2: Nåverdi år 1-7.

Leie	Forpliktelse 1.1	Avskrivning	Eiendel 1.1	Leiebetaling	Avdrag	Rente
År 1	=I40	=C44/7	=C44	1000000	=C44-C45	=F44-G44
År 2	=H40	=D44	=E44-D45	1000000	=C45-C46	=F45-G45
År 3	=G40	=D45	=E45-D46	1000000	=C46-C47	=F46-G46
År 4	=F40	=D46	=E46-D47	1000000	=C47-C48	=F47-G47
År 5	=E40	=D47	=E47-D48	1000000	=C48-C49	=F48-G48
År 6	=D40	=D48	=E48-D49	1000000	=C49-C50	=F49-G49
År 7	=C40	=D49	=E49-D50	1000000	=C50-C51	=F50-G50

Tabell 3: Eiendel og forpliktelse år 1-7.

Resultatregnskap	År 1	
	IAS 17	IFRS 16
Inntekter	43000000	43000000
Kostnader ex. leiebetaling	-37000000	-37000000
Leiebetaling	-1000000	0
EBITDA	=D63+D64+D65	=E63+E64+E65
Avskrivninger	0	=-867956
EBIT	=D66-D67	=E66+E67
Rentekostnad	-87000	-87000
Rentekostnad leieavtale	0	=-H44
Total rentekostnad	=SUM(D69:D70)	=SUM(E69:E70)
Resultat før skatt	=D68+D71	=E68+E71
Skattekostnad	=D72*0,22	=E72*0,22
Resultat etter skatt	=D72-D73	=E72-E73

Tabell 4: Resultatregnskap IAS 17 VS. IFRS 16.

Forskjeller i nøkkeltall				
<i>Nøkkeltall</i>	<i>IFRS 16</i>	<i>IAS 17</i>	<i>Endring</i>	<i>Endring %</i>
Gjeldsgrad	$=(F92+F93)/F91$	$=(F82+F83)/F81$	$=D103-E103$	$=F103/D103$
Kapitalens omløpshastighet	$=E63/D94$	$=D63/D84$	$=D104-E104$	$=F104/D104$
EBITDA - margin	$=E66/E63$	$=D66/D63$	$=D105-E105$	$=F105/D105$
EBIT - margin	$=E68/E63$	$=D68/D63$	$=D106-E106$	$=F106/D106$
Rentedekningsgrad	$=-E68/E71$	$=-D68/D71$	$=D107-E107$	$=F107/D107$
ROE	$=E74/F91$	$=D74/F81$	$=D108-E108$	$=F108/D108$
ROCE	$=E68/(F94-F93)$	$=D68/(F84-F83)$	$=D109-E109$	$=F109/D109$
Likviditetsgrad	$=D92/F93$	$=D82/F83$	$=D110-E110$	$=F110/D110$

Tabell 7: Endrede nøkkeltall som følge av overgang til IFRS 16.

Vedlegg 3: Data fra SPSS

1. Normalfordeling-Gjeldsgrad (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,317	15	,000	,713	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

2. Normalfordeling-Gjeldsgrad (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,432	22	,000	,330	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

3. Beskrivende statistikk-Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	1,45827	1,598639	,100	5,896
IFRS16	15	1,71240	1,775796	,113	6,138

4. Beskrivende statistikk-Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	2,08155	2,202087	,493	9,739
IFRS16	22	2,78114	4,057842	,582	19,690

5. Rangering-Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
	Positive Ranks	15 ^b	8,00	120,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

6. Rangering-Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
	Positive Ranks	22 ^b	11,50	253,00
	Ties	0 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

7. Test statistikk-Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-3,408 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

8. Test statistikk–Gjeldsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-4,107 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

9. Normalfordeling-Kapitalens omløpshastighet (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,316	15	,000	,687	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

10. Normalfordeling-Kapitalens omløpshastighet (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,303	22	,000	,611	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

11. Beskrivende statistikk-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	1,46000	,992925	,019	3,354
IFRS16	15	1,33120	,893359	,018	3,259

12. Beskrivende statistikk-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	,847400	,5766488	,0890	2,2908
IFRS16	22	,741718	,4814230	,0888	1,7591

13. Ranging-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	15 ^a	8,00	120,00
	Positive Ranks	0 ^b	,00	,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

14. Ranging-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	22 ^a	11,50	253,00
	Positive Ranks	0 ^b	,00	,00
	Ties	0 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

15. Test statistikk-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-3,409 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

16. Test statistikk-Kapitalens omløpshastighet-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-4,107 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

17. Normalfordeling–EBITDA-margin (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,479	15	,000	,382	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

18. Normalfordeling-EBITDA (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,381	22	,000	,413	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

19. Beskrivende statistikk–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	-6,17399	19,223311	-73,575	,139
IFRS16	15	-6,02315	18,782198	-71,871	,164

20. Beskrivende statistikk–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	,13301	,092056	,021	,331
IFRS16	22	,17597	,145624	,031	,710

21. Rangering–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
	Positive Ranks	15 ^b	8,00	120,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

22. Rangering–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
	Positive Ranks	22 ^b	11,50	253,00
	Ties	0 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

23. Test statistikk–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-3,408 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

24. Test statistikk–EBITDA-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-4,107 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

25. Normalfordeling-EBIT-margin (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,393	15	,000	,638	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

26. Normalfordeling-EBIT-margin (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,274	22	,000	,825	22	,001

27. Beskrivende statistikk-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	-6,50782	19,869050	-75,785	,117
IFRS16	15	-6,50804	19,854566	-75,730	,109

28. Beskrivende statistikk-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	,07550	,103158	-,112	,354
IFRS16	22	,07893	,104244	-,096	,381

29. Rangering-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	3 ^a	11,00	33,00
	Positive Ranks	12 ^b	7,25	87,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

30. Rangering-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	2 ^a	17,50	35,00
	Positive Ranks	19 ^b	10,32	196,00
	Ties	1 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

31. Test statistikk-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-1,534 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,125

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

32. Test statistikk-EBIT-margin-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-2,799 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,005

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

33. Normalfordeling-Rentedekningsgrad (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,480	15	,000	,377	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

34. Normalfordeling-Rentedekningsgrad (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,343	22	,000	,600	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

35. Beskrivende statistikk-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	-199,934380	629,4834498	-2353,5735	96,7843
IFRS16	15	-36,489380	108,4898928	-358,1765	31,3667

36. Beskrivende statistikk-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	6,067891	10,6000429	-2,3302	35,6486
IFRS16	22	3,569100	5,7484513	-1,6262	22,6271

37. Rangering-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	10 ^a	7,40	74,00
	Positive Ranks	5 ^b	9,20	46,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

38. Rangering-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	17 ^a	11,82	201,00
	Positive Ranks	5 ^b	10,40	52,00
	Ties	0 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

39. Test statistikk-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-,795 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,427

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

40. Test statistikk-Rentedekningsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-2,419 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,016

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

41. Normalfordeling-ROCE % (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,427	15	,000	,585	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

42. Normalfordeling-ROCE % (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,282	22	,000	,756	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

43. Beskrivende statistikk-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	-,06717	,678615	-1,799	1,005
IFRS16	15	-,10748	,612690	-1,741	,677

44. Beskrivende statistikk-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	,060655	,0828064	-,0773	,3461
IFRS16	22	,055155	,0714633	-,0629	,3019

45. Rangering-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	10 ^a	8,65	86,50
	Positive Ranks	5 ^b	6,70	33,50
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

46. Ranging-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	12 ^a	12,25	147,00
	Positive Ranks	9 ^b	9,33	84,00
	Ties	1 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

47. Test statistikk-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-1,505 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,132

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

48. Test statistikk-ROCE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-1,095 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,273

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

49. Normalfordeling-ROE % (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,325	15	,000	,744	15	,001

a. Lilliefors Significance Correction

50. Normalfordeling-ROE % (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,361	22	,000	,428	22	,000

a. Lilliefors Significance Correction

51. Beskrivende statistikk-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	-,101200	,6559109	-1,8204	,9013
IFRS16	15	-,105460	,6609779	-1,8243	,8973

52. Beskrivende statistikk-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	,052423	,1144759	-,1769	,3417
IFRS16	22	,038564	,1404550	-,3901	,3424

53. Ranging-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	10 ^a	6,60	66,00
	Positive Ranks	2 ^b	6,00	12,00
	Ties	3 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

54. Ranging-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	16 ^a	10,38	166,00
	Positive Ranks	4 ^b	11,00	44,00
	Ties	2 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

55. Test statistikk-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-2,119 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,034

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

56. Test statistikk-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-2,277 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,023

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

57. Test statistikk-ROE %-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-1,095 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,273

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

58. Normalfordeling-Likviditetsgrad (IT)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,328	15	,000	,719	15	,000

a. Lilliefors Significance Correction

59. Normalfordeling-Likviditetsgrad (Industri)

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Difference	,177	22	,070	,828	22	,001

a. Lilliefors Significance Correction

60. Beskrivende statistikk-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	15	2,12933	1,644225	,758	6,016
IFRS16	15	1,96107	1,472529	,728	5,545

61. Beskrivende statistikk-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
IAS17	22	1,46136	,937008	,551	5,078
IFRS16	22	1,35140	,920979	,536	4,912

62. Rangering-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	15 ^a	8,00	120,00
	Positive Ranks	0 ^b	,00	,00
	Ties	0 ^c		
	Total	15		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

63. Ranging-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
IFRS16 - IAS17	Negative Ranks	22 ^a	11,50	253,00
	Positive Ranks	0 ^b	,00	,00
	Ties	0 ^c		
	Total	22		

a. IFRS16 < IAS17

b. IFRS16 > IAS17

c. IFRS16 = IAS17

64. Test statistikk-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (IT)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-3,408 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

65. Test statistikk-Likviditetsgrad-Wilcoxon Signed-Rank (Industri)

Test Statistics^a

	IFRS16 - IAS17
Z	-4,107 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

Vedlegg 4: Refleksjonsnotat

Et av kravene ved utarbeidelse av masteroppgave ved Universitetet i Agder er å publisere et refleksjonsnotat som skal vedlegges oppgaven. Her skal forfatterne av avhandlingen gi en oppsummering av oppgavens tema og funn. Oppgavens tema skal her diskuteres med hensyn til UiAs fokusområder som er internasjonalisering, innovasjon og ansvarlighet.

Refleksjonsnotat I

Oppsummering

Masteroppgaven vår har omhandlet implementeringen av den nye standarden for leieavtaler (IFRS 16) og hvordan denne har påvirket nøkkeltallene til selskaper registrert på Oslo Børs. IFRS 16 trådte først i kraft 1. januar 2019. Det vil si at 2019 er det første året hvor de fleste selskapene på Oslo Børs tok i bruk den nye standarden. Likevel foreligger det er unntak ved at noen selskaper har tatt i bruk standarden på et tidligere tidspunkt.

Før IFRS 16 trådte i kraft var det IAS 17 som var det gjeldende regelverket for innregning og måling av leieavtaler. IAS 17 skilte mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler. Finansielle leieavtaler ga både en eiendel og en forpliktelse i balansen, samt avskrivninger og amortisert kost i resultatregnskapet. Operasjonelle leieavtaler derimot ga ingen eiendel eller forpliktelse som skulle innregnes i balansen, men en lineær periodisering av leiebetalingen i resultatregnskapet. Etter IFRS 16 ble det ikke gjort skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Standarden fjernet nærmest alle muligheter for å ikke balanseføre leieavtaler. På bakgrunn av dette har vi gjennomført analyser for å se hvordan implementeringen av den nye standarden har påvirket nøkkeltallene til et utvalg av selskaper registrert på Oslo Børs. Basert på våre undersøkelser er vi blitt gjort oppmerksomme på flere endringer i selskapets nøkkeltall, hvor de fleste av endringene var i tråd med det som var forventet.

I tillegg til dette har vi undersøkt hvordan långivere har hensyntatt overgangen til ny standard for leieavtaler. For å besvare underproblemstillingen vår har vi innhentet data i form av intervjuer. I de fleste tilfellene har svarene fra långiverne vært samstemte. Långiverne har ofte benyttet nøkkeltall i forbindelse med långivning, men ser også på helheten ved en eventuell vurdering av kreditt. De har vært enige om at dersom et selskap kommer i brudd på covenantskrav som følge av endring av regnskapsregler, vil ikke dette anses som et faktisk brudd. I slike tilfeller vurderer långiver om covenantskravene bør justeres som følge av endrede

regnskapsregler. Dette viser oss at långiverne i stor grad benytter skjønn ved vurdering av kreditt og brudd på covenantskrav, og ikke låser seg til at selskapet må ha forhåndsbestemte nøkkeltall.

Internasjonalisering

Masteroppgaven vår omhandler internasjonale regnskapsstandarder, både i form av IAS og IFRS. IAS er en forkortelse for «International Accounting Standard» og er internasjonale regnskapsstandarder utgitt av IASC (International Accounting Standards Committee). IFRS er en forkortelse for «International Financial Reporting Standard» og er internasjonale regnskapsstandarder utgitt av IASB (International Accounting Standard Board). De internasjonale regnskapsstandardene utgitt av IASC og IASB benyttes i store deler av verden. Det vil si at alle selskaper som benytter seg av de internasjonale regnskapsreglene i stor grad vil kunne sammenlignes mot hverandre. Det at alle disse selskapene går over til å innregne leieavtaler etter IFRS 16 medfører at selskapene i større grad blir mer sammenlignbare, ettersom de aller fleste må balanseføre både en eiendel og forpliktelse i balansen. Tidligere ble leieavtaler enten innregnet som operasjonelle- eller finansielle leieavtaler, noe som ga ulik regnskapsføring. Det vil si at implementeringen av IFRS 16 vil føre til større sammenlignbarhet mellom selskapene på tvers av landegrenser. Det at flere selskaper i verden benytter seg av de samme regnskapsreglene kan også medføre en bedre mulighet for selskaper og regnskapsbrukere å forstå regnskapene. Økt forståelse og sammenlignbarhet kan også potensielt øke globaliseringen.

I denne masteroppgaven har vi spesifikt valgt å se på selskaper som er registrert på Oslo Børs. Det fremgår et krav om at børsnoterte foretak må avlegge konsernets årsregnskap og delårsregnskap i henhold til IFRS. En av årsakene til at flere selskaper faktisk velger å børsnoteres er mulighetene for tilførsel av kapital eller ønsket om ekspansjon til større internasjonale markeder. Det vil si at Oslo Børs er en attraktiv markeds plass for selskaper med et internasjonalt fokus. Børsnotering fører blant annet til at aksjene blir mer likvide.

Innovasjon

Innovasjon er en ny idé eller oppfinnelse som har fått praktisk anvendelse. Det kan sies at innovasjon er nøkkelen til selskapers -og lands konkurransevne og bærekraftige vekst. (Kilde:<https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/forskning-og-innovasjon/hva-er-innovasjon/id526485/>).

IFRS 16 ble som sagt implementert 01. januar 2019, og er dermed å regne som en helt ny regnskapsstandard i 2019. På bakgrunn av dette kan vi på en måte si at standarden i seg selv er innovativ. IFRS 16 tar for seg nye måter å innregne leieavtaler på og er noe annerledes fra slik dette har vært utført tidligere. Noen av løsningene er tilsvarende løsningene som er blitt benyttet tidligere, men også noen kan sies å være innovative. Det vil si at analysene som er utført av oss tar for seg effekter som før ikke har vært beregnet på de faktiske regnskapstallene for 2019.

Regnskapsstandarder, slik som IFRS, vil hele tiden være i konstant utvikling for å gi best mulig beslutningsnytting informasjon for regnskapsbrukerne. Nye standarder vil ofte gi bedre løsninger som tidligere ikke har vært benyttet, og kan på den måten skape en tillit til brukerne av regnskapet. Det vil også alltid foreligge rom for forbedring av slike regnskapsstandarder, og vil komme mye tydeligere frem etterhvert som standarden blir tatt i bruk. Et forslag vil uansett være at flere ledende standardsettere setter seg sammen og blir enige om felles løsninger for innregning av leieavtaler på tvers av regnskapsspråk. Dette vil føre til best mulig sammenligning mellom selskaper på tvers av landegrenser, og kan igjen føre til bedre internasjonalt samarbeid.

Ansvarlighet

IASB som standardsetter har et ansvar overfor brukerne av regnskapet om at standardene deres er utformet på en måte som bedrer regnskapskvaliteten. Vi har gjennom dette masterstudiet hatt flere fag knyttet til temaene etikk, revisors rolle og regnskapsmanipulasjon. Standardsettere skal forebygge/forhindre muligheten til å drive med regnskapsmanipulasjon. En slik mulighet vil aldri bli helt fraværende, og det er der revisor kommer inn som samfunnet tillitsperson. Dette oppnås ved at revisor avgir en mening i revisjonsberetningen om hvorvidt regnskapet er utarbeidet i samsvar med gjeldende rammeverk for finansiell rapportering. Den norske revisorforeningen (DnR) har blant annet utarbeidet etiske regler for revisorer, hvor alle medlemmer forutsettes å etterleve det internasjonale etiske regelverket for revisorer innenfor

rammen av norsk lovgivning (Kilde: <https://revisorforeningen.no/fag/nyheter/dnrs-regler-om-etikk/>).

Avsluttende ord

Masteroppgaven har innebært mye arbeid løpende gjennom vårsemesteret 2020. Vi har tatt i bruk mye av den kunnskapen som vi har tilordnet oss gjennom regnskapsfagene i vårt masterstudie. Mye av det som vi har tilordnet oss av kunnskap gjennom denne masteroppgaven anser vi som veldig relevant i vårt videre arbeid som revisorer i PricewaterhouseCoopers AS. Vi har gitt mye egeninnsats og bygget på hverandres styrker og svakheter gjennom arbeidet med denne masteroppgaven. Vi kunne vært flinkere til å strukturert følge en plan underveis, men vi har likevel klart å komme i mål med oppgaven ved å ta visse forutsetninger. Det har på flere stadier underveis i oppgaven vært vanskelig å vurdere hvor lang tid gjenstående arbeid vil ta og dermed vanskelig å strukturere egen tid på en fornuftig måte.

Arendal, mai 2020

Nina Cathrine Christensen

Refleksjonsnotat II

Oppsummering

Masteroppgaven vår har vært siste del av vårt studium i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder. Kombinert med nyttig fagmessig informasjon fra studiet, har vi også tilegnet oss praktisk kompetanse fra arbeidslivet siden vi begge arbeider som revisorer. Dette har vært til stor hjelp både underveis i arbeidet med selve oppgaven, men også til å forankre valg av tema og problemstilling.

Masteroppgaven vår har omhandlet innføringen av den nye regnskapsstandarden for leieavtaler, IFRS 16, og hvordan denne har påvirket finansielle nøkkeltall for selskaper registrert på Oslo Børs. Vi benyttet en analytisk tilnærming, og så på endring i nøkkeltall basert på regnskapsinformasjon hovedsakelig fra selskapets kvartalsrapporter. Vi har arbeidet oss gjennom rapportene og hentet ut nødvendig materiale til våre analyser. Dette var en møysommelig og tidkrevende oppgave, og større enn vi hadde sett for oss, men helt nødvendig og dannet et grunnfundament for vårt videre arbeid med selve problemstilling.

Temaet og selve problemstillingen i oppgaven ble valgt fordi det tidligere ikke er gjort tilsvarende analyser av faktiske effekter av implementering av IFRS 16. Det har tidligere blitt gjort flere undersøkelser og hypoteser for hva effekten ville bli, men ingen har undersøkt de faktiske forholdene etter at standarden tiltrådte. Årsaken til dette er at 2019 var første år der standarden var obligatorisk for selskaper pålagt rapporterende etter IFRS. Av denne grunn er jeg derfor av den oppfatning at oppgaven vil gi økt innsikt for mange. Det være seg både regnskapsbrukere, som standardsettere. Den nye standarden begrenser muligheter for skjønsmessige vurderinger knyttet til innregning av leieavtaler. Det skal ikke lenger skilles mellom finansielle og operasjonelle avtaler. Alle vesentlige leieavtaler skal nå innregnes i balansen.

I tillegg til hovedproblemstillingen hadde vi også en underproblemstilling der vi ønsket å undersøke hvilke konsekvenser den nye standarden ville ha for långivning. Ville endring i selskapenes finansielle nøkkeltall kunne få negative effekter etter implementeringen? Fordi standarden innarbeides for første gang i regnskap for 2019, er det nærliggende å anta at konsekvensene som følge av IFRS 16 for långivning kan være interessant i et stort perspektiv for selskaper og interessenter av selskaper som er underlagt IFRS. For å forsøke og besvare dette ble det avholdt intervju med långivere. Det viste seg å være svært krevende å finne

långivere som hadde kunder underlagt IFRS, og samtidig sa seg villig til å la seg intervju. Utfordringene med gjennomføring av disse ble heller ikke mindre som følge av utbruddet av Covid-19. Likefullt lot det seg gjennomføre noen intervjuer som ga oss matnyttig informasjon til evaluering av underproblemstillingen. Fordi at standarden innarbeides for første gang i regnskapene for 2019, er det grunn til å tro at konsekvensene for långivning som følge av IFRS 16 kan være interessant i et stort perspektiv for selskaper og interessenter av selskaper som er underlagt IFRS.

Internasjonalisering, innovasjon og ansvarlighet

Internasjonalisering, innovasjon og ansvarlighet er grunnleggende fokusområder på Universitetet i Agder, og enhver forskning skal være forankret i disse.

Ved å gjennomføre undersøkelser og analyser på en nylig implementert internasjonal regnskapsstandard og med måten vi gjennomfører disse på, er vi fundamentert og forankret i alle av disse temaene i oppgaven vår. Oppgaven gjengir hvordan standarden påvirker børsnoterte selskaper og gir således et bilde av hvordan både selskaper og interessenter bør forholde seg til standardendringen og konsekvensene denne fremover får.

Fordi at studien er av en internasjonal regnskapsstandard vil funn fra undersøkelsene være interessante også utover Norges landegrenser. 2019 var ikke kun første regnskapsår i Norge hvor standarden var pålagt, men også internasjonalt i alle øvrige land hvor IFRS er gjeldende regnskapsspråk. Ved at samfunnets stadig globaliseres, vil en kontinuerlig utvikling i internasjonale regnskapsregler som fundamenterer på å drive frem standardendringer som driver frem stadig bedre regnskapsinformasjon være relevant for flere interessenter og således vil innsikt i om endringene i standardene hadde de effekter standardsettere ønsket ha stor verdi å vite. Dersom standardendringen ga utilsiktede effekter, kan standardsetter tidlig korrigere standarden basert på funn fra studier som gjøres på disse. Våre studier kan derfor være nyttig i så måte. Dessuten vil studier, som vår, gjort i Norge kunne generaliseres på tvers av landegrenser og kunne brukes av brukere også i andre land.

Vi har valgt å bygge våre undersøkelser rundt regnskapsinformasjon fra og intervjuer med selskaper som er registrert på Oslo Børs der samtlige selskaper må avlegge regnskap etter IFRS.

En motivasjon for børsregistrering er at man ønsker et større fokus mot internasjonale markeder. Derfor vil en børsregistrering være attraktivt for selskap med et slikt fokus. At man således får

underbygget at standardendringen sørger for å ivareta mer nyttig regnskapsinformasjon vil gi en større transparens mot internasjonale markeder som selskapene på Oslo Børs opererer i.

Innovasjon er i det store norske leksikon, definert som fornyelse og nyskaping; eller å bringe frem endringer i måten økonomiske goder eller andre verdier blir produsert på. IFRS 16, som vi har forsket på, erstatter gamle IAS 17. IFRS 16 er altså en ny regnskapsstandard som bidrar til at flere forpliktelser må presenteres i balansen. En erstatning av regnskapsstandard bidrar ikke nødvendigvis til høy grad av innovasjon, men heller en tilpasning til dagens økonomiske virkelighet. Videre har vi i vår avhandling tatt for oss analyser på tallmaterieell som ikke har vært aktuelle tidligere og løftet problemstillinger for långivere som ikke tidligere har måttet blitt vurdert. Erstatningen av gamle IAS 17 med nye IFRS 16 var et forsøk på å føre regnskapsstandarden et steg nærmere nyttigere regnskapsinformasjon og er i så måte innovasjon.

Ansvarlighet skal i denne sammenheng vurderes opp mot potensielle etiske utfordringer. Gjennom masterstudiet ved Universitetet i Agder har vi hatt flere fag der etiske utfordringer blir belyst. Etiske problemstillinger i denne sammenheng som også belyses gjennom vår avhandling er manipulering av regnskapet. Ved at valgmuligheten for klassifisering av finansielle og operasjonelle leieavtaler bortfaller, vil IFRS 16 bidra til at regnskapsmanipulering knyttet til leieavtaler, begrenses.

For vårt arbeid har det ikke oppstått særskilte etiske utfordringer, men vi har vært oppmerksomme på vårt etiske ansvar gjennomgående i oppgaven. Da særskilt knyttet til våre intervjuobjekter ved at disse er blitt anonymisert og at retningslinjene fra Norsk senter for forskningsdata er overholdt i hva som angår personvern.

Oppsummering og konklusjon

Jeg ser tilbake på arbeidet med denne masteroppgaven gjennom våren 2020 på samme tid både tidkrevende og spennende. Vi har spilt på hverandres styrker og ulikheter, -og delegert arbeid deretter. Det har blitt lagt ned mye innsats fra begges side i oppgaven for å gjøre oppgaven til noe vi kan være stolte av og se tilbake på med stolthet. Vi har støtt på en del utfordringer og konsekvenser som følge av at Covid-19-utbruddet våren 2020 påvirket samfunnet. Dette medførte noe lavere svarrespons fra eksterne kilder enn vi optimalt ønsket. På tross av dette klarte vi likevel å komme i mål med oppgaven ved at vi tok visse forutsetninger. Å skrive en oppgave i en tid som dette har i seg selv vært lærerikt som jeg vil ta med meg videre. Å arbeide

i en tid hvor alt ikke går på skinner gjør at en må være tilpasningsdyktig og ikke låse seg til sin initiale plan. Når jeg ser tilbake på dette i ettertid når vi nå leverer oppgaven, føler jeg at vi likevel sitter igjen med et fruktbart resultat.

Endringene fra gamle IAS 17 til nye IFRS 16 kom i stod grad som følge av mye kritikk av den tidligere standarden, IAS 17. Mange mente at den gamle standarden ikke ga et riktig bilde av selskapets underliggende finansielle situasjon når det kom til leieavtaler. Det er fordelaktig for samfunnet at regnskapsinformasjon som rapporteres er av høy kvalitet. Dette bidrar igjen til at både investorer og långivere kan fatte gode og riktige beslutninger, og at markeder og samfunnet som helhet fungerer godt. Gjennom våre funn ser vi at endringene for noen er vesentlige og vil også kunne bidra til at noen brukere fatter andre beslutninger enn hva de ville gjort under IAS 17.

Denne avhandlingen har også bidratt til at mitt kunnskapsnivå knyttet til internasjonale regnskapsregler og særlig hva som angår leieavtaler har økt. Dette tar jeg med meg når jeg nå går tilbake til min arbeidshverdag som praktiserende revisor.

Kristiansand, mai 2020

Gail Cecilie Langøy